वऱ्हाडसमाचार.

BERARSAMACHAR

वर्ष ४१] आकोला, वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख ४ माहे एप्रील सन १९१० [अंक ११

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या खालीं धरल्या जातील नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सुचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील पुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यांपैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक , G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ (एजंट
नं ७३

नाशिकचा शुद्ध व घाटदार सोन्या चांदीचा माल.

सोन्याच्या टुशा, वज्रटीका, अग्रफुलें फिरकीचीं व गुलाबाचीं फुलें, नाग, मुद डोईचेनग, पुतळ्या, गोल व अष्टपैलु मणी इ०

चांदीचीं भांडीं, उपकर्णी, गडवे, पेले, फुलपात्रें, पातेल्या, गडव्या, झाऱ्या, पळ्या, ताटे, तबके,. अत्तरदाण्या, गुलाबदाण्या, वाट्या, करंडे, कुयऱ्या, मासोळ्या, व सर्व प्रकारचे दागीने मिळतील.

विशेष माहितीकरितां क्याटलाग पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल जोखीमदार आहे.

लक्ष्मण आत्माराम अंबेकर
नाशीक.

नो. नं. ट ७९

विक्रीस तयार.

दारूच्या दुकानास लागणारें सर्व तऱ्हेचें सामान (पीपे, कॉक, वगैरे) विकावू आहे. ता० ६-३-१९१०

नजिरद्दीन
अबकारी कँट्राक्टर.

नो. नं. ठ. १०

जाहिर नोटीस.

स. स. नं. १/२०

दि. स. ज. सा. बा. कोर्ट आकोला यांचे कोर्टांतून सर्वत्र लोकांस या नोटीसीनें जाहिर करण्यांत येत आहे कीं अर्जदार लहेजाई मर्द नारायण रा. पातुंड तालुके आकोट इनें स. स. मिळण्याबद्दल दिलेला आमचे कोर्टांत ता. ११।४।१० रोजीं नेमला आहे तर सदर्हू तारखेस ज्यांची कांहीं तक्रार असेल त्यानें सकाळीं १० वाजतां आमचे कोर्टांत हजर व्हावे. हजर न झाल्यास पुढें कोणतेच प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं.

आमचे सहीनिशीं व कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिली ता. १६।३।१०

व्ही. एम्. खरे.
सब जज्ज आकोला.
Subjudge Akola.

नो० नं० ठ. ११

जाहिरात.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं माझा मुलगा नामें तोताराम व० दौलत पाटील राहणार लासुरें ता० मलकापूर जि० बुलडाणें. हा आज सुमारें दहा बारा वर्षांपासून माझ्यांतून वेगळा राहत आहे. सदरहू मनुष्य सावकाराचें कर्ज काढीत असतो तें त्यास कोणी देऊं नये. व माझी स्थावर जंगम इस्टेट लिहून घेऊं नये. लिहून घेतल्यास व त्यास पैसे दिल्यास त्याजबद्दल मी जबाबदार नाहीं. सदर्हू माझा मुलगा वाईट चालीचा निघाला असल्यावरून तो कर्ज काढीत असतो. आतां त्याला जो कर्ज देईल त्याचा जबाबदार तोच राहील. मी जबाबदार मुळींच नाहीं. कळावें ता. २८ मार्च सन १९१० इ.

सही
दौलत व० रतन पाटील निशाणी खुद्द हातची.

नो० नं० ठ. १२

नोटीस

वेशमी शेख अहंमद वल्लद गफूर महंमद हिंदुस्थानी शाळा– मास्तर पातुर शेखबाबू साहेब ता. बाळापूर यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस दिली जात आहे कीं,

(१) कसबे बागायत पातुर ता. बाळापूर येथील शेतें दोन २, एक गणेशवालें व दुसरें खोलव्यावालें या दोन्हीं शेतांत निम्मा हिस्सा माझा वडिलोपार्जित असून निम्मे हिस्सा तुमचा होता. तो हिस्सा तुह्मी आह्मांस न कळवितां व ल्यांड रेव्हिन्यू कोड कलम २०६ प्रमाणें तालुक्याचे तहशिलदार साहेब मार्फत नोटीस न देतां विकला आहे व त्या विक्रीचे दस्तैवजांत वास्तविक रक्कम न दाखवितां दगाबाजीनें व आह्मांस बुडविण्याचे इरादानें पोकळ जास्त रक्कम दाखवून खत करून दिलें आहे असें आह्मी ऐकतों.

(२) सदरील ह्या आमच्या हिशाबद्दल तुमचे कडेस हिशेबांतीं एकंदर रुपये २२९॥९॥६ निघत आहेत, त्याचाहि निकाल तुह्मी आजपर्यंत केला नाहीं.

(३) ही नोटीस पावल्या तारखेपासून तुह्मी १५ दिवसांचे आंत आपखुशीनें निकाल करावा. न केल्यास रीती प्रमाणें दिवाणी आणि फौजदारी प्रमाणें तुमच्यावर दावा केला जाईल. कळावें ता. १–४–१०

सही (उर्दूत)
गुलाब हुसेन वल्लद रहेमत अली
इनामदार राहणार आकोला
शहर द० खु०

नो० नं० ठ. १३

जाहिरात.

रा. रा. यादव बळीराम नाईक वसाडकर राहणार सुटालपुरा खामगांव यांस बुलढाणें जिल्ह्यासाठीं आमच्या तर्फे एजंट नेमिलें आहे तर त्यांच्या जवळ दिलेली वर्गणी किंवा इतर पैसा आह्मास पोचला असें समजावें. तसेंच छापखान्या संबंधाचे किंवा ‘ वऱ्हाडसमाचार ’ पत्रा संबंधाचे कागदपत्र त्यांच्या जवळ दिले तरी ते आह्मास पोंचतील. कळावें तारीख ३ माहे एप्रील सन १९१० इसवी.

नो. नं. ठ. १४

म्यानेजर,
‘वऱ्हाडसमाचार छापखाना’
आकोला.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— उष्णतेचें मान ११० अंशापर्यंत वाढलें आहे. आकोला व बुलढाणा या जिल्ह्यां मधील नवीं नवीं गावें व खेडीं या मधून प्लेग पसरत चालला, प्रत्येकीं जिल्ह्या मागें मृत्यूचें दररोजचें प्रमाण ४० जवळ आहे.

आकोल्याचा प्लेग शमल्या सारखा असून लोक प्लेगाच्या झोंपड्या सोडून पेठेंत व शहरांत परत येऊं लागले आहेत. किरकोळ भागांत तुरळक एक दोन मृत्यु अजून होतच असतात.

रा. रा. जे. टी. मार्टीन असि. कमिशनर यांस मध्यप्रांत व वऱ्हाड या दोन्ही प्रांतांसाठीं लोक गणतीचे सुपरिन्टेंडेंट नेमण्यांत आलें.

रा. रा. वामन गणेश देशपांडे, तहशीलदार मेहकर यांस पेनशन दिल्यामुळें रा. रा. सिराजुद्दीन यांस आफि० तहशीलदार नेमिलें.

सर्पदंश– येथील स्टेशनबाजूला एका इसमाला एक मोठा नाग चावला आणि दोन तासांत त्याचें देहवसान झालें. एका मांत्रिकानें तो सर्प धरून गाडग्यांत ठेविला पण तोही पुढें मरण पावला. वऱ्हाडच्या लोकांची अशी श्रद्धा आहे कीं निजाम सरकारास तार केला आणि त्यांनीं तारेनें तो सर्प चावलेला मनुष्य मरणार नाहीं असा जबाब दिला ह्मणजे तो मनुष्य जगतो. या समजुतीप्रमाणें तो मेला तरी तार पाठविली आणि त्यांच्याकडून मामुली जबाब आला पण अर्थात् त्याचा कांहीं उपयोग नव्हता ! हा जबाब येई पर्यंत तें प्रेत मुद्दाम ठेविलें होतें. धार्मिक व सात्विक राजानें अपमृत्यु टाळलाच पाहिजे अशी पूर्वापारची स्मृती सांगते पण हा कलीचा काल निराळा !

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००।
नासनेल ब्यांक		२४।
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४३
चांदी	६२॥	६८
जवस		१८०
जवारी नवी	५८	७०
गहूं काठे		११०
गहूं खांडवा पीवळा		१२७॥
गहूं बनशी		१२२॥
चणे	४	४।
तुरी		३।
उडीद		४।
मुंग		३॥=
टोळी मोहाचे बीज		९०
तेल		७
सरकी		११॥=
तुप		११
कापूस	६०	६५
रुई आकोला जीन		९०

वर्तमानसार.

हाल्दवारी येथील एका तरुण मुलानें तीन धमकीचीं पत्रें लिहिल्यावरून त्याजवर इं. पि. को. ५०७ कलमाप्रमाणें निरनिराळे तीन खटले होऊन प्रत्येक आरोपाबद्दल एकेक वर्ष सक्तमजूरीची शिक्षा देण्यांत आली. शिवाय चांगल्या वर्तणुकीबद्दल २०० रु० जामीनही त्यापासून मागण्यांत आला आहे. तुह्मी जर परदेशी मालांचा व्यवहार कराल तर तुमच्या घरांवर दरवडे घालूं व विदेशी मालांचीं तुमचीं दुकानें जाळून फस्त करूं अशी आरोपीनें फिर्यादीस पत्रद्वारां धमकी दिली होती.

युगांतराचा एक नवा अंक टपालमार्फत निरनिराळ्या वर्तमानपत्राच्या ऑफिसांना धाडण्यांत आला आहे. हा अंक अत्यंत भयंकर स्वरूपाचा आहे.

शेतकींतील सुधारणांशीं आपल्या प्रजाजनाचा परिचय करून देण्याच्या हेतूनें येत्या आगस्टमध्यें रामपूर येथें एक कृषिविषयक व औद्योगिक परिषद भरविण्याचें नबाब साहेबांनीं ठरविलें आहे.

बरडोलीचे आक्टिंग मामलेदार मि० केकिसनदास भाईलाल यांजवर वालोदचे घेलाभाई नानचंद यांनीं गैरकायदा अटक करून अपमान केल्याबद्दल फिर्याद लावली होती. सुरतचे डि. मॅ. अँडरसन यांजपुढें खटल्याची फार दिवस चौकशी चालू होती. फिर्यादीनें विशिष्ट प्रकरणाच्या चौकशीच्या कामीं आरोपी मामलेदार यांस अडथळा केल्यामुळें त्यांनीं केलेली अटक कायदेशीर होती व अपमान केल्याचें शाबीत झालेलें नाहीं असें कारण देऊन डि. मॅजिस्ट्रेटनीं आरोपीस सोडून दिलें.

श्री. सयाजीराव गायकवाड, श्री. सौ. महाराणी चिमणाबाई साहेब गायकवाड व राजकन्या श्री. इंदिराजा यांच्या स्वाऱ्या आपल्या लवाजम्यासह ता० ३० मार्च रोजीं मुंबईहून जपान, चीन व अमेरिका या देशांत जाण्यास निघणार आहेत. राजपुत्र श्री. शिवाजीराव गायकवाड हे गेल्या शनिवारच्या बोटीनें इंग्लंडास गेले.

ता. २९ मार्च रोजीं सकाळीं ११ वाजतां मि० जॅक्सन यांच्या खुनाच्या खटल्याची चौकशी करण्याकारितां नेमलेल्या स्पेशल ट्रायब्यूनलची बैठक झाली. खटल्याचा निकाल वाचून दाखविण्यास कोर्टास एक तास लागला. (१) अनंत लक्ष्मण कान्हेरे (२) कृष्णाजी गोपाळ कर्वे व (३) विनायक नारायण देशपांडे या तिघां आरोपींस कोर्टानें फांशीच्या शिक्षा सांगितल्या. (४) शंकर रामचंद्र सोमण (५) वामन ऊर्फ दाजी नारायण जोशी व (६) गणेश बाळाजी वैद्य या तिघांस जन्मठेप काळेपाणी व (७) दत्तात्रय पांडुरंग जोशी यास २ वर्षे सक्तमजुरी अशा शिक्षा सांगण्यांत आल्या.

हौरा दरवडेखोरांच्या टोळीवर चाललेल्या खटल्यासंबधांत पोलिसांनीं पुढील गृहस्थांच्या घरांच्या झडत्या घेतल्या. चुनीलाल नंदी, इंदुकिरण चक्रवर्ती, पुलिन बिहारी सरकार, कालीपाद चक्रवर्ती इत्यादि इसमांना गेल्या शुक्रवारीं पकडण्यांत आलें आहे.

ता० २८- ३- १० रोजीं बनारस येथें संयुक्त प्रांताच्या चौथ्या परिषदेच्या बैठकीच्या कामास पुनः सुरुवात झाली. अध्यक्षस्थानीं हाफिज अबदुल रहिम यांची योजना झाली होती. पंडित मदन मोहन मालवीय यांची तब्येत नादुरुस्त असल्यानें त्यांना येतां आलें नाहीं. पोलिसचा बंदोबस्त बराच होता. कै. वा. पंडित प्रीथीराज यांच्याबद्दल खेदप्रदर्शक ठराव, अराजकता आणि तत्पक्षीयाबद्दल निषेधप्रदर्शक व त्याच प्रमाणें देशांतून अराजकता नष्ट करण्याबद्दल सरकार व प्रजा यांच्याकडून एक जुटीनें प्रयत्न होण्याबद्दलचा ठराव, नवीन प्रेस ॲक्टाचा निषेध आणि तो अजी बंद करतां न आल्यास त्यांस लोकपक्षीय सभासदांनीं सुचविलेल्या सुधारणा होण्याबद्दल सरकारास केलेल्या विनंतीचा ठराव, इत्यादि पुष्कळ ठराव पास झाले, पुढील सालीं परिषदेची बैठक बरेली येथें होण्याबद्दल जिल्हा कॉंग्रेस कमिटीकडून विनंति होऊन ती मान्य झाली. यानंतर अध्यक्षांचे आभार मानण्यांत येऊन व बादशहा सप्तम एडवर्ड यांच्या नांवाचा त्रिवार जयघोष होऊन बैठकीचें काम सायंकाळीं साडे सात वाजतां संपलें.

विनादकुमार चक्रवर्ती या इसमानें दोन वरंदाज बंगाली स्त्रियांवर बलात्कार करण्याचा प्रयत्न केल्यावरून स्त्रियांनीं त्याचा कोयतीनें खुन केला. हल्लीं या स्त्रियांना पोलिसनें पकडलें असल्याचें कळतें.

✓ सेशन्सजज्ज मि. रुस्तुमजी यांनीं ‘स्वराज्य’ नांवाच्या उर्दू साप्ताहिकाचे संपादक नंदगोपाल यांस १२४ अ. इ. पि. को. अन्वयें राजद्रोहात्मक तीन लेख लिहिल्याबद्दल प्रत्येकीं १० १० वर्षांचें काळेंपाणी याप्रमाणें सजा दिली. मात्र ही शिक्षा एकदम भोगावयाची असें सांगितलें. ह्या खटल्यांत असेसर्सनें एकमतें आरोपीस ‘निर्दोषी’ ठरवून सोडून दिलें होतें; पण जज्ज साहेबांचें मत भिन्न पडलें. आरोपीनें स्वस्थपणें शिक्षा ऐकून घेऊन जज्ज साहबांचे आभार मानले. एकंदर खटल्याचा समारोप झाल्यावर कोर्टाकडून नंदगोपाल यांस माफी मागण्याविषयीं कळविण्यांत आलें होतें परंतु नंदगोपाल यांनीं ‘आपण राजद्रोहात्मक कोणतेंही कृत्य केलें नाहीं’ असें सांगून माफी मागण्याचें नाकारिलें. आरोपीचा वरिष्ठ कोर्टांत अपील करण्याचा विचार आहे असें ह्मणतात.

ता. २८- ३- १० रोजीं श्रावण बिलेगोलो येथें श्रीभारतवर्षीय दिगंबर जैन महासभेची एक बैठक झाली. श्रीगोमटस्वामीजी यांच्या मूर्तीचा पूजासमारंभ फारच अवर्णनीय प्रकारचा झाला. २०,००० यात्रा जमलेली होती. समारंभाचें अध्यक्षस्थान मुंबईचे सुप्रसिद्ध शेट माणिकचंद हिराचंद यांना देण्यांत आलें होतें, या सभेस प्रतिनिधी धरून दहा हजार लोक आले होते. प्रथमतः ह्मैसूरकडील पेढीवाले मि. आणितानिया यांनीं अध्यक्ष, प्रतिनिधि आणि सभासदांच्या स्वागतपर भाषण केलें. परिषदेचे अध्यक्ष मि. जेग मंदरलाल यांनीं आपल्या भाषणांत जैन ज्ञातींतील लोकांची सामाजिक, धार्मिक, सांपत्तिक, आणि शिक्षणविषयक बाबतींत जी स्थिति आहे याचें मोठें मार्मिक विवेचन केलें. प्रस्तुत स्थिति सुधारण्यासही त्यांनीं कांहीं उपयुक्त सूचना केल्या. सभेच्या शेवटीं ह्मैसूर संस्थानच्या महाराजांच्या अभिनंदनपर एक ठराव पास करण्यांत येऊन त्याची एक प्रत त्यांचेकडे पाठविण्याचें ठरलें. एकंदरींत लोकांचा उत्साह बराच होता.

महंमदी परिषदेचें अध्यक्षस्थान स्माल कॉज कोर्टाचे जज्ज अमीर अली यांस देण्यांत आलें होतें. धर्मविषयक शिक्षण जेथें देण्यांत येईल अशा शाळा स्थापन करण्याबद्दल बॅरि० फजल हुसेन यांनीं अत्याग्रहाची विनंति केली. बरेच ठरावांवर वादविवाद करण्यांत आला. यांत प्राथमिक शिक्षण, उर्दू व पर्शियन शाळांची स्थिति हे ठराव मुख्य होते. ममताझ अली यांनीं स्त्रीशिक्षणावर व्याख्यान झोडलें.

ब्राह्मण परिषदेंत सरकारचे आभारदर्शक ठराव पास करण्यांत आला. गुरु मुख हिंदी व संस्कृत या भाषांना उत्तेजन दिल्याबद्दल व ब्राह्मणांचा सैन्यांत समावेश करण्याची परवानगी दिल्याबद्दलही आभार मानण्यांत आले.

हॉस्पेट तालुक्याचे मास्तर यांनीं रुपये ७२-३-० आणि रु. ८६-०-० च्या मनिऑडरींची अफरातफर केल्याबद्दल व खोट्या सह्या केल्याबद्दल खटला चालून त्यांस ११ महिन्यांची सक्तमजूरी व शंभर रुपये दंड अशी शिक्षा झाली

नॉर्थ वेस्टर्न रेलवेवर अमृतसर आणि जांडिआला यामध्ये बारा मैलांची एक रेलवे बांधण्याचें काम गेल्या आठवड्यांत सुरू झालें आहे.

कलकत्यांतील हारिसन रोडवरील नंबर ६६ च्या एका जागेंतील कांहीं कारकून व विद्यार्थी यांची झडती घेण्यांत येऊन कांहीं चोपड्या व कांहीं कागद जप्त करून नेले आणि प्रीयसुंदरसेन नांवाच्या एका बंगाल्यास राजद्रोहावरून पकडण्यांत आलें.

बुद्धधर्मांतील गुरु थांगभंग यांना श्रीबुद्धाच्या अवशेषाच्या सत्यतेबद्दल शंका आली, परंतु लोकांनीं त्याचा मोठ्या आदरानें सत्कार केला. त्यांच्या सन्मानार्थ तोफांची सलामी दिली.

लोखंडी भांड्यांत अन्न शिजविण्यांत आल्यानें त्यापासून आर. जी. ए. बराकींतील ६२ नंबरच्या पलटणींतील पन्नास शिपायांना विषबाधा झाल्याचीं चिन्हें दिसूं लागलीं, कोणांही शिपाई दगावला मात्र नाहीं तरी पण कित्येक लोक अजून इस्पितळांत आहेत.

अब्रुनुकसानीचे एका खटल्यांत— आरोपी रणछोडदास तुळसा गुजर यानें तेथील श्री विरेश्वराचे देवळावर महाडचे मामलदार रा. सा. देशपांडे यांस शिव्यागाळी देणारा मजकूर लिहिला होता. या आरोपीस सब–डिव्हीजनल मॅजिस्ट्रेट मि. रायफिल्ड साहेब यांनीं तीन महिन्यांची शिक्षा दिली व डि. जज्ज साहेब ठाणें यांनीं ती अपीलांत कायम केली.

ता. २७ मार्च रोजीं सायंकाळीं येथील पोलीस अंमलदारांनीं हॅरिसन रोड वरील ६६ नंबरच्या विद्यार्थी व कारकून यांच्या वसतीगृहाची झडती घेतली. कित्येक कागदपत्र जप्त करण्यांत आले. व प्रिय सुंदर सेन नांवाच्या इसमांस राजकीय गुन्ह्याच्या आरोपावरून पकडण्यांत आलें.

भारतवर्षीय शुद्धिसभेची बैठक हरिद्वार येथें नुकतीच झाली. त्या सभेच्या सेक्रेटरीनीं पुढील विलक्षण आश्चर्यकारक असा मजकूर सांगितला. “ गेल्या वर्षी एकंदर २०६५ इस्लामी व ख्रिस्ती गृहस्थांस वैदिक धर्मांत दाखल करून घेण्यांत आलें आहे. ” मौलवी गुलाम हैदर या विद्वान इस्लामी गृहस्थास व दुसऱ्या दोघांस गंगानदीच्या काठीं नुकतीच वैदिक धर्माची दीक्षा देण्यांत आली आहे.

✓ उमरावतीच्या शाळेंतील शिक्षक माधवराव साष्टेकर हे नागपुरास इंटरमिजीएट परीक्षेसाठीं आले होते. ते हिस्लाफ कॉलेजांत परीक्षेस बसले असतां पोलिसांनीं त्यांस बोलावून त्यांची झडती घेतली व त्यांच्या खोलीचीही झडती घेतली, पण तींतही कांहीं सांपडलें नाहीं. त्यांना अजून पकडलें नाहीं.

कलकत्याच्या बेबखात्यावर जे आरोप लादण्यांत आले होते, त्यांची चौकशी करण्यासाठीं नेमलेल्या कमिटीनें आपला निकाल देऊन या निकालावर सरकारचा ठराव हल्लीं प्रसिद्ध झाला आहे. पोलिस कमिशनर यांनीं सार्जिटांना कामावरून दूर केलें असून, ब्रिगेड सुपरिं. हाल्टेन यांस सस्पिंड करण्यांत आलें आहे. या बाबतींत जे जे दोषी ठरले आहेत, त्यांच्यावर खटले करण्याची ले० गव्हर्नरांनीं परवानगी दिली आहे. लांच खाल्याच्या गुन्ह्या खालीं ही मंडळी दोषी ठरली आहे.

कित्येक बंगाली मुलें नाहींशीं झालीं असून या संबंधानें पोलिसचा तपास जारीनें चालूं आहे.

श्रीयुत अरविंद घोष हे बेलुर येथील मठांतून नाहींसे झाले असल्याचें कळतें समाधी साधनाकरितां ते कामरूप येथें गेले आहेत असें ह्मणतात.

गेल्या ता० २७ ला ना. लेडी मिंटो यांची मिसेस आनिबेझंटबाई यांनीं खासगी भेट घेतल्याचें कळतें.

हिंदुस्थान सरकारच्या ग्याझेटांत प्रसिद्ध झालें आहे कीं ता. २५ मार्च १९१० पासून ना. सर हार्वे आडामसन यांनीं गव्हर्नर जनरल इनकौन्सिलमधील आपल्या जागेचा राजीनामा दिला आहे. त्यांच्या जागीं ना. मि. बेंजमिन राबर्टसन यांची नेमणुक झाली आहे.

सर पी. सी. चतरजी यांनीं दयानंद कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांना बक्षिसें वाटण्याच्या समारंभ प्रसंगीं केलेल्या अध्यक्षांच्या भाषणांत विद्यार्थ्यांना प्राचीन हिंदु रीत रिवाजा प्रमाणें आचार ठेवण्याचा उपदेश केला. हिंदुधर्मांत ब्रह्मचर्यव्रतानें चालण्यास सांगितलें आहे त्या प्रमाणें वागण्यांत आदर, आज्ञाधारकता, नेमस्तपणा आणि राजनिष्ठा इतके सद्गुणांचा समावेश होतो असें त्यांनीं सांगितलें.

वऱ्हाडसमाचार.

फाल्गुन वद्य ९ शके १८३१

ना. मुधोळकरांची सूचना.

—:०:*:०:—

ना. गोखले यांचा प्राथमिक शिक्षणावरील ठराव मंजूर होणार नाहीं, हें अगोदर कळलेलेंच होतें. खुद्द ना. गोखले याना त्याविषयीं मुळींच आशा नव्हती हें त्यांच्या भाषणांतच दिसलें. पण ना. रा. ब. मुधोळकर यांच्या औद्योगिक शिक्षणावरील ठरावासंबंधानें जरा जास्त आशा वाटणें साहजिक होतें. रा. ब. मुधोळकरांनीं सुचविलेल्या रितीचें सर्व हिंदुस्थाना करितां सर्व धंद्यांच्या शिक्षणाचें एक विद्यालय स्थापण्यासंबंधानें सरकारचा विचार काय आहे या कडे लोकांचें लक्ष बऱ्याच आतुरतेनें लागलें होतें. कौन्सिलपुढें आलेल्या ठरावांत प्रत्येक प्रांतांत एक औद्योगिक शिक्षण देण्याचें एक एक विद्यालय असावें अशी सूचना केलेली होती. अर्थात् हा सर्व ठराव सरकार मंजूर करून त्याप्रमाणें तजविजी करील अशी कोणाचीच अटकळ नव्हती. पण या ठरावा सारख्या प्रसंगीं जे वादविवाद होतात त्या मुळें हिंदुस्थानांत औद्योगिक शिक्षणाकडे लवकरच विशेष लक्ष देऊं लागलें पाहिजे हें सरकारच्या नजरेस येतें हा एक अशा ठरावांचा फायदा आहे. ना. मुधोळकर यांनीं कौन्सिलपुढें आणलेल्या ठरावांतील मुद्याच्या विरुद्ध जीं प्रमाणें आजपर्यंत वेळोवेळीं सांगण्यांत आलेलीं आहेत तीं सर्व लोकांच्या पूर्ण माहितींतलीं आहेत. अशाच प्रकारचीं प्रमाणें या वेळेसाहि सरकारी प्रतिनिधींनीं व बिनसरकारी युरोपियन प्रतिनिधींनीं कौन्सिलांत सांगितलीं. त्यांच्या ह्मणण्या प्रमाणें अशा उच्च प्रतीच्या औद्योगिक शिक्षणाची मुळीं जरूरच नाहीं. आजपर्यंत ज्यांनीं असें शिक्षण संपादन केलें आहे त्यांच्यापैकीं बहुतेकांना त्यांच्या योग्यतेनुरूप मिळकतीच्या नोकऱ्याचाकऱ्या मिळालेल्या नाहींत. या लोकांच्या ज्ञानाचा उपयोग देशाच्या उद्योगधंद्याच्या अभिवृद्धीसाठीं करून घेणारे धनिक लोक या देशांत नाहींतच. त्यामुळें उच्च प्रतीचें धंदेशिक्षण मिळालेल्या लोकांना शेवटीं साधारण लोकांचे धंदे करून पोट भरावें लागतें. अशा रितीच्या कारणांनीं आजपर्यंत धंदेशिक्षणावरच्या खर्चाला अडसर बसला आहे. हीं कारणें कांहीं वर्षांपूर्वीं खरीं असलीं तरी सद्यःस्थितींत तीं लागू पडणें मुष्कीलीचें आहे यांत शंका नको. अलीकडे औद्योगिक पुनरुज्जीवनाची जी लाट आलेली आहे ती मुळें दरवर्षी शेंकडों तरुण लोक स्वतःच्या किंवा सार्वजनिक फंडाच्या वगैरे मदतीनें परदेशांत धंदेशिक्षणासाठीं जात आहेत. यांच्या पैकीं कांहीं थोड्याशा लोकांना शेवटीं आपण भलताच मार्ग स्वीकारल्याबद्दल पश्चात्ताप होऊन त्यांना खरोखर योग्य अशा मार्गाकडे वळावें लागलें. पण परदेशांतून शिकून आलेले बहुतेक लोक, कोणी जुन्या कारखान्यांत शिरले आहेत, कोणी नवीन कारखाने काढले आहेत आणि कोणी त्याच उद्योगांत आहेत, अशा रीतीनें आपल्याच व्यवसायांत आहेत अलीकडे देशांतल्या भांडवलवाल्यांचा हातही एखाद्या नवीन उभारणीच्या कामीं जास्त हिंमतीनें व सढळपणें सुटत असतो. कमी उत्पन्नाच्या पण जास्त खात्रीच्या उद्योगांत रकमा व्याजी लावून बसणारे लोक आतां हळूहळू उत्पादक धंद्यांत पैसे घालावयास तयार होऊं लागले आहेत. मोठ्या प्रमाणावरच्या धंद्याचीच गोष्ट घेतली तरी अशा प्रकारचे अनेक उद्योग गेल्या थोड्या मुदतींत सुरू झालेले आहेत आणि कित्येक सुरू होण्याच्या तयारींत आहेत. टाटाची लोखंडाची खाण, मुंबई, कलकत्ता, बडोदें येथील रासायनिक कृतीचे कारखाने, बंगाल व मद्रास इलाखा इकडे नवीन स्थापन झालेल्या गिरण्या आणि मुंबई इलाखा व मध्यप्रांत यांत झालेली विणकामाच्या धंद्यांतली वाढ हीं सर्व उदाहरणें याच प्रकारचीं आहेत. कागदाचा धंदा परदेशी मालाशीं टक्कर खेळण्याच्या अवघड परिस्थितींतून डोकें वर काढूं लागला आहे, कांचेचा धंदा पंजाबांत, महाराष्ट्रांत व मद्रासेकडे खात्रीनें चालूं शकेल अशीं चिन्हें दिसत आहेत. या सर्व उदाहरणांवरून हें निःसंशय सिद्ध होतें कीं औद्योगिक शिक्षणाच्या बाबतींत सरकारनें आतां स्वस्थ बसून उपयोगी नाहीं. इकडील लोकांत ज्याला ज्या कामाविषयींची स्वाभाविकपणें आवड असेल किंवा ज्याचें डोकें ज्या विषयांत विशेष चालत असेल त्या त्या कामांत त्याला शिक्षण घेतां येऊन आपल्या प्रवृत्तीचा आणि नैसर्गिक बुद्धीचा विकास करवितां यावा अशी व्यवस्था आतां न करतां तटस्थ राहणें उपयोगीं नाहीं.

औद्योगिक शिक्षण मिळालेल्या हिंदी लोकांच्या ज्ञानाचा उपयोग करून घेण्याला आमच्या इकडे पूर्वीं अशा जागा नव्हत्याच असेंही ह्मणतां येत नाहीं. मुंबई, मध्यप्रांत इत्यादि ठिकाणच्या कापसाच्या गिरण्यांचें उदाहरण घेतलें तर असें दिसून येईल कीं त्या कारखान्यांतलें भांडवल बहुतेक हिंदी लोकांचें असून ते चालविण्याला मात्र पुरेसे हिंदी लोक मिळूं शकत नाहींत. अजून सुद्धां ते विनाकारण जाड्या पगाराच्या परकी कारागिरांच्या देखरेखीं खालीं चालू आहेत. या बाजूनें हिंदी लोकांच्या बुद्धीचा किंवा कर्तव्यगारीचा विकास करण्याचे व्यवस्थित प्रयत्न झाले आहेत असें मुळींच ह्मणतां येत नाहीं. अगदीं अलीकडे कांहीं उदार व धनिक अशा देशी गृहस्थांच्यामुळें उदयास आलेल्या मुंबईच्या टेक्निकल इन्स्टिट्यूटमध्यें कापसाच्या कारखान्यांतील कांहीं किरकोळ खात्यांत काम चालविणारे लोक तयार होऊं लागले आहेत. जर आमच्या इकडे उत्तम प्रतीचे मेकॅनिकल इंजिनिअर तयार करणाऱ्या विद्यालयांची सोय असती तर सध्यां जें युरोपियन इंजिनिअरांच्या ओंजळीनें गिरणीवाल्यांना पाणी पिण्याची वेळ आली आहे ती येण्याचें टळलें असतें आणि त्यांच्या जागीं देशाच्या औद्योगिक प्रगतीची खरी आस्था असणारा हिंदी इंजिनिअर आले असते. आमच्या राष्ट्राच्या पैशानें बांधलेल्या पण परकीय भांडवलावर धंदा करणाऱ्या कंपन्यांनीं चालविलेल्या रेल्वेमध्यें तोच प्रकार आहे. रेल्वेची बांधणी, त्यांची व्यवस्था इत्यादि कामें करण्यास लागणारे हिंदी लोक रेल्वेनीं तयार कां करूं नयेत? रेल्वेंमधील ही सर्व वरच्या दर्जाची व विशेष कौशल्याचीं कामें चालविण्याचा जणूं काय मक्ताच झालेला असून त्यांत हिंदी लोकांचा मात्र प्रवेश नाहीं. हिंदी लोकांनीं लहान सहान स्टेशनांवर स्टेशनमास्तर, तारमास्तर किंवा रेल्वे रस्त्यांवर मजूर किंवा फार झालें तर मेस्त्री ह्मणून काम करावें! ह्मणजे सगळी ढोर मेहनत नेटिवांकडे असून डोक्याचें आणि कल्पनेचें काम सर्वस्वीं परकीयांच्या हातीं अशी स्थिति आहे! रेल्वेचे चालू रस्ते दुरुस्त ठेवण्याचें खातें, इंजिनें वगैरे चालू स्थितींत राखण्याचें खातें या आणि अशाच दुसऱ्या खात्यांत वरच्या दर्जाच्या जागांवर आपली नेमणूक होईल अशी आशा सुशिक्षित देशी लोकांना असती तर किती तरी देशी लोकांच्या पोटापाण्याची सोय झाली असती. काम चोख झालें पाहिजे ही एक कायम ठशाची सबब हवी तेव्हां पुढें केली जाते. पण त्या सबबीला पुढें करणारांना अद्यापि तसें करण्याची खंती कशी येत नाहीं याचेंच आश्चर्य वाटतें. तरुणपणीं बारीक सारीक कामाच्या व्यवस्थेंतील मूलतत्वें देखील जर शिकावयास मिळत नाहींत तर त्यांनीं व्यवस्था ठेवण्याला शिकावयाचें केव्हां! या रेल्वेंच्या खात्यांत जेथें जेथें उच्च प्रतीच्या शास्त्रीय ज्ञानाची जरूर असते अशा जागांवर देशी लोक नेमण्यासाठीं त्यांना तयार करणें जरूर आहे हे सरकारनें अजून तरी लक्षांत घेतलें पाहिजे. पण रा. ब. मुधोळकरांच्या सारखे लोकांचे प्रतिनिधी अशा प्रकारचे विषय सरकारी अधिकाऱ्यांच्यापुढें मांडूं लागले ह्मणजे पिशाचाला रामनामानें होतें तसें होऊन जातें! हा कालमहिमाच आहे!

तालिमी मजलीस.

वऱ्हाडची मुसलमानी दुसरी प्रांतिक सभा

पूर्व संकेता प्रमाणें ता. २६ मार्च व ता. २७ मार्च या दोन दिवशीं उमरावतीस वऱ्हाड मुसलमानी विद्या परिषदेचा दुसरा वार्षिक समारंभ चांगला वर्णनीय व मोठ्या महत्वाचा झाला. या सभेनिमित्त सुमारें २०० प्रतिनिधी आले होते आणि त्या शिवाय प्रेक्षक, अधिकारी मंडळी व इतर निमंत्रित सभ्य-गृहस्थ मिळून अदमासें एक हजार लोकांनीं एकंदर सभागृह अगदीं दणाणून गेलें होतें. राजश्री स्लाय साहेब कमिनर, प्रीडो साहेब सेशन जज्ज, इव्हान्स एजुक्याशनल इनस्पेक्टर, मॅलडवी डिप्टी कमिशनर, मोरोपंत जोशी, पोलिस सुपरिंटेंडंट, वकील, व्यापारी वगैरे पुष्कळ गृहस्थ पहिले दिवशींच्या प्रास्ताविक संभाषणांच्या वेळेपासून हजर होते. सुभेदार मेजर शेख कासम सरदार बहादूर पेनशनर यांनीं सर्वांचें स्वागत केलें आणि सरकारी भव्य इमारती सभेच्या कामाला देण्यांत आल्या, स्थानिक सरकारांनीं मुसलमानीं हायस्कूलच्या नव्या होणाऱ्या इमारतीला जोडून मशीद बांधण्याची परवानगी दिली, व तेथें धर्माचें शिक्षण देण्याचा विचार ठरला आहे आणि तसेंच विद्यार्थ्यांसाठीं कांहीं वजिफे ठेविले आहेत या सर्व गोष्टी बद्दल त्यांनीं सरकारचे आभार मानले.

त्या नंतर अध्यक्षांची निवड सांप्रदाया प्रमाणें होऊन खान बहादूर मौलवी एच. एम. मालिक, संस्थान मेहदीबाग, नागपूर हे अध्यक्षस्थानीं विराजमान झाले. त्यांचें संभाषण त्यांच्या अधिकाराला, बहुश्रुतपणाला व धर्मगुरुपणाला अनुरूप असें होतें. नागपुरास मेहदीबाग येथें बोहरी मंडळींचा एक निराळा फिरका आहे, आणि त्यांतील पंथवाल्यांनीं स्वार्थत्याग करून एक मोठी संस्था गेल्या २९।३० वर्षांत नांवारूपास आणिलेली आहे. या संस्थेचे प्रस्तुतचे मालिक हे दुसरे होत. यांची उमर ६० वर्षांच्या अंदाजांतली असून त्यांची विद्वता, आरबी उर्दू व इंग्रजी भाषाज्ञान, सात्विक वृत्ती हीं पाहूनच मल्लीक या स्थानावर त्यांची निवड करण्यांत आलेली आहे. त्यांचे पूर्वनाम राजश्री गुलाम हुसेन असें आहे. मल्लीक याचा मूळचा अर्थ फिरस्ता किंवा देवदूत असा आहे. असे महाशय अध्यक्षस्थानीं असल्यामुळें या समारंभाला विशेष शोभा आली होती.

अध्यक्षाचें भाषण.

वऱ्हाडच्या मुसलमान मंडळी पैकीं सरवर आवर्दा लोकांनीं मला सदर निवडले या बद्दल मी त्यांचे आभार मानतो आणि महमद सैफुद्दीनखान, सुभेदार मेजर साहेब, मीर अनवर हे माझ्या संबंधानें मेहरबानीचे अलफाज बोलले याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे. या इलाख्याच्या किर्तीला अनुकुल अशी श्रीमंती थाटाची मेमानदारी पाहून मनाला मोठा संतोष होतो.

वऱ्हाड इलाखा मध्यप्रांताला नुकताच जोडला आहे पण त्यांपैकीं एकही इलाखा इतका जरखेज नाहीं; व इतकी तिजारत व हरफत दुसरीकडे कोठेंच नाहीं. इल्म व तरबियत यांच्या फैलावासाठीं तालिमफंड काढला आणि ही पेषकदमी आपण केली याबद्दल मी आपला फार गौरव करितो. आपल्या मेहनतीचा पहिला नतीजा ह्मणजे हें मुसलमानी हायस्कूल होय; आणि सरकारांनीं रहिमादिलानें व मेहरबानीनें मुसलमान लोकांची स्थिती सुधारण्याच्या या तालिमीच्या कामीं फार मोठी मदत केली आहे हें मी मोठ्या धन्यवादानें सांगतों.

मेहरबान स्लाय हे हरदील अजीज असून त्यांनीं मोठ्या लियाकतीनें आपल्या तरक्कीचें काम फार पुढें सरसाऊन दिलें आहे आणि त्यांच्या अभिप्रायाला अलिशान नामदार राजश्री क्रॅडाक यांनीं जोर दिल्यामुळें आमची ही मजलीस इतकी कामयाब झाली आहे याबद्दल मी त्यांचे आभार मानतों. राजश्री हिल डायरेक्टर यांचीही आमच्या कामाला मोठी मदत मिळाली आहे- या

अधिकारी लोकांच व आपल्यांतील अग्रणी गृहस्थाचे मी सदर या नात्यानें आभार प्रदर्शित करितों. ही बहुत खुशीची गोष्ट आहे कीं गेल्या जून महिन्यांत जी मद्रसा स्थापित झाली तिच्यामध्यें १९९ विद्यार्थी आहेत व त्यापैकीं ६३ जण शालागृहाला जोडलेल्या बोर्डींगांत राहतात. या शाळेच्या आयंदा तरक्कीची मोठी उमेद असून वऱ्हाडच्या बाहेरील विद्यार्थीही येथें शिकण्यासाठीं आले आहेत. या शाळेची मिसाल दुसरीकडे आढळणार नाहीं. या प्रांतांत सुमारें ३००० मुसलमान विद्यार्थी आहेत पण ९९ प्राथमिक शाळा व ९ इंग्लिश-उर्दू शाळा ह्मणजे पुरेशा शाळा अद्याप नाहींत; तेव्हां या खालच्या दरजाच्या शाळा वाढल्या शिवाय हायस्कूलाला विद्यार्थ्यांचा पुरवठा पुरेसा मिळणार नाहीं. तेव्हां या दिशेनें आपण लवकर योग्य त्या तजविजी करण्यास लागलें पाहिजे.

या मद्रसेला सरकारांतून पुष्कळसे विशेष हक्क व सवलती मिळाल्या आहेत आणि तशा गोष्टी दुसरीकडे कोठेंच मिळालेल्या नाहींत. शालागृहांत मशीद बांधून देऊन तेथें धर्मशिक्षणाची सोय होणार आहे. ही देणगी अगदीं अद्वितीय आहे; आणि त्यामुळें ही शाळा अलिगडच्या शाळे सारखी लोकप्रिय लवकर होईल अशी उमेद आहे. त्या बुजरूग जईफ सर सय्यद अहमद यांच्या मेहनतीचा तो नतिजा नेहमीं लोकांच्या अंतःकरणांत जागृत राहील.

या प्रकारची मद्रसा लायक व हुशार वस्तादांच्या हातांत राहील तर त्यांतील विद्यार्थी तसेच लायक निघतील. वस्तादांनीं हें समजलें पाहिजे कीं, आपला फर्ज व जबाबदारी हीं ओळखून त्यांनीं आपलें काम करावें. हें काम करितांना अच्छा चालचलणुकीचा ख्याल त्यांनीं केला पाहिजे व त्यांनीं नजरे पुढें उंची उंची नमुने ठेविले पाहिजेत. मुलांच्या दीलांत त्यांनीं वफादारी, जवामर्दी, नेकी आणि आपलें फर्ज पूर्ण करण्याची लियाकत हीं पक्केपणीं बिंबविलीं पाहिजेत. या प्रकारचे शिक्षणाचे फायदे पढेलिखे आदमी चांगल्या रीतीनें समजूं शकतात आणि असल्या प्रकारचीं उदाहरणें तेच लोकापुढें ठेऊं शकतात. अलिगड कान्फरन्सनें दरमहा २० वीस रुपयांची वजिफा मुसलमान बी. ए. साठीं ठेविली आहे तरी एकही बी. ए. त्याप्रमाणें ट्रेनिंग स्कुलांत अजून शिकण्यास गेला नाहीं ही गोष्ट नमूद करण्यास दुःख वाटतें.

खुदानें इनसानाला समज व अक्कल दिली आहे. तिच्या योगानें आपण रसूले-मग्बुलचे तालिमीचें रहस्य नीटपणें समजतों आपण आपली हालत सुधारण्यासाठीं व तालिमीचा फैलाव करण्यासाठीं सर्व प्रकारें मेहनत केली पाहिजे. आपले लोक व इतर लोक यांच्या मधील फरक लक्षांत आणून आपण चांगले रईस व सरकारची वफादार रिआया होऊन आपलें कौम (राष्ट्र) बनविण्यास आपण सर्व बाजूंनीं प्रयत्न केले पाहिजेत. या दुनियेंतलि आपलें कर्तव्य ह्मणजे आपली, आपल्या आप्तवर्गाची, व आपल्या बंधुवर्गाची सुधारणा करणें हें होय. दुनिया हा एक समुद्र आहे आणि त्याच्या लहरी व तुफान यापासून आपलें संरक्षण करण्यासाठीं किस्ती (नांव) चांगली मजबूत बांधली पाहिजे आणि ही किस्ती तालिमेचीच बांधावयाची आहे. मोठ्या लोकांच्या ग्रंथापासून हे बुद्धीचे नमुने शिकावयाचे असतात आणि ते या मजलिशीच्या द्वारें आपोआप डोळ्यापुढें उभे राहतात. इत्तिफाकची महती फार मोठी आहे. इत्तिफाक नाहीं तर तमाम मेहनत व्यर्थ जात असते यासाठीं इलाख्यांतील सर्व अंजुमान व शिक्षणविषयक जिल्हा कमिटी यांनीं या तालिमी मजलीशीच्या ताब्यांत राहून सर्व प्रकारें विद्यावृद्धि केली पाहिजे.

इल्म हा अंधळ्या अज्ञ लोकांना दृष्टी देणारा दीप आहे. आपणापैकीं कांहीं लोक शिकलेले आहेत पण इतर समाजांच्या मानानें आपण फार मागें आहों तर त्यांची बरोबरी करण्यास किंबहुना त्यांच्या पुढें राहण्यास आपण रात्रंदिवस परिश्रम केले पाहिजेत.

मुसलमान मंडळी देशाच्या उत्कर्षाच्या मानानें फार मागें आहे. त्याचें पूर्वीचें वैभव नष्ट झालें पण जुन्या श्रीमंतीचे रितीरिवाज, आळस व औद्योगिक ऱ्हास हीं अंगीं खिळल्यामुळें गरिबीचे कष्टमय दिवस इतके भयंकर लोटले आहेत कीं, कित्येक तर कसा तरी प्राण धरून आहेत आणि कित्येक भीक मागून किंवा अगदीं हलकें कामधाम करून काळाची गुजरान करितात. जे मध्यम स्थितींतले लोक आहेत त्यांच्या पैकीं कांहींजण व्यसनी आणि घाणेरड्या संवयीचे आहेत त्या मुळें त्यांचें वेतन विद्यार्जनाकडे व कौटुम्बिक सौख्याकडे खर्च न होतां त्याल भलत्याच वांटा फुटतात.

सगळ्या विद्यार्थ्यांना एकच प्रकारची विद्या उपयोगी नाहीं. ज्याच्या त्याच्या मनाच्या वाढी प्रमाणें आपण त्यास रोजगार-धंदे व हुन्नरकला हीं शिकविलीं पाहिजेत.

तालिमीच्या प्रसारा संबंधानें अध्यक्षांनीं ज्या ६ गोष्टी पृथक् करून सांगितल्या त्या संक्षेपानें अशा कीं:—

(१) जे विद्यार्थी बुद्धिमान व चलाख असतील अशांसच वजिफे देऊन त्यांस उच्च प्रतीचें शिक्षण देण्यांत यावें.

(२ मध्यम प्रतीच्या विद्यार्थ्यांस म्यार्ट्रिक्युलेशन पर्यंत विद्या शिकवावी ह्मणजे त्यांस पोलीस, फारेस्ट, शेतकी इत्यादि खात्यांत नोकरी धरण्याची लायकी येईल. या बाबदींत १९०८ सालीं आगष्टांत नामदार राजश्री क्रॅडाक यांनीं नागपूरच्या अंजुमानच्या मानपत्रावर जो जबाब दिला तो ध्यानांत धरण्यासारखा आहे. विद्येच्या बाजूनें पाहतां मुसलमान लोकांस सरकारी जागा पुष्कळ मिळालेल्या आहेत आणि लोकसंख्येच्या सरासरीनें हें नोकरीचें प्रमाण इतर लोकांपेक्षां थोडें अधिकच आहे प्रांतिक सरव्हिसमध्यें ९८ अधिकारी आहेत त्या पैकीं २२ मुसलमान; तसेंच ५५ तहशिलदारांपैकीं १७ मुसलमान, लांदरिकार्डचे सुपरिंटेंडंट १९ पैकीं २ मुसलमान, फॉरेस्टकडे ४६ पैकीं ६ मुसलमान, पब्लिक वर्क्सकडे कोणीच नसून शेतीखात्यांत एकच मुसलमान आहे. वैद्यकीकडे एकही मुसलमान असिस्टंट सर्जन नाहीं. कायद्याकडे ४८ सबजज्ज पैकीं २ च मुसलमान आहेत. या वरून असें अनुमान निघतें कीं हुन्नराची विद्या किंवा उद्योगाची विद्या यांकडे फार अलक्ष्य आहे.

(३) कांहीं विद्यार्थ्यांचें प्राथमिक शिक्षण किंवा मिडल शाळेचें शिक्षण पुरें झालें पाहिजे ह्मणजे त्यांस पोटाच्या उद्योगाची विद्या शिकण्याकडे धाडावें. लिहितां वाचतां सर्वांस आलेंच पाहिजे.

(४) पुष्कळशीं मुलें उनाड रस्तोरस्तीं हिंडतांना दृष्टीस पडतात. अशांना लहानसे वजिफे देऊन सरकारी रिफार्मेटरी शाळेंत धाडण्याची सोय अवश्य करावी.

(५) कांहीं कामकरी तरुण लोकांच्या साठीं घंटा दोन घंटे शिकण्या करितां रात्रीच्या शाळा काढण्याची आपण खटपट केली पाहिजे.

(६) आपण एक तालिमी–फंड काढून त्यामधून वऱ्हाड व मध्यप्रांत यांमधील दरसाल एक विद्यार्थी इंग्लंड, जपान, अमेरिका वगैरेकडे टेक्निकल अभ्यासासाठीं धाडण्याची सुरुवात करावी. दुसऱ्या लोकांचें उदाहरण अवश्य घेण्या सारखें आहे. जसा फंड वाढेल तसतसे अधिक अधीक विद्यार्थी धाडविण्याची सोय होईल.

स्थानिक सरकारांनीं राजश्री फैजुद्दीनखा यांस वजिफा विलायतेस पाठविल्याबद्दल मुसलमान मंडळी एहसानमंद आहे. स्त्री शिक्षणाच्या बाबदींत आपला समाज अगदींच मागें आहे. स्त्रियांस संसारांतील पाकशास्त्र, शिवणकाम, इत्यादि कामें शिकविलीं तर पुष्कळशा कुटुंबांतील विधवांची स्थिति सुखावह होऊन त्या अगदींच अन्नासाठीं परस्वाधीन राहणार नाहींत. मुंबईच्या 'सेवासदना'चा कित्ता डोळ्यापुढें ठेवण्यासारखा आहे. युरोपिअन, पार्शी, हिंदुस्त्रिया आपल्या स्त्रीजातीचीं दुःखें दूर करण्यासाठीं झटत आहेत. त्यांचा मार्ग आपण स्वीकारला पाहिजे.

सरकारी मदत कितीही मिळाली तरी ती पुरेशी नाहीं. आपण आपल्याच पायावर उभें पाहिजे. विद्या आली ह्मणजे मितव्यय निराळा शिकावा लागत नाहीं. तीं दोघीं जुळीं भावंडें आहेत. पैसा उधळूं नका ह्मणजे पैशाची उणीव कधींच भासणार नाहीं. विद्येनें विनय येतो, चांगलें शील बनतें आणि उच्च विचाराचें साम्राज्य मनापुढें उभें राहतें. जर विद्या या गोष्टी करणार नाहीं तर ती विद्याच नव्हे. पाश्चात्य विद्या शिकल्या नंतर आपल्या गैरवर्तननें आपल्या धर्माला व व्यासंगाला कलंक लावूं नका हें मी सांगावें असें नाहीं. व्यवहारांतील सर्व भाषा शिकल्याच पाहिजेत कांकीं त्यांच्या ज्ञानानें आपणांस व्यवहारिक तारतम्य येतें व सरळ नीतीचे मार्ग अधीक लागतात.

त्या नंतर अध्यक्षांनीं सर्व इंडियाची मुसलमानी विद्या परिषद नागपूरास येत्या नाताळांत भरावयाची आहे तेव्हां तेथें अवश्य येण्याविषयीं आमंत्रण देऊन व या विद्या परिषदेची भरभराट व्हावी व इच्या योगानें भावी कल्याणाचे मार्ग खुले व्हावेत असें परमेश्वराजवळ मागणें करून सभेच्या पुढील कामास सुरुवात केली.

त्या नंतर राजश्री हजार यांचें व्याख्यान इंग्रजींत झालें. त्यांनीं गुदस्ताच्या ठरावासंबंधानें असें सांगितलें कीं धर्मशिक्षणाच्या व्यवस्थेला सरकारची मंजुरात मिळाली आहे ही पहिली आनंदाची गोष्ट होय. विद्यार्थ्यांची फी निम्मी करण्याची सरकारची तयारी नाहीं. आणी तसेच २५ मुसलमानी विद्यार्थी असतील तेथें एक बोर्डाची किंवा म्युनिसिपालिटीची शाळा असावी या मागणीला होकार देतां येत नाहीं तथापि गेल्या वर्षांत ८ नवीन शाळा स्थापण्यांत आल्या आहेत ही समाधानाची गोष्ट होय. मुसलमानांनीं काय किंवा कोणीही काय पहिली हिंमत खुद मदतीवर बांधली पाहिजे आणि सर्व कार्याची पहिली गुरुकिल्ली च आहे. तालिमीच्या दोन शाखा आहेत. इल्म आणि तरबियत. इल्मामध्यें पुस्तकी शिक्षणाचा समावेश होतो. इल्म ह्मणजे सर्व प्रकारच्या विद्या. तरबियत या सदरा खालीं दानत, शील, स्वभाव हीं बनविण्याचे शिक्षण संस्कार येतात. तरबियतच्या पोटांत मझहब ह्मणजे धर्मशिक्षणाची सर्व बाब येते. या तरबियतीसाठींच मुसलमानी हायस्कुलांत मसजिद बांधण्याची परवानगी दिली आहे. तरबियतीची योजना कुराणामध्यें फार चांगली केलेली आहे. त्याचीं पांच सदरें आहेत.

१ नमाज-- नित्याचे ब्रह्मविधी.

२ रोजा-- उपोषणादि शरीरशुद्धीचे मार्ग.

३ जिहाद-- धर्मप्रसारासाठीं व धर्मासाठीं लढाई.

४ हज्ज-- मक्केची यात्रा वगैरे.

५ जकात-- धर्मादाय.

पहिल्या तीन गोष्टी प्रत्येक मुसलमानानें पाळल्याच पाहिजेत; आणि शेवटच्या दोन गोष्टी दौलतमंद लोका साठीं आहेत. जकाती— ह्मणजे धर्मदाया संबंधानें श्रीमान लोकांस पैगंबराची कडक आज्ञा आहे कीं वार्षिक खर्च वजा जातां ज्यांचें उत्पन्न ४० रुपये नाहीं त्यांस धर्मदायाची बाब माफ आहे पण ज्यांची शिल्लक ४० रुपयाहून अधिक आहे त्यांनीं जकात ही दिलीच पाहिजे. ही कुराणाची आज्ञा सर्व मुसलमानांनीं अक्षरशः पाळिली तर प्रस्तुतच्या तालिमीच्या कार्याला फंडाची उणीव पडण्याचा संभवच नाहीं. कुराणाचीच आज्ञा आहे कीं बादशहा व बुजरुग यांच्या पुढें शिर नेहमी लवविलें पाहिजे आणि त्यांचा आशीर्वाद घेतला पाहिजे. तेव्हां आपण बादशहाचें राज्य चिरस्थायी करण्यास झटाल असा पूर्ण भरंवसा आहे.

अशा भावार्थाचें भाषण झाल्या नंतर राजश्री स्लाय यांनीं या मुसलमानी संस्थेचे पेट्रन होण्याचें कबूल केलें व त्याबद्दल सर्वांनीं त्यांचे फार फार आभार मानिले.

[पुढें चालू.]

सुधारलेले लोखंडी नांगर

लांकडी नांगर जाऊन त्यांच्या जागीं हळू हळू लोखंडी नांगर प्रचारांत येऊं लागले आणि हल्लीं हंगामाच्या दिवसांत तर त्यांची जरूरी फारच भासणार हें जाणून आह्मी तुमच्या करितां मोठ्या मेहनतीनें हल्लीं सुधारलेले लोखंडी नांगर आमच्या कारखान्यांत तयार करून ठेविले आहेत. व हे नांगर सर्वत्र पसंत असल्याचें तुमच्या वाचण्यांत अगर ऐकण्यांत आलें असेलच, शिवाय आमचे नांगर परदेशी नांगरापेक्षां प्रत्येक बाबतींत फारच मजबूत असून किंमतींत स्वस्त आहेत, ह्मणून जास्त माहितीच्या हस्तपत्रका करितां आजचे आज लिहा.

किर्लोस्कर बंधु, बेळगांव.

नो. नं. ट ७२

सत्रा वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला.

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी) दमा, खोकला, कफ, पोटशूल, अतिसार, संग्रहणी, जुलाब, अतिनिद्रा वातजन्यरोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत .॥. एका डझनास रुपये ५ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत ८= आणे व डझनास .।. आणे. एकदम ६ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सरटिफिकीट पाहण्याकारितां ‹याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत, नियम मागवून घ्या.

मिळण्याचा पत्ता

सुख संचारक कंपनी,

नो. नं. घ. ९३ मथुरा.

इंदुप्रकाश, राष्ट्रमत, ज्ञानप्रकाश, काळ, मुंबईवैभव आदिकरून पत्रांकडून उत्तम अभिप्राय मिळालेलें.

उद्यान मासिक:— यांतील प्रमुख विद्वान व विदुषींचे लेख व कविता आबालवृद्ध स्त्रीपुरुषांस वाचनीय असतात. शाळोप्याच्या वेळीं हास्यविनोद, मधुर संगीत व प्रेमकथालाप यांच्या योगें करमणूक करण्यांत हें मासिक आद्वितीय आहे. चित्रें फारच सुबक असतात. पुस्तक अगदीं नियमित वेळीं प्रसिद्ध होतें. वा. व. फक्त दीड रुपया शिवाय ट. हं.

पत्ता:--- ‘ उद्यान ’ ऑफिस चर्नीरोड, मुंबई.

म्यानेजर ‘ उद्यान. ’

नोटीस

नोटीस बेशमी— दौलत वल्लद तुकाराम पाटील राहणार मौजे नारायणपूर परगणें निमगांव ता० मलकापूर जिल्हा बुलडाणें यांस:—

नोटीस देणार खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी माझे मुलास तुमची मुलगी देण्यास लग्नानें कबूल केली. त्याबद्दल लग्नाचे खर्चा कारितां रुपये ११० एकशें दहा ठरले त्याप्रमाणें मी तुह्मास रुपये ११० एकशें दहा दिले ते चार पंचा समक्ष देऊन मुला-मुलींचें लग्न धरलें तें तिथी मित्ती फाल्गुन वद्य ८ सह ९ नेमली. त्याप्रमाणें तुह्मी आतां पुनः पैसे मागतां आणि ह्मणतां कीं मुलगी मी देत नाहीं. व लग्नही करीत नाहीं व रुपये ही देत नाहीं तर तुह्मी धर्माप्रमाणें विश्वासघात केला. परंतु या नोटिशीनें कळविलें जातें कीं तुह्मी माझे मुलाबरोबर तुमची मुलगी नामें झिप्री हिचें लग्न करावें, नाहींपेक्षां कोर्टांत तुमचे वर विश्वासघात केल्याबद्दल व रुपयाबद्दल कायदेशीर फिर्याद केली जाईल. जो कोणी या मुलीबरोबर लग्न करील तर त्याच्यावर फिर्याद केली जाईल. तर ही नोटीस पावतांच चार पंचासमक्ष ठरल्याप्रमाणें लग्न करावें. तसें न केल्यास कोर्टांत फिर्यादी झाल्यास नोटीस व कोर्ट खर्चासह मुद्दल रुपये व त्याचें व्याज व विजतीचा जबाब जातीरिवाजाप्रमाणें भरून घेतला जाईल. कळावें. तारीख ३०।३।१० इ०

सही

कान्हु वल्लद बाबुजी पाटील राहणार चिंचोली तालुके खामगांव जि. बुलडाणें द० खुद्द.

नो० नं० ठ. ९

नोटीस

नोटीस बेशमी— सोनी मर्द गणपत तेली राहणार पंचगव्हाण हल्लीं राहणार चोर्डी ता० अकोट हिला:—

खालीं सही करणार गणपत वल्लद भगवान तेली रा० पंचगव्हाण ता० अकोट याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तूं माझी लग्नाची बायको असून तुला माझे पोटचा एक मुलगा ६ वर्षांचा असलेला मजजवळ आहे. तूं अंदाज २ वर्षें झाली असतील, तुझी आई चोर्डी येथें मरण पावल्यामुळें दहाव्या करितां तेथें गेली. परंतु पुन्हां परत आली नाहीं. सबब तुला आणण्या करितां ८-१० वेळा आलों तरी तूं माझे बरोबर आली नाहीं. तुझे अंगावर माझ्या घरचे असलेले सोन्या चांदीचे डागीने व मुलाचे अंगावरील डागीने तुझ्या जवळच आहेत. कारितां ही नोटीस पावल्या पासून ८ दिवसांचे आंत डागीन्यासहीत तूं माझे घरीं यावें यांत चांगलें आहे. जर असें न केल्यास मी तुजवर योग्य कोर्टांत फिर्याद करून तुझा ताबा घेईन. व कोर्टखर्चाचे आणि नोटीशीसहीत खर्च द्यावा लागेल. मग तुझी सबब ऐकीली जाणार नाहीं. व सरकार आह्मांस इन्साफ देईल हें पक्कें समजावें. कदाचित् तूं माझेवर खावटीबद्दल दावा केल्यास मी मंजूर करणार नाहीं. ह्या नोटिशीचा जबाब द्यावा लागेल. कळावें. ता० २३-३-१० इ.

सही

गणपत वल्लद भगवान तेली याचे हातची निशाणी.

नो. नं. ठ ६

नोटीस

नोटीस बेशमी नथु वल्लद भीमा तेली मौजे राहणार मलकापूर हल्लीं मुक्काम पिंपळगांव राजा यांस:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, माझी मुलगी नामें भिकी इच्याशीं तुमचा विवाह होऊन आज सुमारें ९ वर्षें झालीं; परंतु लग्न झाले दिवसा पासून माझे मुलीस तुह्मी आज पर्यंत एकदांसुद्धां घरीं नेलें नाहीं व आमचे घरीं लग्न झाल्यावर राहण्याचें तुह्मी कबूल केलें. त्या प्रमाणें तुह्मी आमचे घरीं आज पर्यंत राहण्यासहि आला नाहीं. या वरून तुमचे मनांतील मानस कांहींच उघड होत नाहीं. मध्यंतरी लग्न झाल्यावर आह्मी तुमचेकडे पाठविण्या करतां आमचे भावाकडून विचारलें असतां मी नेण्यास तयार नाहीं, असा तुह्मी जबाब एक दोन वेळ दिला. हल्लीं मुलगी सज्ञान होऊन ४ वर्षें होऊन गेलीं. या चार वर्षांत तुह्मी तिला घेऊन गेले नाहीं व तिच्या अन्नवस्त्राची हि कांहीं तजवीज केली नाहीं. आज चार वर्षांत तिचे अन्नवस्त्राबद्दल आह्मास सालीना २०० रुपये अंदाजानें खर्च आला. आमची घरची गरीबी असल्यामुळें आह्मास तिचें पालन करण्याची शक्ति नाहीं. त्यामुळें ८०० रुपये आह्मास कर्ज झालें आहे, तरी नोटीस पावल्या पासून पंधरा दिवसांचे आंत मागील चार वर्षांचे ८०० रुपये आह्माला आणून द्यावेत आणि मुलीस आपल्या घरीं घेऊन यावें. असें न केल्यास मागील अन्नवस्त्राबद्दल रुपये ८०० फिर्याद करून घेऊं व नोटीस पावले पासून १९ दिवसांत तुह्मी माझे मुलीस आपले घरीं संसार करण्या करितां नेलें नाहीं तर हीच फारकत समजून आह्मी तिचा पाट लावून देऊं व मग आपली तिच्यावर कोणत्याहि प्रकारची सत्ता रहाणार नाहीं. कळावें तारीख २३ माहे मार्च १९१० इ.

सही

सुपडी मर्द लक्ष्मण तेली राहणार मलकापूर निशाणी बांगडी ०

दस्तूर फकीरा वल्लद विठोबा भागवत तेली.

नो. नं. ठ. ७

नोटीस

नोटीस बेशमी बाजीराव वल्लद सखारामजी पावडे जात कुणबी राहणार शेंदूरजण ता० चांदूर हल्लीं मु० बेलोरा ता० मोर्शी जि० उमरावती यांसी:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुमची सावत्र बहीण नामें गजाबाई मर्द व्यंकटराव कडू राहणार बेलोरा हिचे मालकीचें राहतें घर गोपाळजी देशमुख यांचे घराचे उत्तरेस असलेलें आह्मी तिजपासून फरोक्त घेतलें आहे. असें असून तुह्मी आमचे अपरोक्ष सदर्हू घर उकलून त्या जागेवर नवीन घर बांधण्याचे इरादानें भिंतीचें काम सुरू केलें आहे. सदर्हू जागा इमल्यासह आह्मी गजाबाई पासून फरोक्त घेतलं आहे आह्मी तुह्मांला काम न करण्याच मनाई केली असतां न ऐकून हद्दा काम सुरू केलें आहे. ज्याअर्थी ती जाग आतां आमची असून तुह्मी बळजबरीने तेथील इमला उकलून दुसरा बांधीत आहात त्या अर्थी कायद्या प्रमाणें योग्य व्यवस्था करून आह्मी आमचें झालेले नुकसान एकंदर खर्चासह तुमचे पासू भरून घेऊं तरी नोटीस पावतांच का बंद करून इमला उकलून काढिल्य बद्दल नुकसानी १०० रुपये ४ दि सांचे आंत आमचेकडेस भरून द्यावेत आमची जागाही आमचे स्वाधीन करावी तुमच्या नुकसानी बद्दल आह्मी कोणत्य ही प्रकारें जबाबदार नाहीं. असें झाल्यास कोर्ट मार्फत योग्य तजवी करणें भाग पडेल. कळावें ही नोटी ता. २२।३।१० इ.

सही,

विश्राम गंगारामजी राऊत राहण बेलोरा द० खु

नो. नं. ठ. ८

नोटीस

नोटीस बेशमी नथु वल्लद एकोबा पाटी राहणार मौजें राहेर तालुका बाळापूर जिल् आकोला पो. चानी. यांस:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटी देण्यांत येते कीं मी तुमची गंधर्वा बायको असून तुह्मी मजला विनाकार मारहाण करून घरांतून काढून दिल्याम मी आठ वर्षांपासून बापाचे घरीं राहि मारहाण केल्याच्यायोगानें मी आजारी प तुह्मी मजला एकटे घरांत कोंडून पर वाला गेलें; त्यामुळें माझा बाप हा यें मजला घेऊन गेला. पुढें घरीं नेल्या दोन चार महिन्यांनीं माझे बापानें बरोबर घेऊन तुमचे घरीं आणून घात होते पण तुह्मी दोन्ही वेळेस पंचासम माझ्या बापास शिवीगाळ करून मी तु मुलीस वागवीत नाहीं ह्मणून सांगित तुमचे माझे गंधर्वास आठ वर्षें झा तरी आज आठ वर्षांपासून मी आ बापाचे घरीं दुसऱ्याचें कर्ज काढून नि करित आहे. मजला दरमहा ५ रु प्रमाणें आज मित्तीस ४८० रुपये ख लागला आहे. तें कर्ज माझे बापानें त्यामुळें तुह्मास या नोटीसीनें कळविण्य येतें कीं ही नोटीस पावल्यापासून दिवसांचे आंत माझे बापास ४८० रु देऊन मजला घरीं घेऊन जावें. नाहीं ही नोटीसच मी सोडचिठ्ठी समजून दुसरा शरीरसंबंध करीन. मग मजवर तुम नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. या गो विषयीं मजला जातीपंचाचाही रुकार मिळ आहे ही नोटीस लिहून दिली. ता. २१-३-

सही

यशोदाबाई मर्द नथू पाटील र णार उंद्री तालुका चिखली निश हातची बांगडी.

नो० नं० ट. ९

आर्यवनौषधालय मुर्डी

हाईकराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन डॉ. अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनी आमची औषधें बरीच वर्षांपासून व इतर वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्या पाहून आमची औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आम्हास दिलें आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधाचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्याचें आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुवर्धक. अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्य स्तंभक,
रक्तशोधक; मलनिःसारक कांति व बुद्धिवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातू ती शुद्ध असल तरच शरिर निरोगी राहुन सर्व सौख्य प्राप्त होते. ती दोषी असेल तर शरीरांत नाना कारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारिरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटिका प्रत्येक वर्षी पाहिजे त्या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथलता, कडकी. गर्मीसंबंधी मुरलेले विकार संकोच; धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सर्व पायांची आग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग, मुळाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. बाळंतरोग, धूमेह जुनाट परमा, मुष्टिमैथूनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें दूर होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्धी वृद्धि वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दीपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत. करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर कितीही घेणारास टपाल खर्च माफ आहे ४ रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ९ आणे पडेल अनुपान खर्डा सोबत किंवा व्ही. पीनें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दर:-एकदम ३९ गो० १ रु० ७९ गो० २ रु. ११९ गो ३ रु १९९ गो. ४ रु. २७९ गो० ६ रु. ९९० गो० रु.

२ अपूर्व नेत्रांजन:-यानें धुरळा, साहर, फुल, खुपऱ्या, बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अनन्य रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु.

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रण:---कोणताही नवा जुना परमा व उष्णत्य दाह शिश्नीक मुत्राची लाली, संकोच पुपस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु. २

४ दंतबलवर्धक पूड:-दंतसंबंधी सर्व विकार उत्तम बरे .

५ विंचूचें विष:-औषध लावतांच उतरतें मुळीं ३ तो. ८ आणे

६ गजकर्ण:-खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वर:-औषध घेताच कशाहि प्रकारनें ज्वर असले तरी तें औषध घेताच जाऊन पुन: उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु.

८ प्लेगावर रामबाण औषध:-आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारों लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांनीं संग्रह तापावर गोळ्या गाठीस मलम, वात चढू नये म्हणून वातावर मात्रा यांचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं. २ आणे ख. सो.

९ सामानाचा मोठा कॅटलाग मागव तो फकट पाठवूं आमचांत अपायकारक पदार्थ अगदीं नसून पुर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषधें ग्रंथोक्त रसायने भस्म पाक, गुटिका, आसव, तेलें, सुगंधी अत्तर, माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचें निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

आपला समज निरुद्योगी आळशी बनल्यामूळें एकदा जो धंदा सुरु केला त्याचेच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावें आमचे जाहिरातीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ० प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजर्लें वगैरे गावांतुन तो पुणावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें हेंच कीं ज्यांच्या कारखाना आज सतत १९१२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधास मोठाले डाक्टरांनी सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कित्येक ग्राहक रोगमुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचीच औषध नेहमीं उपयोगात आणणें अत्यंत हितकारक आहे यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतानें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्य बंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीच सर्वांनीं वापरावा, एकवार अनुभवानें खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषध मागणें तीं खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी म्हणजे खरी गुणकारक औषधें मिळून हटकूण व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED
ESTABLISHED IN 1874.
HEAD OFFICE—BOMBAY
CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH
Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDSEXCEED THREE CRORES AND THIRTY LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Comhany's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, though decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officer, professional men, Tradesmen and others employing a portion of their annual income or profits in effecting life policies create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and an Afurther information can be obtained on application-

M. DESOUZA.
CHIEF AGENT.
Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार [illegible] खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

BERARSAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला, वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख ११ माहे एप्रील सन १९१० [अंक १२

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवी ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटिसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील पुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खाली दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यांपैकीं सयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं

नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।१।०९ } एजंट
नं ७३

नाशिकचा शुद्ध व घाटदार सोन्या चांदीचा माल.

सोन्याच्या टुशा, वज्रटीका, अग्रफुलें फिरकीचीं व गुलाबाचीं फुलें, नाग, मुद येरिंचेनग, [illegible]ल्या, गोल व अष्टपैलु मणी इ० [illegible]

चांदीचीं [illegible]भांडीं, उपकर्णी, गडवे, पेले, फुलपात्रें, प[illegible]तानें, गडव्या, झाऱ्या, पळ्या, ताटें, तबकें[illegible]ारी अत्तरदाण्या, गुलाबदाण्या, वाट्या, कर[illegible] देखी कुयऱ्या, मासोळ्या, व सर्व प्रकारचे [illegible]गीने मिळतील.

विशेष [illegible]कारितां क्याटलाग पाठवूं. मालाचे खरेदी[illegible]ल जोखीमदार आहे.

[illegible]क्षण लक्ष्मण आत्माराम अंबेकर
[illegible] आहे [illegible] नाशीक.
[illegible]नीं आगदीं
[illegible]त्या अर्थी
[illegible]नीत आपोआप
[illegible] आहांस पूर्ण

जाहिर लिलाव.

आ. नं. ३१
३

विद्यमान सबजज्ज साहेब बहादूर कोर्ट आकोला.

आमचे फैलावरील दिवाणी मुकदमा नंबर २०३ सन १९१० यांतील वादी राजरूप बद्रीदास मालक राजरूप बद्रीदास वस्ती मुंडगांव प्रतिवादी आलमचंद मोता मालक कन्हयालाल रामवक्स वगैरे रा० आकोट यांत वादी प्रतीवादींचे दरम्यान असलेली जिन फ्याक्टरी कसबे आकोट तालुके मजकूर जिल्हा आकोला येथील भागीदारीची भागीदारी या पूर्वी मोडल्यामुळें सदरहू जीन फ्याक्टरी एकंदर स्टोर सामानासह तारीख ८ माहे मे सन १९१० रोजीं प्रातःकाळीं ८ वाजतां या मुकदम्यांतील रिसीव्हर मि. देविराम कोंडाजी दि० नाजर हे लिलाव करणार आहेत. सदरहुचे तपसीलवार जाहीरनामे कोर्टाचे इमल्यास व आकोट येथील चावडीस लाविले आहेत. जास्त माहीती लागत असल्यास रिसीव्हर यास विचारावी. ता. ७।४।१०

सही
व्ही. एम्. खरे.
सबजज्ज, कोर्ट, आकोला.

नो० नं० ठ. ९

नोटीस

नोटीस बेशमी किसनलाल हरीलाल कनोना ब्राह्मण, हरीभाऊ विठोबा सहलकर ब्राह्मण राहणार उमरा ता खामगांव यांसः—

मी खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं सन १९०८ सालांत तुम्ही उभयतांनीं चार चौघांसमोर मजला कापसाची फारी वहाण्यास व गाडी हाकलण्यास अशा कामाकरीतां ठेऊन त्याजबद्दल प्रत्येक गाडीस अर्धा आणा प्रमाणें कबूल करून ठेविलें. फारी वाहण्याचे कामीं आणखीही लोक होते. अजमासें मी हें काम ७ सात ८ आठ महीने पावेतों केलें. त्याजबद्दलचे अजमासें ५० पन्नास रुपये आपणाकडे आहे. आपणास रुपये चार चौघांसमक्ष मागीतले असतां आज देतों उद्यां देतों तर आज पावेतों दिले नाहीं तर आपले सारख्यांनीं मज गरीबाचा पैसा ठेवणें हें योग्य नाहीं. आतां आपणास या नोटीसीनें कळविण्यात येतें कीं नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत रुपये आणून देऊन माझी पावती घेऊन जावी. तसें न केल्यास नोटीसीच्या खर्चासह रीतीप्रमाणें कोर्टांत फिर्याद करून घेतले जातील, करितां नोटिशीनें जाहीर केलें आहे. कळावें. ता० ८।४।१९१० इ०

सही
पुनाजी वा जागू कुणबी रहणार खामगांव याचे हातचा नि०
द० खंडेराव वामन कुळकर्णी
नो. नं. ठ १० जात ब्राह्मण.

नोटीस

नोटीस बेशमी आमीनबी मर्द इस्माईल खा पठाण राहणार सिंदखेड ता. मेहेकर जिल्हाः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, आज रोजीं वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्रांतून तुझेकडून मला नोटीस असलेले पाहण्यांत आलेवरून कळवितों कीं माझी खात्री अशी आहे कीं, ही नोटीस तुझे संमतीनें मुळींच आलेली नाहीं. कारण लग्न झाल्यापासून तुझा व माझा मुळींच तंटा किंवा भांडण कधीं देखील नसून त्यांत कांहीं भलत्याच गप्पा लिहिल्या आहेत. तर हें मी पक्कें समजतों कीं ही सर्व लबाडी तुझे बापाची आहे, कारण या महिन्यांत तूं जे मला निरोप पाठवितेस त्याचा आणि या नोटिशीचा कांहींच मेळ नाहीं. असो. इतक्यावर जर त्यांस दिली असशील, तर मी तुला असें कळवितों कीं— तुझा माझा कधींहि तंटा झाला नाहीं. मीं तुला वांतून काढून दिलें नाहीं. मीं धमकी दिली नाहीं. निव्वळ बापाचे घरीं राहून तुला एक वर्ष मुळींच झालें नाहीं. तुझे माहेरचे डागीने कधींही तुझे अंगावर नव्हते आणि ते मीं पाहिलेसुद्धां नाहींत, उलट माझे घरचे तुझ्या अंगावर असलेले दागीने चांदी २७५ भार दोनशें पंचाहत्तर, सोनें ३ तोळे ७॥ मासे या शिवाय कपडे भारी ८ हे जे तू तिकडे घेऊन गेलीस त्यास आज महिना दीड महिना झाला. तुला दोन वेळां मी चुकल्यासुद्धां बोलावूं आलों परंतु तुझा बाप म्हणतो वेगळे राहिल्या शिवाय पाठवित नाहीं तर या नोटीशीनें असें कळवितों कीं ही नोटीस पावले तारखे पासून १० दिवसांचे आंत वरील दागीने व कपड्यांसह तूं आपले घरीं निघून यावें. तुझ्या नोटीशींत लिहिलेल्या सर्व गोष्टी खोट्या असल्यामुळें मला कबूल नाहींत. यांत लिहिल्या प्रमाणें तुझ्याकडून अंमल न झाल्यास मला रीतीप्रमाणें तजवीज करावी लागेल. कळावें, तारीख ३० मार्च सन १९१० इ. सही

इस्माईलखा वल्द फतेखा पठाण राहणार शिंदखेड निशाणी खुद
नो. नं ठ ११ हातची रेघ —

नोटीस.

नोटीस बेशमी— बक्षा वल्द चिनक्या महार रा० वाडेगांव ता० बाळापूर जि० आकोला यांस.

मी खालीं सही करणार हिजकडून नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं मी तुझी गंधर्वाची बायको असून तूं गंधर्व लावण्यापूर्वी माझे आईबाप भाऊ यांस तुझी आबु वल्द निदाजी, २ खुशाल वल्द हेमा महार, ३ रेवज्या वा नान्हु महार, ४ शामु वल्द केवज्या महार, ५ झाक्या वा गोटी महार. या पंचा समोर तुझी लग्नाची बायको नामें आजी हिची ता० १२।३।१९०६ ई. रोजीं फारकती दिली. नंतर माझें गंधर्व लागून अजमासें १ वर्ष पावेतों वागविलें, नंतर लग्नाचे बायकोस फारकती दिलेल्या बायकोसच तुझी आणून संसार करिता मजला चांगले जनरीतीप्रमाणें वागवीत नसून मारहाण करिता, २-३ दिवस उपाशी ठेऊन व घराचे बाहेर काढून देऊन मी त्रास भोगून तशीच घरांत राहते व मजला तुझी माझे आईबापाचे घरीं पोहोचविलें तरी माझे आईबाप न ठेवितां तसेंच तुमचे बरोबर रवाना केलें परंतु फारकती दिलेली बायको तुझा जवळ वाटेल तसें माझे विरुद्ध सांगून मजला तिचे म्हणण्याप्रमाणें फार तुझी व ती अतिशय जाच करून तुझी उभयतां मारहाण करिता, अन्न वांचून उपाशी ठेविता. जाच सहन करून राहत होते तरी तुझी माझे आईबापास व भावास बोलावून घेऊन त्यांचे बरोबर पाठविलें मी त्या प्रमाणें आईबापाचे बरोबर आले आणि म्हणाले होते कीं फारकत दिलेले बायकोस काढून देईं पावेतों तेथेंच रहा. मग मी तुजला घेऊन जाईन असें सांगितलें. त्या गोष्टीस अजमासें वर्ष १॥ होत आलें असून आतां पावेतों तुझी उभयतां संसार करित असून मजला घेऊन जाण्यास आले नाहीं तरी या नोटीशीनें कळविण्यांत येते कीं फारकती दिलेली लग्नाची बायको सोडून देऊन व मजला जगरीतीनें वागऊन त्रास व मारहाण न करिता मजला घेऊन जावें मी वागण्यास राजी आहे आणि १॥ वर्षामध्यें सावकाराचें १९० रु० कर्ज अजवरवा करितां काढिलें त्याचे रुपये देऊन घेऊन जावें तसें न केल्यास मजला फारकत द्यावी. तसें आठ दिवसांचे आंत न केल्यास हीच फारकती समजून दुसरा घरठाव करून मग तुमचा नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. रुपये खर्चाचे न दिल्यास रीतीप्रमाणें कोर्टांत दावा करून नोटीसखर्च वगैरे तुम्हावर आहे. करितां ही नोटीस दिली आहे.

दस्तुर लक्ष्मण महार सही
तुकाबाई मर्द बक्षी इचे हातची
नो० नं० ठ. १२ निशाणी.

वर्तमानसार

त्रिछिनेन हायस्कूलच्या विद्यार्थ्यांस बक्षिसें देण्याच्या समारंभ प्रसंगीं अध्यक्ष न्या० कृष्ण स्वामी अय्यर यांनीं आपल्या भाषणांत दुय्यम प्रतीच्या सरकारी शाळांतून फी वाढविण्यांत येऊं नये ह्मणून सरकारास सूचना केली. ते ह्मणाले:— लोकांत दारिद्य असल्यानें हल्लीं दुय्यम प्रतीच्या शिक्षण संस्थांतून विद्यार्थ्यांजवळून फीचें उत्पन्न शेंकडा ८७ होत आहे तर हें आणखी वाढविल्यास तें शिक्षण मुळींच व्हावयाचें नाहीं व दुय्यम प्रतीचें शिक्षण आनिवात बंद पडेल, हें उघडच दिसत आहे."

हल्दवाणी येथील दरवड्याच्या खटल्यांतील आरोपी पैकीं सुशील कुमार विश्वास यानें ३९५ व ३९७ कलमांखालीं अपराध केल्याचें कबूल केल्यानें ट्रिब्युनलनें या आरोपीस ७ वर्षांची सक्तमजुरीची शिक्षा दिली.

वंदे मातरम पत्र बंद करण्यांत आलें असतांही मधून मधून त्याचा उदय होत असल्यानें बंगाल सरकारनें १००० रुपयांचें इनाम लावून या पत्राचा मुद्रक कोण त्याचा तपास लावून देणारास हें इनाम देण्यांत येईल, असें प्रसिद्ध केलें आहे.

जैनधर्म विद्याप्रसारक मंडळीकडून पालीठाणा येथें एक विधवाश्रम स्थापण्यांत आला असून या निमित्य भरलेल्या सभेंत जागच्या जागीं १३ हजार रुपये जमा झाले.

ट्रान्सवालांतील हिंदी लोकांच्या दुःख निवारणार्थ श्री. सौ. जमनाबाई नगीनदास सक्काई यांनीं जो फंड उघडला आहे त्यांत आतांपर्यंत रु. २१९७-८-० जमले आहेत. सदर फंडाचें खातें इंडियन स्पीसा बँकमध्यें उघडलें आहे. तेथें हिंदी उदार स्त्रीपुरुषांनीं यथाशक्ती रकमा भराव्या, अशी त्यांस विनंती करण्यांत आली आहे.

केदारवासी ज्याक्सन कलेक्टर यांच्या खुना संबंधानें झालेल्या निकालाला अनुलक्षून आमचे एक मित्र ह्मणतात कीं:— हीं अठरा वीस वर्षांचीं मुलें शिक्षा ऐकतांना अगदीं डगमगलीं नाहींत आणि परस्परांस नमस्कार करीत असतांना पोलिसांनीं त्यांस तेथून नेलें. अराजक कटांत सामील असल्या बद्दल व हत्यारें बाळगल्या बद्दल दुसऱ्या ४०।५० विद्यार्थि दशेंतल्या तरुणांवर खटले लवकरच चालू व्हावयाचे आहेत. नाशिकचे खूनाचे पायीं महाराष्ट्रांतील पुष्कळशा कुटुंबावर भयंकर प्रसंग ओढवले आहेत आणि सर्व महाराष्ट्रावर हा मोठाच कलंक आहे. हायकोर्टाच्या न्यायमूर्तीनीं आरोपीचे कबूली जबाब पुराव्यांत ग्राह्य धरले आणि पोलिसच्या चौकशी बद्दल व कामगिरी बद्दल स्तुती करून खुनी अराजक मंडळीचा गुप्त कट उघडकीस आल्या बद्दल आपला अभिप्राय नमूद केला आहे.

हें अनारक प्रकरण येथेंच संपेल असा मात्र आमचा समज नाहीं. तरुणांचीं मनें अनावर झालीं आहेत, ते देशसेवा ह्मणून खून देखील करितात आणि त्यांस जीवाची किंवा वित्ताची पर्वा नाहीं. श्री रामाचे कारकीर्दींत एक मुलगा अकालीं मरण पावला तेव्हांच श्री राम समजले कीं आपल्या राज्यांत कोठें तरी अधर्म चालू आहे. त्या न्यायानें पाहतां खून होतात आणि त्या निमित्त तरुण तरुण सुळावर चढतात या पेक्षां देशाच्या दुर्भाग्याची खडतर वेळा तरी कोणती! या राष्ट्रीय आपदेच्या बुडाशीं राज्यकर्त्यांनीं व प्रजाजनांनीं पुष्कळशा गोष्टी समजून घेण्या सारख्या आहेत. दोघांचे दोष अगदीं ढोबळ व ठळक आहेत. तथापि राज्यकर्त्यांनीं आपले राजकीय दोष ओळखून ते दूर करण्याचे प्रयत्नास लागावें आणि प्रजेनेंही इंग्रजी साम्राज्याचा सुखास्वाद घेतांना राजनिष्ठेनें व कृतज्ञतेनें सरकारचे उत्तम सल्लागार बनण्यास शिकावें हाच उत्तम मार्ग होय. राजानें आपलें ममत्व व्यक्त करितांना हिंदी प्रजेला ब्रिटिश प्रजेबरोबर समसमान हक्क देण्यास अंतर नये; आणि सरकारी शकट कितीही चुकीच्या तत्वांवर चालू असले तरी मित्रभावानें त्यांतील दोष दूर करण्यास प्रेमानें प्रेम वाढविण्यास आणि राज्यकर्त्यांशीं एकदिली करण्यास काडीमात्र प्रजेनें विसंबू नये. ज्या गोष्टी हायकोर्टाचें न्यायमंदिर करणार नाहीं त्या गोष्टी प्रजेच्या व सरकारच्या हातीं आहेत. राजकीय सुधारणा एक दोन पिढीच्या गोष्टी नाहींत हें तरुणांनीं इतिहासावरून शिकतांना ईश्वराला खून व प्राणहत्या हीं आवडत नसतात त्या अर्थी त्या खूनांच्या आपदा आपल्याच हातांनीं आपल्या राष्ट्रावर ओढून घेऊं नयेत. जी गोष्ट समाजांतील प्रबुद्ध, वृद्ध व अनुभवी लोकांनीं करावयाची आहे तिच्यामध्यें अकालीं तरुण मंडळी पडली आहे आणि अर्थात त्याचें अनुदर्शन नाशिक प्रकरणाच्या द्वारां होत आहे. कायदे कौंसिलांतील आमच्या नामदार मंडळीचीं वक्तृत्वें कोणीकडे आणि तरुण मंडळीचीं हीं घनघोर कृत्यें कोणीकडे! ह्मणूनच कविश्रेष्ठ कालिदास ह्मणतात कीं:—

> सहसा विदधीत न क्रियाम्
> अविवेकः परमापदां पदम् ।

ईश्वर राज्यकर्ते व प्रजाजन यांचीं अंतःकरणें पुनः ममत्वानें व प्रेमानें एकत्र लवकर करो!

बड्या अधिकाऱ्यांचें गिर्यारोहण.

—*:*:-*::—

हिंदुस्थान सरकार आणि बहुतेक प्रांतिक सरकारें वर्षांतून कांहीं महिने आपली राजधानीचीं ठिकाणें सोडून एखाद्या उंच हवा खाण्याच्या ठिकाणीं जाऊन बसतात ही पद्धति अनिष्ट आहे हें कौन्सिलाच्या नजरेस आणण्याच्या धोरणानें ना. मि. मुधाराव यांनीं कांहीं प्रश्न विचारले होते. त्यांना उत्तर ह्मणून सरकारतर्फे कांहीं खर्चाचे वगैरे आंकडे देण्यांत आले पण हा प्रश्न उकरून काढण्याचा सरकारचा मुळींच विचार नाहीं असें साफ सांगण्यांत आलें. हा प्रश्न विशेषतः मोठाल्या प्रांतांतून गेलीं कित्येक वर्षें सालोसाल उपस्थित होत आलेला आहे. या निष्कारण खर्चाच्या पद्धतीचीं साधक प्रमाणें आजपर्यंत कोणी देण्याच्या भानगडींत पडलेंच नाहीं. आणि आतां खुद्द कौन्सिलांत प्रश्न विचारला असतांना सुद्धां रोखठोक जबाब देऊनच मि. मुधाराव यांचें तोंड बंद करणें जरूर झालें. या पद्धतीच्या बाधक प्रमाणांकडे पाहिलें तर तीं बरींच वजनदार आहे हें कळून येईल. केवळ हिंदुस्थान सरकारचे कौन्सिलर आज हा विषय कौन्सिलांत चर्चेसाठीं खुला करण्यास तयार नाहींत ह्मणून लोकांनीं आपआपल्या घरीं त्याचा विचार आपल्या मनाशीं करूं नये असें नाहीं. कारण हा त्यांच्या स्वतःच्या खिशाचा प्रश्न आहे. त्यांनीं जो वसूल दिलेला आहे त्याचा विनियोग निष्कारण घरभाड्यांत आणि रेल्वेभाड्यांत होतो आहे किंवा तो सकारण खर्च होत आहे ह्याचा पडताळा प्रत्येकानें आपल्या ठिकाणीं पाहिलाच पाहिजे. गिर्यारोहणाच्या या पद्धतींत मुख्यत्वेंकरून दोन तोटे आहेत. एक तर तेणेंकरून टाळतां येण्यासारखी अडचण विनाकारण उत्पन्न होते आणि दुसरें असें कीं त्या मुळें निरर्थक खर्च वाटतो. सरकार गिर्यारोहणाला गेल्यामुळें त्यांचा लोकांशीं निकट संबंध रहात नाहीं हें पाहिजे तर वादापुरतें ह्मणावें पण त्यांत कांहीं विशेष अर्थ नाहीं. कारण लोकांशीं पूर्वी निकट संबंध असता तर तो गिर्यारोहणानें नाहींसा होणार! अशा प्रकारचा निकट संबंध दृढ करण्याकडे आपलें सारखें लक्ष असतें असा कबुलीजबाब देणाऱ्या बड्या अधिकाऱ्यांची संख्या विशेष मोठी असण्याची भीतीच नको. बडे अधिकारी कोठेंही असले ह्मणून लोकांचें त्यांच्यावांचून काय अडणार आहे? शिवाय हे अधिकारी अगदीं जवळ नसल्यानें चालू कामकाजांत मोठीशी उलथापालथ थोडीच होते? वस्तुतः हे बडे अधिकारी लोकांच्या नजरेसमोर किंबहुना त्यांच्या आठवणींतही नसतात. कायदे कौन्सिलें असलेल्या प्रांतांत लोकप्रतिनिधी त्यांना बळेंच लोकांच्या नजरेसमोर ओढून आणतात. गिर्यारोहणाची उत्पत्ति ऐषआरामांतून झाली असावी यांत मुळींच शंका नको. अमुक अमुक बड्या साहेबांच्या आफिसचें कोणतें काम वेळच्यावेळीं होतें असा प्रश्न निघाला तर निदान मोठाल्या प्रांतांच्या सेक्रेटरीएट मधील कारकून एकच जबाब देऊं शकतील. तो हा कीं साहेबांचें गिर्यारोहण मात्र ठरलेल्या दिवशीं होतें. हिंदुस्थान सरकारचे कौन्सिलरं निदान शिष्टाचाराकरतां कां होईना हा प्रश्नच उपस्थित होऊं देण्यास तयार नाहींत. पण मुंबईच्या सध्यांच्या गव्हर्नर साहेबांसारखे अधिकारी गिर्यारोहणाचा तोटा दिसून येतांच त्याला फांटा देऊं लागले आहेत हें विसरतां कामा नये. सर जॉर्ज क्लार्क यांचा कित्ता इतर बडे लाट साहेब गिरवितील तर हिंदुस्थानच्या गरीब रयतेचे निदान दहा लाख रुपये तरी पाण्यांत जाणार नाहींत.

मागील अंकावरून पुढें चालू.

वर्गणी व देणगी—

या शाळेच्या समारंभांत वर्गण्या व देणग्या प्रशंसनीय आंकड्यांमध्यें जमा झाल्या आहेत. गुदस्ता स्वार्थत्यागाला व सार्वजनिक कार्यफंडाला प्रारंभ झाला आणि त्या तत्वाचा अंगीकार इतक्या आनंदानें मुसलमान मंडळी करितात ही गोष्ट त्यांस भूषणास्पद होय. एकंदर १९६७ रुपये रोख आले; १२२९ रुपयांचे आंकडे पडले. मशिद फंडा निमित्त १९० रुपये व वजिफा साठीं ५७६ रुपये लायब्ररी फंड २५०, वर्षासनें ९९ रुपये व २२ एकर जमीन इतकी देणगी मिळाली. या उदार दातारा पैकीं नेरपरसोपंत येथील सौदागर व जमेदार रा० महिबूबखान यांनीं ११२५ रुपये अध्यक्षा समोर ठेविले तेव्हां टाळ्यांच्या गजरांनीं त्यांचें अभिनंदन झालें. मालखेडचे प्रसिद्ध कांजी साहेब हाफीज महमूद याकूब यांनीं १ हजाराचा वर्गणीचा आंकडा दिला. खुद्द अध्यक्षांनीं ७ रुपये दरमहाचा वीजफा ३ वर्षें मुदतीचा, वर्माचे जहागीरदार मीर खैरात अली यांचा ५ रुपयांचा हीनहयात वजिफा, आकोल्याचे अमानखान आनररी माजिस्ट्रेट यांचा ८ रुपयांचा वजिफा २ वर्षें मुद्दतीचा, मिरझा रहिमानबेग आनररी माजिस्ट्रेट यांची पातुर परगण्यांतील २ टिफन जमीन, वरूडाचे जमेदार समशेरखान यांची दर्यापूरची जमीन ३ टिफन व दर्यापूरचे रा. इमामखान यांची २ एकर जमीन इत्यादि पुष्कळशा देणग्या सांगतांना त्या त्या उदार, मनस्क, व विद्याभिलाषी मंडळीचा गौरव करावा तितका थोडाच होय! दर्यापूरचा एक मजूर शेखचांद यानें १ रुपया दिला व त्यावर गुणज्ञपणानें सौडत काढली तेव्हां तो शकुनाचा रुपया ४० रुपयांस मालखेडच्या काजींनीं विकत घेतला.

व्याख्यानें.

दोन दिवसांच्या अवधींत कांहीं कांहीं व्याख्यानें फार गोड झालीं. उमरावतीचे एक्साइज इन्स्पेक्टर रा. रा. गुलाम अली यांचे भाषणांत मुसलमानांची गुजिस्ता व मोजुदा हालत या विषयाची योग्य चर्चा झाली. डिपुटी इन्स्पेक्टरचे क्लार्क रा. रा. शियाखा यांनीं मुसलमानांची एकी व्हावी ह्मणून मोठ्या कळकळीचा उपदेश केला आणि तो सर्वांस इतका पसंत पडला कीं अध्यक्षांनीं शियाखा-वर्गणी ह्मणून ५० रुपये दिले. तिसरे वक्ते रा. रा. अमीर हुसेन बी. ए. असि. मास्तर, ट्रेनिंग स्कूल यांचें भाषण मुसलमानांच्या परिस्थिती संबंधानें झालें. त्यांचा जोर, [illegible]र व अंगविक्षेप यांनीं यांचें भाषण [illegible]र झालें. रा. रा. महमद हयातखान [illegible] यांनीं नजम ह्मटले व त्यांत मुस्लि[illegible]च्या जुन्या वैभवाची आठवण दिली [illegible] मौलाना महमद अख्तर, बऱ्हाणपू[illegible] काव्य लोकांस फार आवडलें [illegible]तेच बहुतेक हायस्कूलचे धर्मशिक्षक होतील [illegible] अंदाजा आहे.

बक्षीस.

जो कुराणाच्या अभ्यासांत पहिला येईल, त्याला सोन्याचें घड्याळ 'मल्लीक बक्षीस ह्मणून देण्याचें रा. रा. नुरुल्लाखान, देऊळघाट यांनीं सांगितलें. मिरजा रहिमान बेग यांनीं आपल्या वडिलांच्या

नांवानें रुप्याचें पदक धर्मविषयींत पहिला जो येईल त्यास देण्याचें कबूल केलें. म्याट्रिक्युलेशन परीक्षेंत जो पर्शियनमध्यें पहिला येईल त्याच्यासाठीं नवाब सल्ला मुल्लाखान यांनीं 'सैफुद्दीन पदक' ठेविलें आहे.

ठराव.

यंदाच्या तालिमी मजलिशीमध्यें जे दहा बारा ठराव करण्यांत आले त्या पैकीं मुख्य महत्वाचे ठराव असे कीं:—

(१) मालटेकडीच्या मैदानावर हायस्कूल व मशीद या इमारती बांधविण्याविषयीं सरकारास विनंती.

(२) तीन मोतब्बर गृहस्थांची मंडळी निजाम सरकार, भोपाळच्या बेगम साहेब व जाविऱ्याचे संस्थानिक यांच्याकडे पाठवून त्यांचा राजाश्रय परिषदेच्या कार्यासाठीं संपादणें.

(३) नागपुरास भरणाऱ्या हिंदुस्थानच्या मुसलमानी विद्यापरिषदेसाठीं स्थानिक सरकारचा आश्रय मागणें.

(४) प्राथमिक व मिडल मुसलमानी शाळांचा सर्व अमला व कारभार हिंदुस्थानी डिपुटी इन्स्पेक्टराकडे आणण्यासाठीं अर्ज करणें.

(५) वऱ्हाड तालिमी मजलिसीच्या ताब्यांत सर्व मकामी अंजुमान आणणें.

(६) वऱ्हाडांतील हिंदुस्थानी शाळासाठीं एक मुसलमानांची टेस्ट बुक-कामिटी मागणें.

(७) ओस्ताद व महार्फिज यांनीं विद्यार्थ्यांस प्रस्तुतच्या अराजक चळवळीपासून दूर ठेवण्याचा प्रयत्न करणें.

धन्यवाद.

वरील तालिम- मजलीसचीं हकीकत ऐकिली ह्मणजे मनाला मोठा आल्हाद वाटतो आणि मुसलमानांनीं धर्मशिक्षणाच्या प्रश्नाचा निकाल सरकारच्या हातून इतका समाधानकारक करून घेतला या बद्दल त्यांची स्तुती करावी तितकी थोडीच आहे. धर्मशिक्षणाचा विषय सरकारला मोठा बिकट वाटत होता पण तो सरकारच्या आश्रयानें अभ्यासक्रमांत अशा युक्तीनें समाविष्ट केला आहे ही आनंदाची गोष्ट होय. या उत्कृष्ट ठरावाबद्दल आह्मी स्थानिक सरकाराचे फार फार आभारी आहों आणि मुसलमान बंधूंनीं जो मार्ग स्वीकारला आहे तोच आमच्या हिंदुवर्गानें स्वीकारावा अशी आमची उत्कट इच्छा आहे. सर्व इंडियाला धर्मशिक्षणाचा मोठा बाऊ वाटतो पण वऱ्हाड प्रांतानें इतक्या सुलभतेनें धर्मशिक्षण सरकारी मंजूरीनें सुरूं केलें आणि ही गोष्ट देखील मागासलेल्या मुसलमान समाजानें कृतींत आणून दाखविली या बद्दल सर्व राष्ट्रानें आमच्या या प्रांतिक विद्यापरिषदेचा धन्यवाद गायला पाहिजे. धर्मशिक्षण हें सर्व शिक्षणांचें मुख्य उत्तमांग आहे आणि तेंच आमच्या मुसलमान बंधूंनीं अगदीं जागृत व जीवंत केलें आहे त्या अर्थीं सर्व विद्यासंपदा त्यांच्या समाजांत आपोआप लवकरच खेळूं लागतील असा आह्मांस पूर्ण भरंवसा आहे.

वऱ्हाडसमाचार.

चैत्र शुद्ध २ शके १८३२ दुर्मति नाम संवत्सरे

हिंदुस्थानांतील जंगलखातें.

—:०:*:०:—

लंडन येथील सोसायटी ऑफ आर्टस् नामक संस्थेपुढें माजी इन्स्पेक्टर जनरल ऑफ फारेस्टस् मि. अर्डले विल्मट यांनीं हिंदुस्थानांतील जंगल खात्याच्या कारभारावर एक निबंध वाचला. त्या प्रसंगीं सर विल्यम लीवार्नर हे अध्यक्ष होते. व्याख्याते त्या खात्याचे नुकतेच मुख्य अधिकारी असल्यामुळें त्यांनीं साहजिकपणेंच त्याच्या कारभाराचें चित्र अगदीं भडक रंगांत वठविलें. पण दुःखाची गोष्ट अशी कीं श्रोत्यांना या एकपक्षीय विवेचनामुळें जी कल्पना झाली असेल ती दुरुस्त करून या संबंधानें हिंदुस्थानांतील लोकमत काय आहे हें सांगण्याला कोणी तज्ञ असा हिंदी गृहस्थ तेथें नव्हता. जंगलखात्याच्या द्वारें प्रजेचें हित करण्याची जी योजना चालूं आहे तिची बाजू अशा एखाद्या हिंदी गृहस्थाला यथायोग्यपणें मांडतां आली असती. वास्तविक मि. विल्मट यांच्या निबंधांत आपेक्ष घेण्याजोगें फारसें कांहीं नाहीं. चार दोन पुस्तक उद्गारांशिवाय. त्यांनीं केलेल्या विवेचनांत दोषार्ह कांहीं नाहीं. दोष आहे तो कांहीं मुद्याच्या गोष्टी वगळल्याबद्दलचा आहे. मि. विल्मट यांनीं एकंदर जंगलखात्याची व्यवस्था कशी आहे तें सांगितलें पण या खात्यांतील कनिष्ट दर्जाच्या कांहीं नोकरांच्यापासून अडाणी लोकांना कित्येक वेळां जो त्रास सोसावा लागतो त्याचें विवेचन त्यांनीं केलेलें नाहीं. या खात्यांतील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना लोकांच्या चालीरीती आणि त्यांच्या मनोवृत्तीस यांची ओळख बेताबाताचीच असते. यांना खूप करून आपली बढती करून घेण्याकडे खालच्या दर्जाच्या नोकरांचें लक्ष साहाजिकच असतें. लोकांच्या मनाच्या स्थितीशीं व त्यांच्या व्यवहारांशीं परिचय नसलेल्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनीं ठरवून दिलेल्या नियमांची अमलबजावणी शक्य तितक्या शिकस्तीनें करून आपली बढती करून घेण्याकडे खालच्या दर्जाच्या नोकरांचें लक्ष असलें आणि जंगलाच्या सरहद्दीनजीक राहणाऱ्यां प्रजेपासून कांहीं थोडें फार चावावयास मिळालें तर पहाण्याकडे त्यांची प्रवृत्ति असली ह्मणजे काय स्थिति होत असेल याची कल्पना सहज होते. मि. विल्मट यांनीं जीं कित्येक एकतर्फी विधानें केलीं आहेत त्यांपैकीं एक असें आहे. ते ह्मणाले, हिंदुस्थानांत ब्रिटिश राज्य व जंगलखातें सुरूं होण्यापूर्वी हजारों वर्षें तेथील लोकांनीं जंगलाचा नुसता संहार चालविला होता. त्यांच्या तावडींतून जें कांहीं वांचवितां आलें त्याचें जंगल खात्यानें रक्षण केलें आहे! ह्मणजे विल्मट साहेबांच्या मताप्रमाणें जंगलखात्याचा अवतार जर इतक्यांत झाला नसता तर हिंदुस्थानांतील लोकांनीं सर्व जंगल कापून फस्त केलें असतें, आणि आणखी दोनतीनशें वर्षांत लोकांना जळण किंवा घरें बांधावयास लांकूड मिळालें नसतें. सारांश जंगलखातें अवतरलें नसतें तर हिंदुस्थानदेश मनुष्यवस्तीला अगदीं निरुपयोगी असा होऊन गेला असता. विल्मट साहेबांच्या अशा अविचारीपणाच्या विधानांवरून त्यांना पूर्वीच्या काळीं आमच्या देशांतील राज्यव्यवस्था कशी होती याचें पूर्ण अज्ञान होतें हें स्पष्टपणें दिसून येतें. गांवाच्या सीमेवरील जंगलाचें काळजीपूर्वक रक्षण होण्यावरच शेतकरी लोकांचें हित अवलंबून असतें. आमच्या ग्रामसंस्थेच्या पद्धतीचें सूक्ष्म दृष्टीनें निरीक्षण करणारांस आमच्या इकडे पूर्वीं या गांवानजीकच्या जंगलांचें संरक्षण किती दक्षतेनें केलें जात असे हें सहज समजून येईल. ब्रिटिश अमदानीच्या सुरवातीच्या पूर्वीं थोडीं वर्षें जंगलांचा संहार सरसहा करण्याला सुरवात झाली होती हें खरें, पण त्याचें कारण त्या वेळीं ग्रामसंस्थांचा ऱ्हास होत होता हें होय. गांवाला लागून असलेल्या जंगलावर देखरेख ठेवणारी संस्थाच शक्तिहीन होऊं लागली तेव्हां त्या जंगलाचा बेमुर्वतपणानें नाश होऊं लागला यांत आश्चर्य कसलें? या काळांत सुरूं झालेली जंगलांची तोड तशीच सुरूं राहून पुढें रेल्वेचा विस्तार होऊं लागला आणि इमारतीच्या व जळणाच्या उपयोगी लांकडाचा खप फार वाढला तेव्हां लोकांचें लक्ष या गोष्टीकडे प्रथम गेलें. रेल्वेकडे होणारा लांकडाचा खर्च उत्पन्नाच्या मानानें बेसुमार वाढत गेला आणि सध्यां देखील लांकडाला इतकी महाग किंमत पडते याचें कारण रेल्वेची बेसुमार चढाओढ हेंच आहे. या कारणाचा विचार करतां असें वाटतें कीं आमच्या देशाच्या पूर्वीच्या काळाच्या स्थितीची माहिती नसलेल्या लोकांनीं हवे तसले विचार प्रदर्शित करीत सुटावें आणि लोकांनीं ते खुशाल ऐकून घेऊन माना डोलवाव्या हें अगदीं गैर आहे. खुद्द इंग्लंडांत जळणाचा फाजील खर्च चालूं ठेवण्याच्या विरुद्ध कितीतरी सूज्ञ लोकांनीं ओरड चालविली आहे आणि ती तेथील लोक मनावर घेताहि आहेत. पण तीच स्थिति हिंदुस्थानासंबंधानें तिकडे किंवा इकडे नाहीं ही शोचनीय गोष्ट आहे.

स. १९०६-०७ बद्दल मि. विल्मट यांनीं आपल्या निबंधांत जे आंकडे दिले आहेत त्यांवरून असें दिसतें कीं त्या वर्षीं हिंदुस्थान सरकारास जंगलखात्याचें उत्पन्न दोन कोटि सहासष्ट लक्ष रुपये झालें आणि ऐन नफा एक कोटि पंचवीस लक्ष रुपये झाला. ह्मणजे या खात्याचा खर्च उत्पन्नावर शें. ५३ या प्रमाणांत आहे. यावरून हें ध्यानांत येईल कीं या खात्याच्या संबंधांतील जमाखर्च ठरविण्याची पद्धति सरकारी खात्यांसंबंधाच्या मुख्य तत्वांनाच सोडून आहे. जो वसूल करावयास किंवा सतत येई असें करावयास फार खर्च लागतो तो वसूल घेण्याचें ठरविण्याची पद्धति व्यवहारदृष्टीनें सदोष आहे. बरें लोकांच्या अडचणीच्या मानानें सुद्धां सरकारला फारसा नफा होतो असेंहि नाहीं. ह्मणजे लोकांना जंगलखात्याच्या नियमांच्या बजावणीमुळें जी एकंदर तोशीस लागते तिची पूर्ण भरपाई सरकारच्या पदरांत पडलेली दिसून येत नाहीं. निवळ सरकार घेण्याशिवाय जंगलखात्याच्या हलक्या सलक्या नोकरांची गांवच्या लोकांकडून जमाबंदी चालूच असते, जंगलखात्याकडून कित्येक वेळां जे निरर्थक खटले करण्यांत येतात त्यांच्या प्रीत्यर्थ होणारा खर्च आहेच; एकंदरींत जंगलसंबंधाच्या खटल्यांत मॅजिस्ट्रेट लोक आरोपीला दंड करतात तो सणसणीत दंड, आणि काँट्राक्ट पद्धति असली ह्मणजे तेथें त्याला किंवा दलालाला द्यावी लागणारी सुखडी ह्याहि रकमा नाइलाजास्तव हिशेबांत धरल्या पाहिजेत. ह्मणजे लोकांच्या पदराला एकंदर जो चट्टा बसतो तो सगळाच्या सगळा जंगलखात्याची जमा ह्मणून सरकारच्या पदरांत पडत नाहीं. लोकांचे इतके पैसे मात्र जंगलखात्यापाई गेले! कांहीं दिवसां पूर्वी लंडन टाईम्स पत्रानें असें ह्मटलें होतें कीं हिंदुस्थान सरकारच्या सर्व खात्यांचा कारभार सोशिआलिस्टिक तत्वांवर चाललेला आहे. यांत अर्थात् जंगलखातेंहि आलेंच. सोशिआलिझमचें एक मुख्य तत्व असें आहे कीं मधल्या दलालाला नाहींसा करून स्वतःच्या उपयोगासाठीं जिन्नस घेणारा व ती तयार करणारा यांनीं प्रत्यक्ष व्यवहार करावा. ह्मणजे कारखानदाराच्या हातून माल सुटून तो वापरणाऱ्या गिऱ्हाईकाच्या हातांत पडेपर्यंत ज्या अनेक दलालांच्या हातून तो जातो त्यांची दलाली मालाच्या किंमतीवर चढूं नये. पण अलीकडे हिंदुस्थानांतील कित्येक भागांतील जंगलखात्याचा व्यवहार याच्या अगदीं उलट दिशेनें चालला आहे. पूर्वीं जो मनुष्य जंगलांत लांकूड तोडी तोच लोकांच्या दाराशीं आणून तें विकीत असे. या रीतीमुळें किती तरी लोकांनां उद्योग मिळत असे. आतां मक्त्याची पद्धती चालू आहे. हे मक्ते घेणारे लोक काम करणाऱ्या मजुरांच्या मेहनतीपासून शक्य तितका आपला फायदा करून घेतात. त्यावर ते आपला नफा ठेवीत असल्यामुळें बाहतुकीची किंमत वाढते. आणि त्यामुळेंच अलीकडे कित्येक वर्षें सरपण महाग झालेलें आहे. एकएकट्या लांकूडतोड्याचा उद्योग करणाऱ्या असंख्य लोकांवर देखरेख ठेवण्यापेक्षां थोड्याशा मक्तेदारांवर देखरेख ठेवणें खात्याला सोपें जात असेल. पण खात्याच्या सोईकडेच पहिल्यानें लोकांच्या खिशाला चाट बसूं लागली त्याची वाट काय! मद्रास वगैरे कांहीं प्रांतांत जंगलच्या सीमेवर माल आणून जाहिर विक्रीस ठेवण्याची पद्धति नुकतीच सुरूं झाली आहे. तिचा सर्वत्र प्रसार होईल तर लोकांचें बरेंच नुकसान वांचेल.

जंगलाचें रक्षण करण्यापासून काय फायदा आहे हें लोकांच्या ध्यानांत येत नाहीं व त्यांनां त्याची किंमत कळत नाहीं असा त्यांचेवर एक आक्षेप घेण्यांत येत असतो. पण आह्मांला वाटतें तो त्यांचा दोष नसून जंगलखात्याच्या पद्धतीचाच आहे.

ांचा नजीकचें जंगल ही गांवची सर्वसाधारण मालमत्ता अशी कल्पना अनादि कालापासून लोकांमध्यें खेळून गेलेली होती. आणि अशा लोकांवर जंगलखात्याचा सहानुभूतिशून्य अंमल सुरू झाला. गांवच्या शेते नजीकचीं गायरानें, ज्यांना जंगल म्हणणें म्हणजे त्यांची चेष्टा करणें होय, अशा माळरानें संरक्षित जंगल म्हणून बंद करण्याची कल्पना भळाऊ लांकूडफांटी किंवा खतासाठीं पानें पाचोळा गोळा करण्याची बंदी; घर बांधावयास किंवा नांगर करावयास लांकूड लवकर मिळण्याची अडचण या आणि अशाच आणखी कांहीं कारणांमुळें लोकांना जंगलखात्याचे अधिकारी हे आपले हितकर्ते आहेत असें वाटत नाहीं ही स्थिति कित्येक अधिकाऱ्यांच्या लक्षांत आली असून तिची दुरुस्ती करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत हें पाहून लोकांना संतोषच वाटेल. याच संबंधांत आणखी एक मुद्दा विचार करण्यासारखा आहे. मि. स्टिवर्ट आपल्या निबंधांत म्हणतात कीं पूर्वी जंगल खात्याचे अधिकारी जर्मनी व फ्रान्समधील विद्यालयांतून शिक्षण घेत असत, आतां ते ऑक्सफर्ड येथें तयार होतात. फ्रान्स किंवा जर्मनी या देशांतल्या प्रमाणें इंग्लंडमध्यें मोठालीं अरण्यें नाहींत आणि त्यां मुळें हिंदुस्थानांतल्या सारख्या अरण्यांची व्यवस्था उत्तम रीतीनें ठेवण्याची कुशलता ऑक्सफर्ड येथें कशी येईल! जर्मनींतल्या अरण्यांतून इंग्लंडच्या माळांत आमच्या जंगल खात्याच्या अधिकाऱ्यांचें शिक्षण नेल्यानें तें स्वस्त झाले असेल, पण उपयुक्ततेच्या दृष्टीनें त्यांत कमतरता आलीच असली पाहिजे. जंगलखात्याचा खर्च जो इतका वाढला आहे त्याचें कारण आमच्या मतें जंगल रक्षणावर नेमलेल्या अधिकाऱ्यांचा जाडा पगार हें होय. हा खर्च कमी करण्याला सध्यांची ऑक्सफर्डहून नवीन लोक आणविण्याची पद्धति बंद करून त्या कामाला लायक असे लोक इकडेच तयार करण्याची व्यवस्था केली पाहिजे. आमच्या देशांत अडीच लक्ष चौरस मैल जंगल असतां येथें हें काम शिकविण्याची पुरेशी व्यवस्था होऊं शकावयाची नाहीं असें कसें म्हणतां येईल? वस्तुतः डेराडून येथील कॉलेजांत तयार झालेल्या देशी लोकांनीं जी कर्तबगारी दाखविली आहे तीवरून देशी लोकांच्या अंगीं कोणताही उणेपणा नाहीं हें सिद्ध होत आहे. नुसत्या खर्चांत काटकसर करण्याच्या दृष्टीनें नव्हे तर जंगलखात्याचें काम लोकांशीं सहानुभूतीपूर्वक वागून करण्याच्या दृष्टीनें सुद्धां हा प्रघात लवकर पडणें अत्यंत आवश्यक आहे.

रागद्वेषाची मीमांसा

आपणा पैकीं पुष्कळांना आयुष्य हें चक्रव्यूहासारखें किंवा जाळ्यासारखें एक गूढ कोडें वाटतें. या जाळ्याची गुंतागुंत काढता येत नाहीं किंवा या कूटकाचा उलगडा आपणांस करितां येत नाहीं. बुद्धिमत्ता व नैतिक सद्गुण हीं मनुष्यामध्यें जन्मतःच अगदीं भिन्न भिन्न प्रमाणांत कां आढळावींत? एक लहान मूल पहावें तर त्याच्या मेंदूवरूनच तो विशाल बुद्धीचा व सद्गुणी वृत्तीचा दिसतो आणि त्याच्या उलट एक मूल असें दिसतें कीं त्याचा मेंदू म्हणजे मूर्खशिरोमणीची किंवा गुन्हेगाराची खूणच होय. एखाद्या मुलाला आईबाप चांगले व ममताळू मिळतात व त्याला इतर संपदा ही अनुकूल असतात. असें कां असावें? आणि दुसरी कडे पाहिलें तर दुसऱ्या मुलाचे आईबाप व्यसनी व उधळे असून त्यांना तें पोर नको असतें व त्या पोराचा वाढही अशा दुष्ट मनोविकारांच्या उपाधीमध्यें होत असते. एक पहावा तर तो नशिबबहादर आणि दुसरा अगदीं कपाळ करंटा, हा फरक काय म्हणून? आगबोट बुडते किंवा आगगाडी उलथून पडते आणि शेकडो हजारो माणसें मृत्युमुखीं बळी पडतात पण कांहीं माणसें त्या बुडत्या आगबोटींत किंवा उलथून पडणाऱ्या आगगाडींत बसावयाला निघाले असताना त्यांची ती आगबोट किंवा आगगाडी कांहीं तरी आकस्मिक कारणांनीं चुकते व त्यांचे प्राण वांचतात. असा कोटला हा चमत्कारिक योगायोग? एखादा माणूस आपणाला प्रथमच भेटतो तरी आपण त्याला पाहून प्रसन्न होतो पण दुसऱ्या एखाद्याला पाहून तत्काल आपण त्याचा तिटकारा करितो. अशी मनोभावना कां व्हावी? असले प्रश्न मनापुढें पुष्कळदां उभे राहतात आणि ते तसेच उलगडा झाल्या शिवाय मनांत पडून राहतात. पण त्या प्रश्नांचीं उत्तरें सर्वांच्या आटोक्यांतलीं आहेत असें विसदृश प्रकार किंवा अशी बाह्य दृष्ट्या वाटणारी नैसर्गिक विषमता किंवा दैवाची समृद्ध अनुकूलता या सर्वांच्या मुळाशीं कांहीं सामान्य व सर्वव्यापी तत्वें आहेत आणि त्या तत्वांचें परिणत व विस्तृत कार्य म्हटलीं म्हणजे वरील प्रश्नमालेंतील गूढ प्रकार होत. हीं तत्वें समजून घेतलीं म्हणजे आयुष्याचें खरें रहस्य कळेल आणि ईश्वरी नेमानेमा विषयीं आपली श्रद्धा बळकट व दृढ होईल आणि आपल्यावर दुर्दैवानें येणाऱ्या संकटाचा डोंगर चढून जाण्याला सामर्थ्य व धारिष्ट येईल. प्रथम कडु आपदा आकाशातील कुऱ्हाडीचे घाव म्हणून दुर्धर व असह्य वाटतात पण त्यांचीं कारणें आपणास समजूं लागलीं त्यामुळें त्या आपल्यास सुसह्य वाटूं लागल्या म्हणजे आपण धैर्यानें व ईश्वरा वर निष्ठा ठेवून त्यांच्या बरोबर लढूं लागतो असा अनुभव आहे.

आयुष्याचीं हीं कोडीं सुटण्याला पहिलें तत्व अगदीं पुर्तेपणीं ओळखून घेतलें पाहिजे आणि नंतर त्यानें त्या सिद्धान्ताच्या साह्यानें आपल्या सर्व प्रश्नांचा निर्णय लागेल. हें तत्व किंवा प्रमेय म्हणजे पुनर्जन्म होय.

मनुष्य हा मूळचा ईश्वरी सर्वव्यापक जीव आहे. त्याची ती जीवनकला व ज्ञानकला हीं दृश्य होण्याला व त्यांस मूर्त रूप देण्याला प्रकृतीच्या देहांचा आश्रय अवश्य लागतो. देहा शिवाय जीवाला मूर्तत्व येतच नाहीं. जीवाचा व्यापार देहामध्येंच चालतो, म्हणूनच देहाला जीववाही म्हणतात आणि देहामुळेंच जीव व्यक्ति बनतो. देह व जीव यांचा हा समवायी संबंध असून जीव देहामध्यें व्यापार करितांना देहाचे स्थूल, सूक्ष्म, सूक्ष्माहून ही अधीक उच्च उच्च परमाणूंमध्यें जीव स्वतांस गुरफटून घेतो, आणि त्या परमाणूंच्या द्वारानें जीवाची भिन्न भिन्न जीवनकला किंवा ज्ञानकला व्यक्त होत असते. जीव स्थूल देह धारण करितो तेव्हां तो जन्माच्या द्वारानें मूर्तीत दृश्य होतो. मनुष्य जसा आपल्या घराबाहेर जातांना आपला अंगरखा व पागोटें घालतो तद्वत् जीव या पृथ्वीवर येतो तेव्हां आपला स्थूल देह धारण करितो. अंगरखा पागोटें धारण करणाऱ्या देहापासून हीं जशीं वेगळीं असतात त्या प्रमाणेंच स्थूल देह त्या जीवा पासून पृथक व भिन्न आहे. मनुष्य जीर्ण वस्त्रें टाकतो व नवीं परिधान करितो त्या प्रमाणेंच जीव जीर्ण स्थूल देह टाकतो व दुसरा धारण करितो. स्थूल देह जीर्ण व निरुपयोगी झाला म्हणजे जीव मृत्यूचा दरवाजा उघडतो व सध्यांचा देह टाकून अदृष्ट मूर्तींत प्रवेश करितो. तेथें जीव बराच काल विश्रांती घेतो आणि पुनः हुषार व ताजातवाना होतो. या विश्रांतीच्या कालांत तो जीव पृथ्वीवरील गत आयुष्याचे अनुभव एकत्र करितो व त्यांतील सारभूत गोष्टी नव्या नव्या शक्तींच्या रूपानें त्या जीवाबरोबर सहचारी होतात. असा हा ताजातवाना जीव पुनः जन्म घेतो आणि आपल्या नव्या नव्या शक्तींला अनुरूप असा नवीन स्थूल देह धारण करितो. मनुष्य कोटींत येण्यापूर्वी हाच जीव कित्येक युगापूर्वी गर्भरूप किंवा बीजरूप होता, आणि तेव्हां त्याला चांगल्या वाईटाची परीक्षा नव्हती, असंख्यात शक्ती त्याच्यामध्यें उदय पावावयाच्या होत्या–ईश्वरी अंशाची हीच मख्य लक्षणा--पण त्या वेळीं त्या जीवामध्यें कोणत्याच शक्ती स्पष्ट नव्हत्या फक्त बाह्य स्फूर्तीला जबाब देणारी काय ती निर्बल जीवनकला स्फूरत होती जीवाच्या सर्व शक्ती विकास पावण्याला पृथ्वीवरील जन्माचे जन्म व त्यांचे अनुभव हेच कारणभूत होत; सुखदुःख, हर्षविषाद, लाभालाभ, जयापजय, बरेवाईट वगैरे इत्यादिकांनीं जीवाला ईश्वरी सत्ता अलंघनीय आहे असें ज्ञान होतें आणि ईश्वरी नियंत्रणानेंच त्याची बुद्धि व नीती या विकास पावतात. पाणबुड्या जसा समुद्राच्या तळाशीं बुडी मारतो तेथें मोत्याचे शिंपले गोळा करून परत वर येतो त्या प्रमाणेंच जीव प्रत्येक आयुष्याच्या समुद्रांत बुडी मारतो आणि अनुभवरूपी शिंपले गोळा करून पुनः अदृष्ट मूर्तींत प्रवेश करितो. जो आयुष्याचा समुद्र नुकताच सोडला तेथील बुद्धीच्या व नीतीच्या अनुभवांचा किमिया करून नव्या बुद्धीच्या व नीतीच्या शक्ती बनवितो. पूर्वी ज्या महत्वाकांक्षा होत्या त्या आतां कर्तृत्वशक्ती होतात, पूर्वी जे अपजय झाले तेच भावी जयाचा सोपान बनतात, पूर्वी ज्या चुका घडल्या त्या आतां दूरदर्शिपणा व शहाणपण आणितात. पूर्वी दुःखें भोगलीं तीं आतां कंटकपणा देतात, पूर्वी जे प्रमाद घडले ते दुष्कृत्याचा वीट उत्पन्न करितात आणि अनुभवांचें सार ज्ञानविकासाच्या द्वारें पुनः परिचित होतें. एडवर्ड कारपेंटर यांनीं मार्मिकपणानें लिहिलें आहे कीं एका देहामध्यें मी जीं दुःखें भोगलीं त्यांनींच दुसऱ्या देहाच्या वेळीं मला शक्तिमान केलें.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामानः— उष्णतेचें मान ११२ अंशा पर्यंत वाढलें असून अभ्रें वारंवार जमतात व उकाडा मनस्वी होतो. प्लेग अगदीं शांत शांत होत चालला असून सर्व शहर पुनः गजबजूं लागलें आहे.

रा. रा. रुस्तुमजी फर्दुनजी वाच्छा यांनीं गेल्या शुक्रवारीं वऱ्हाडच्या कमिशनरीचा चार्ज घेतला हें कळविण्यास मोठा संतोष वाटतो. यांच्या नेमणुकीनें इंडिया सरकारानें मर्द नेटिवांचा बहुमान केला आहे. यांस हा श्रेष्ठ हुद्दा कायमचा मिळो असें आम्ही इच्छितों.

रा. रा. स्लाय साहेब कमिशनर हे गेल्या शुक्रवारच्या मेलगाडीनें विलायतेस जाण्यासाठीं रवाना झाले. हे हुषार, तरतरीत व चाणाक्ष अधिकारी असून त्यांनीं वऱ्हाडच्या जुन्या वहिवाटींत पुष्कळसे फेरबदल केले आहेत. यांच्या चांगुलपणा बद्दल लोकांनीं पानसुपाऱ्या, मेजवान्या इत्यादि शिष्टाचारांनीं त्यांचा उत्कृष्ट गौरव केला आहे. हें लोकांच्या गुणग्राहकतेचें मुख्य लक्षण होय.

खालील प्रमाणें तहशिल दारांच्या बदल्या झाल्या आहेत.

रा. रा.	बदलीचें ठिकाण.
नीळकंठ गोविंद	यवतमाळ.
यशवंत रायभान	पुसद.

आणि मीर तस्लीम हुसेन हे वाशिमास नायब तहशीलदार होऊन गेल्या नंतर रा. रा रगनाथ गणेश उटगीकर हे आपल्या वडिलांच्या मृत्यूमुळें रजेवर जातील.

'शांबरीक खरोलिका' म्हणजे म्याजिक ल्यांटर्नचे सायनोमाटोग्राफ सारखे चित्रांचे खेळ करणारी कल्याणची पटवर्धन मंडळी येथें आली असून त्यांचे 'हरिश्चंद्र व सीता स्वयंवर' असे दोन प्रयोग झाले. हे खेळ चांगले प्रेक्षणीय होत असतात.

सहानुभूतीः— यंदाच्या नाताळांत नागपुरास ही मुसलमानी राष्ट्रीय तालिमी राष्ट्रीय तालिमी मजलीस भरावयाची आहे तिच्या संबंधानें स्थानिक सरकारचे अभिप्राय फार अनुकूल असून सरकारी अधिकाऱ्यास तेथें जाण्याला, वर्गणी देण्याला, व वर्गणी गोळा करण्याला पूर्ण मुभा आहे.

चमत्कारिक बक्षीस— बाळापूर तालुक्यांतील पातुर, आलेगांव इत्यादि गांवीं प्लेगाच्या देवी टोचणाऱ्या लोककल्याणाच्या कामीं कांहीं प्रकार असे दिसून आले कीं लोकांचीं मनें या देवीच्या विरुद्ध आहेत तेव्हां असा उपद्व्याप करणाऱ्याची माहिती देण्यासाठीं १०० रुपये बक्षीस सरकारनें ठेविलें आहे. आमच्या मतें ही सरकारची मोठी चूक आहे कां कीं प्लेगाच्या देवी संबंधानें तद्दन लोकांचाच अजून विश्वास नाहीं.

सुधारलेले लोखंडी नांगर

लांकडी नांगर जाऊन त्यांच्या जागीं हळू हळू लोखंडी नांगर प्रचारांत येऊं लागले आणि हल्लीं हंगामाच्या दिवसांत तर त्यांची जरूरी फारच भासणार हें जाणून आह्मी तुमच्या करितां मोठ्या मेहनतीनें हल्लीं सुधारलेले लोखंडी नांगर आमच्या कारखान्यांत तयार करून ठेविले आहेत. व हे नांगर सर्वत्र पसंत असल्याचें तुमच्या वाचण्यांत अगर ऐकण्यांत आलें असेलच, शिवाय आमचे नांगर परदेशी नांगरापेक्षां प्रत्येक बाबतींत फारच मजबूत असून किंमतींत स्वस्त आहेत, ह्मणून जास्त माहितीच्या हस्तपत्रका करितां आजचे आज लिहा.

किर्लोस्कर बंधु, बेळगांव.

नो. नं. ट ७२

सत्रा वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला.

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी) दमा, खोकला, कफ, पोटशूल, अतिसार, संग्रहणी, जुलाब, अतिनिद्रा वातमज्जारोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत .॥. एका डझनास रुपये ५ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत ४≡ आणे व डझनास .।. आणे. एकदम ६ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सरटिफिकीट पाहण्याकरितां क्याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत, नियम मागवून पहा.

मिळण्याचा पत्ता

सुख संचारक कंपनी,

नो. नं. ब. ९३ मथुरा.

इंदुप्रकाश, राष्ट्रमत, ज्ञानप्रकाश, काळ, मुंबईवैभव आदिकरून पत्रांकडून उत्तम अभिप्राय मिळालेलें.

उद्यान मासिक:— यांतील प्रमुख विद्वान व विदुषींचे लेख व कविता आबालवृद्ध स्त्रीपुरुषांस वाचनीय असतात. शिळोप्याच्या वेळीं हास्यविनोद, मधुर संगीत व प्रेमकथालाप यांच्या योगें करमणूक करण्यांत हें मासिक अद्वितीय आहे. चित्रें फारच सुबक असतात. पुस्तक अगदीं नियमित वेळीं प्रसिद्ध होतें. वा. व. फक्त दीड रुपया शिवाय ट. हं.

पत्ता:--- 'उद्यान' ऑफिस

चर्नीरोड, मुंबई.

म्यानेजर 'उद्यान.'

नोटीस.

रा. रा. रामदेव जैनारायण दुकान आकोला या दुकानचे मालक रामदेव चुनीलाल मारवाडी राहणार आकोला यांस.

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्माला पोष्टांतील नोटीस पावली असून तुह्मी आमचे घेण्याचा निकाल केला नाहीं. सबब पुन्हां नोटीस देतों कीं, ही नोटीस पावल्यापासून ३ तीन दिवसांचे आंत तुमचा हिशेब तपासून आमचें घेणें तुह्माकडेस निघत आहे तें देऊन टाकावें. तसें न केल्यास रीतीप्रमाणें कोर्टांत फिर्याद करून दोन्ही नोटिशीच्या खर्चासुद्धां सर्व पैसे भरून घेऊं. पुढें तुमची कोणत्याही प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं. कळावें. तारीख ७-४-१९१० इ.

सही

छप्पासा नेनासा सावजी

द० माणिकसा सावजी

नो. नं. ठ. ५ आकोला.

नोटीस

नोटीस बेशमी— सितलदास गुरु हरी नामदास बैरागी राहणार आकोट ता० मजकूर येथें बालाजीचे मंदिरांत यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मी तुह्मांस अजमासें एक वर्ष झालें कुलमुखत्यारपत्र दिलें होतें कारितां तुह्मांस दिलेलें मुखत्यारपत्र आजतारखेपासून आह्मी रद्द केलें आहे. तरी आतां माझे तर्फे तुह्मी कोणताच व्यवहार करूं नये ह्या उपर तुह्मांस कोणापासून कर्ज काढण्याचा व आमची जंगम स्थावर जिनगी अफरातफर करण्याचा बिलकूल अधिकार व कोर्टांतील कोणतीच कामें चालविण्याचा अधिकार नाहीं हें ह्या नोटिशीनें तुह्मांस कळविलें आहे. कळावें. तारीख ६-४-१० इ०

सही

हरी रामदास गुरु रामदास

बैरागी राहणार

आकोट.

आज मुक्काम अकोलें द. खु.

नो० नं० ठ. ६

नोटीस

नोटीस बेशमी— हारिसा वल्लद नारायणसा तेली वस्ती दर्यापूर यांसः—

खालीं सही करणार हिजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे असून मी शहाणी होण्यास २ वर्षें झालीं त्या मुदतींत मला नेलें नाहीं. मला नेण्याबद्दल माझे आप्तवर्गांनीं तुह्मांस पुष्कळ वेळां सांगितलें परंतु तुह्मी मला घरीं नेऊन नांदवीत नाहीं व मला आईबाप वगैरे कोणीच पोसण्यास नाहींत. माझा आजा गणपतसा काशिबा तेली राहणार पातुर नंदापूर याचे शेजारीं राहत आहे. माझे २ वर्षांचे खावटीचे रुपये १०० व दोन वर्षांचें त्या रकमेचें व्याज याचा तगादा मजला आहे तरी ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत वरील कर्ज देऊन मजला आपले घरीं घेऊन जावें. तसें न केल्यास ही नोटीस फारकत समजून मी दुसरा घरठाव करीन. मग माझेवर तुमचा नवरेपणाचा हक्क चालणार नाहीं. कळावें. तारीख ६-४-१० इ०

सही

भागी मर्द हरीसा तेली राहणार

पातुर नंदापूर ता०

आकोलें इचे हातची

निशाणी.

नो० नं० ठ. ७

नोटीस

नोटीस बेशमी मुरादखा वल्लद कादरखा पठाण रा० शींदखेड ता० मेहेकर यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुमची मुलगी नामें आसी नबी ही माझी लग्नाची बायको असून लग्न होऊन आज सरासरी चार पांच वर्षें झालीं तेव्हांपासून आह्मी उभयतां आनंदांत नांदत होतों. सरासरी तीन चार महिने झाले असतील मी घरीं नसतांना माझे माघारी तुह्मी माझे घरीं येऊन माझे बायकोस तुह्मी आपल्या घरीं घेऊन गेले तुमचे व माझे घर एकाच वाड्यांत असून फक्त मध्यें एक भिंतच आडवी आहे. तुह्मी घेऊन गेल्यावर सुद्धां ती इकडे हमेशा येत जात होतीच परंतु सरासरी दीड महिना झाला असेल कांहीं हलकट गोष्टीमुळें तुमचे व माझे आपसांत तेढ उत्पन्न झाली तेव्हांपासून तुह्मी तिला माझ्याकडेस येऊं दिलें नाहीं. तरी मी व माझ्या चुलत्यानें दोन वेळां तुमची समजूत घातली कीं तुह्मी ही हलकट गोष्ट ह्मणजे वेगळे राहण्याची गोष्ट सोडून द्या. परंतु तुह्मी न ऐकतां आपलाच हेका धरून बसलांत आणि तूं वेगळा राहिल्या शिवाय मी माझे मुलीस पाठवितच नाहीं ह्मणता आणि चारचौघा देखत तुह्मी मला असें स्पष्ट बोलून सुद्धां दाखविलें कीं मी माझे मुलीस दुसरा घरठाव करून देईन परंतु मला हें बोलणें खोटें वाटलें होतें. पण आज तारखेस जेव्हां तुह्मी वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्रांतून मला नोटीस दिली त्यावरून मात्र बोलल्या प्रमाणें करण्याचा तुमचा इरादा खास ठरला असावा असें वाटतें तरी तुह्माला मी या नोटीशीनें स्पष्ट कळवितों कीं तुमच्या ह्मणण्या प्रमाणें मी माझे आईला आणि लहान लहान भाऊ बहिणीला सोडून मी मुळींच निराळा राहूं शकत नाहीं. करितां तुह्मी ही नोटीस पावल्यापासून १० दिवसांचे आंत माझे बायकोस तिचे अंगावर असलेले माझे दागीन्यांसह व कपड्यांसह जशी घेऊन गेले तशी परत आणून पोहेचवावी तुमचे घरीं तुह्मी तिला विनाकारण अडकाऊन ठेवण्यांत कांहीं अर्थ नाहीं. दागीन्याचा तपशील.

१ तोड्याचा जोड एक वजन तोळे १०७ चांदीचा.

१ बेरड्याचा जोड एक वजन तोळे ५ चांदीचा.

१ पायजीबाचा जोड एक वजन तोळे ६५ चांदीचा.

१ पटडी जोड एक वजन तोळे १६ चांदीचा.

१ बाजुबंद जोड एक वजन तोळे ६ चांदीचा

१ पोंचीचा जोड एक वजन तोळे १२ भरीव चांदीचा.

१ आंगोळ्या जोड दोन पायांतील वजन तोळे १२ चांदीचे.

१ कानांतील लस्ते जोड दोन वजन तोळे ४ चांदीचा.

१ नथ एक वजन तोळा १ सोन्याची तिला मोती २

१ बुलाख एक वजन मासे ६ सोन्याचा.

१ गळ्यांतील बजरी टीक वजन तोळा १ एक सोन्याची मध्यें हिरकणीचा खडा लहान पांढरा जडवीलेला आहे.

१ गरसोळीचे मणी सोन्याचे वजन एक तोळा दीड मासा=एकूण चांदी तोळे २७१ व सोने तोळे ३ मासे ७॥

कपडे= २ लुगडे दोन ठफाखरा किनारी लावीलेला २ पैजामे मश्रुचे दोन २ चोळ्या रेशमी ठफा किनारी लावलेल्या २ कुडतन्या दोन ठफा किनारी लावलेल्या एकूण कपडे ८ आठ खरे जरीन व रेशमी एदहू वर लिहीले प्रमाणें दागीने व कपडे यासुद्धां तुह्मी वरील मुदतींत माझे घरीं आणून पोहोचवून द्यावी. याप्रमाणें तुमचे कडून अंमल न झाल्यास मी रीतीप्रमाणें तुमचेवर दिवाणी कोर्टांत दावा करून सर्व खर्च भरून घेईन मला जी नोटीस आज रोजीं वऱ्हाडसमाचार वर्तमान पत्रांतून मिळाली ती तुह्मी सर्व खोटी लिहीलेली आहे माझ्या बायकोस तुमचे घरीं येऊन एक वर्ष मुळींच झालें नाहीं महिना दिडमहीना झाला तरी मी दोन वेळां नेण्याकरीतां आलों असून तुह्मी रवाना केली नाहीं यामुळें खर्चाची गोष्ट खोटी असल्यामुळें मी मुळींच देवाल नाहीं लग्न झाल्यापासून माझा व तिचा केव्हांही तंटा झाला नाहीं. मग मारहाण आणि जिवास धोका करण्याची धमकी देणें हें तर मुळींच घडलेंच नाहीं हें सर्व खोटें असल्यामुळें मला जामीन देऊन घेऊन जाण्याचेंही कारण नाहीं तसेंच माहेरचे दागीने ह्मणून जे त्यांत लिहीले आहेत. हे तर मला माहीत सुद्धां नाहींत तरी विनाकारण अशा खोट्या गोष्टी बांटल तशा लिहून तुह्मी आपली इमानदारी जाहीर केली आणि मला धाक दाखविण्याचा प्रयत्न केला पण तो सर्व खोटा असल्यामुळें व्यर्थ आहे करीतां तुह्माला मी आदबीनें हात जोडून असें कळवितों कीं लग्न झाले दिवसापासून आज पर्यंत माझे बायकोचा व माझा कधींही तंटा नाहीं. तिचें मन माझ्या विषयीं किंवा माझे मन-तिच्या विषयीं मुळींच नाराज नाहीं. ती माझे घरीं खुषीनें नांदण्यास तयार असून मीही संतोषानेंच तिला नांदविण्यास तयार आहे तुह्मी विनाकारण तिला जबरीनें घरांत अडकाऊन ठेऊन तिला माहीत नसतां परभारा तिचे नांवाची नोटीस माझेकडे रवाना केली हें तुमचे व माझे खानदानीला शोभत नाहीं. असो, आतां मात्र तुह्मी वरील मुदतीचे आंत मी लिहील्या प्रमाणें तुह्मी तजवीज न केल्यास जबरीनें अटकाव केल्याबद्दल रीतीप्रमाणें काम चालवून नुकसानीचेही जबाबदार तुह्मास धरलें जाईल. जर तुह्मी अटकाव केला नसेल आणि खचीतच तिनेंही नोटीस दिली असेल तर तुह्मी तसें स्पष्ट कळवावें कळावें आज ता० ३० मार्च सन १९१० इ.

सही

इस्माईलखान वा। फतेखान पठाण

रा० शींदखेड ता० मेहेकर

नो. नं. ठ ८ नि० रेघ

आर्यवनौषधालय मुर्डी

हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन यानी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोलें यांनी आमची औषधें बारिक इली वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत याहून आमची औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिले आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधाच्या गुण शेंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देउनही त्याचें आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध यावें लागल्यास तें फुकटही देउं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करू अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुपर्वक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्य स्तंभक,
रक्तशोधक; मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असल्यास शरिर निरोगी राहुन सर्व सौख्य प्राप्त होते. ती दोषी असेल तर शरीरांत नानाप्रकारचे रोगरुपी शत्रु उत्पन्न होऊन शारिरीक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटिका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेववें याच्या सेवनानें नपुसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथलता, कडकी. गर्मीसंबंधी मुरलेले विष स्नायुसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सट पाय स्रगाग, व नेत्र याचा दाह, क्षय, पंडूरोग, मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश पित्तविर. वाळतरोग, धूमहे मुनाव परमा, मुष्ठीमैथुनाने आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें दूर होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्धी वृद्धि वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दीपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न व लागते त्यांना उपयुक्त पदार्थाचें मिश्रण गुणकारक आहेत. करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर कितीही घेणारास डबाल खर्च माफ आहे ४ रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ९ आणे पडेल अनुपान खर्ची सोबत किंवा व्ही. पीनें खालील पत्यावर मिळतील.

दरः-एकदम ३१ गो० १ रु० ७५ गो० २ रु. ११९ गो ३ रु १९९ गो. ४ रु. २७९ गो० ६ रु. ९९० गो० रु.

२ अपूर्व नेत्रांजनः-यानें वडस, साहर, फुल, खुपऱ्या, बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरीत बरें होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरं रामबाण आहे. १॥ तोळयाच्या डबीस १ रु.

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः---कोणताही नवा जुना परमा व उजन्य दाह शिश्नीक मुत्राची लाली, संकोच पुपस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात तितक्या एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें असत नाहीं. बा० किं० १ ॥ चार बाटलीस रु. २

४ दंतबलवर्धक पूडः-दंतसंबंधी सर्व विकार उत्तम बरे .

५ विंचूचें विषः-औषध लावतांच उतरतें मुळीं ३ तो. ८ आणे

६ गजकर्णः-खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ७ दिवसांत जातात रु. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः-औषध घेताच कशाही प्रकारचें ज्वर असले तरी तें औषध घेताच जाऊन पुनः उलठत नाहीत. १२ पुड्या १ रु.

८ प्लेगावर रामबाण औषधः-आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारों लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनीं संग्रह तापावर गोळया गाठीस लेप, घात घडू नये ह्मणून वातावर मात्रा याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं. २ आणे ख. सो.

९ सामानाचा मोठा कॅटलाग मागव तो फक्त पाठवूं आपणांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टीफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषधें ग्रंथोक्त रसायने भस्म धातु, गुटिका, आसव, तेलें, सुगंधी अत्तर, माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्च सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल लेखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतिचें मान कळविल्यास रोगाचे निदान चिकित्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतुन औषधाच्या अनेक जाहिराती सुरू असून प्रत्येक आपला समज निरुद्योगी आळशी बनल्यामूळें एकदा जो धंदा सुरु केला त्याचेच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावे आमचे जाहिरातीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ० प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजर्ले वगैरे गावांतून तो पुणावर्थेत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरूं होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली पोटे भरण्यास ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेंच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १९।२० वर्षे अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधा मोठमोठे डाक्टरांनी सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कोट्यावधी ग्राहक रोगमुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचीच औषध नेहमीं उपयोगात आणणें अत्यंत हितकारक आहे यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीन कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आजपर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्य बंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यासआमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीच सर्वांनीं वापरवा, एकवार अनुभवानचें खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषध मागणें तीं खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खी गुणकारक औषधें मिळून हटकुण व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDSEXCEED THREE CRORES AND THIRTY LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Comhany's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, though decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officer, professional men, Tradesmen and others employing a portion of their annual income or profits in effecting life policies create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and an Afurther information can be obtained on application–

M. DESOUZA.
CHIEF AGENT.
Nagpur.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

व्हाडसमाचार.

BERARSAMACHAR

वर्ष ४४] आकोला, वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख १८ माहे एप्रील सन १९१० [अंक १३

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवी ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचना:— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील पुढे येणाऱ्या नोटिसांस स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

सुंबई ब्यांकिंदी सेव्हिंग ब्यांक.

या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा ज्यास्त इसमांस अगर त्यांपैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं नियमाच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक / G. A. Phillips.
आकोला ९।१।०९ (एजंट
नं ७३

नाशिकचा शुद्ध व घाटदार सोन्या चांदीचा माल.

सोन्याच्या टुशा, वज्रटीका, अग्रफुलें फिरकीचीं व गुलाबाचीं फुलें, नाग, मुद हेर्डीचेन, पुतळ्या, गोल व अष्टेल मणी इ०

चांदीचीं भांडीं, उपकर्णी, गडवे, पेले, फुलपात्रें, पातेल्या, गडव्या, झाऱ्या, पळ्या, ताटे, तबके, अत्तरदाण्या, गुलाबदाण्या, वाट्या, करंडे, कुयऱ्या, मसोळ्या, व सर्व प्रकारचे दागीने मिळतील.

विशेष माहितीकरितां क्याटलाग पाठवूं मालाचे खरेपणाबद्दल जोखीमदार आहे.

लक्ष्मण आत्माराम अंबेकर
नाशीक.

नो. नं. ट ७६

नोटीस

रा० महंमद हातम वल्द शेख इमाम राहणार अकोट (खतीपुरा) यांस —

व तमाम लोकांस कळविण्यांत येतें कीं मुलाबी मर्द शेखचांद राहणार अकोट त्यां तुम्हांस माझ्या नवऱ्याच्या वेळचें देणें घेणें वसूल करण्यास कोर्टांत मजतर्फे हजर राहण्यास मुखत्यार नेमलें होतें. त्या मुखत्यारपत्रांतील अटी प्रमाणें तुमचें वागणें मजशीं सचोटीचें नसल्यानें मी तें या नोटिशीनें रद्द केलें आहे. अतां यापुढे तुम्ही माझ्या शेतीभाती संबंधानें व घेण्या-देण्या बाबतींत व तसेंच कोणत्याही सरकारी मुकदम्यांत मुखत्यार या नात्यानें हजर राहून व्यवहार करूं नये, आणि माझ्या मालमत्तेशीं संबंध ठेवूं नये. असें केल्याचें आढळून आल्यास तुमचेवर कायदा प्रमाणें काम चालेल हें पक्कें समजावें.

सर्वत्र लोकांस जाहिर करण्यांत येतें कीं वरील महंमद हातम याशीं या पुढें माझ्या मालमत्ते बाबद व घेण्या देण्या संबंधानें कोणतेंही प्रकारचा व्यवहार करूं नये केल्यास तो मला मान्य होणार नाहीं. व त्याबद्दल मी कोणत्याही प्रकारें जबाबदार राहणार नाहीं. व तो रद्दबातल समजला जाईल. माझ्या वडिलोपार्जित इस्टेटी बद्दल कोणताही व्यवहार करणें तो माझ्याशींच करावा. कळावें. ता० १३ माहे एप्रील सन १९१० इ०

दस्तुर शेखलाल महंमद वजीर
रा० रेल ता० अकोट
याचा आंगठा.

सही
मुलाबी मर्द शेखचांद नि० खु०

नो. नं. ठ २१

जाहिर नोटीस.

नोटीस बेशमी १ अंबाई मर्द बाळाजी जात माळी आडगांव पऱ्हाडे राहणार वाडेगांव हल्लीं उमरी व २ सजी मर्द रावजी जात माळी ग. कान्हेरी हल्लीं उमरी. यांना:—

खालीं सह्या करणार यांच्या कडून नोटीसीनें कळविलें जातें कीं, भिवसन विठोबा कलोरे जात माळी याच्या आम्ही दोघी गंधर्वीच्या बायका आहों. भिवसन हा मयत होऊन महिना दीडमहिना झाला. आम्हाला पुत्रसंतान नाहीं म्हणुन त्याचे सगळ्या जिनगीवर आमचा हक्क आहे. तुमचा बाप आमचा दीर होता. तुम्ही आमच्या पुतण्या आहात. तर तुमचा आमचे जिनगीवर मुळींच अधिकार नाहीं. तुमचा बाप लग्न झाले पासून निराळा रहात होता. तुमच्या बापाला आज मरून २९ वर्षें झालीं. तुमचा चुलता मयत झाला. म्हणून तुम्ही दिवसा करितां आल्या व पंचास हिस्सा पाटलिण पंचानें कबूल करून दिवस वगैरे झाल्यावर आमच्या कडून पंचांनीं कागद वगैरे आणविला व आम्हां दोघींचे हिस्से करून देतों म्हणून तुमच्या नांवानें दहा तिफनची जमीन तुम्हाला दिली. आम्हाला लिहिता वाचता येत नसल्यामुळें आम्ही पुन: वाचून मागीतले त्या वेळेस आम्हाला वाचून दाखविलें नाहीं. ज्या पंचांनीं वांटे करून दिले ते त्या पेरीचे आत असल्या कारणानें असा खोटा कागद करून घेतला त्या वेळेस गांवचा पाटीलही हजर नव्हता आम्हाला पंचांनीं फसविलें तरी या नोटीसीनें कळवितों कीं तुम्हाला जी दहा तिफनची जमीन दिली त्यावर तुमचा मुळींच अधिकार नाहीं. करितां तुम्हा जवळ जो लेख आहे तो आज तारखेपासून रद्द समजावा. त्या जमीनीवर ताबा आमचा आहे. करितां ती जमीन कोणी पच्यानें गहाण, किंवा खरेदी घेऊं नये. घेतल्यास ज्याचा तो जबाबदार राहील. कळावें ता. १९।४।१९१०

सह्या
मंजाई मर्द भिवसन जात माळी
निशाणी हातचा आंगठा.
बयनाई मर्द भिवसन जात माळी
निशाणी हातचा आंगठा.

नो० नं० ठ. २२

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— या सप्तकांत हवेंत थंडपणा होता आणि रात्रौ चांगली थंडी पडत असे. पण हा फेरबदल आगंतुक असून उष्णतेचें मान पुन: चढत्या प्रमाणावर आहे. वऱ्हाडांतील प्लेगाचें मान बरेंच उतरलें असून आकोल्यास हा रोग अगदीं शांत झाला आहे.

रा. रा. कृष्णराव पुरुषोत्तम भट एक्स्ट्रा असिस्टंट कमिशनर, आकोला यांस २ री मे पासून दोन महिन्यांची हक्काची रजा देण्यांत आली

त्या रजेंत येथील तहशीलदार रा. रा. नारायण रामराव गुते यांस आक्टींग ए० असि० कमिशनर करून येथेंच नेमिलें हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

अभिनंदन—नामदार रावबहादूर रंगनाथ नरसिंह मुधोळकर यांनीं व्हाइसरायांच्या कायदे कौंसिलांत जी उत्कृष्ठ कामगिरी बजावली तिच्याबद्दल त्यांचें अभिनंदन सार्वजनिक रीतीनें करण्याचा समारंभ गेल्या १० वे तारखेला उमरावती येथें जाहिर सभेंत झाला. अध्यक्षस्थानीं रा. रा. बळवंत रामचंद्र अनगळ हायकोर्ट वकील हे होते. नामदार मुधोळकर हे आपल्या कर्तबगारीनें वऱ्हाडच्याच काय पण सर्व इंडियन राष्ट्राच्या धन्यवादाला सपात्र झाले आहेत हें पाहून कोणास अत्यानंद वाटणार नाहीं बरें !

सुटी:— प्लेगामुळें येथील हायस्कूल व आंग्लो-व्हर्नक्युलर स्कूल या बंद होत्या. त्यांस आज पासून दोन महिन्यांची उन्हाळ्याची सुट्टी देण्यांत आली.

येथील आंग्लो-व्हर्नाक्युलर शाळेंतील विद्यार्थ्यांच्या सोयी साठीं एकाच्या ऐवजीं दोन शाळागृहें करण्यांत आलीं आहेत. नदी पलिकडील विद्यार्थ्यांसाठीं पेठेंत निराळी शाळा सरकारांनीं काढली आहे हें कळविण्यास आनंद वाटतो.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		१००८-॥
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४८२
चांदी		७४
जवस		१७८
जवारी नवी	६७	७०
गहूं काटे		११०
गहूं खांडवा पीवळा		१२७
गहूं बनशी		१२९॥
चणे	४	४।
तुरी		३।
उडीद		३॥
मुंग		४॥
टोळी मोहाचे बीज		२०
तेल		७
सरकी		१०-११
तुप		१२
कापुस	६४	७४
रुई आकोला जीन		८९

वर्तमानसार.

गेल्या बुधवारीं कौन्सिलची बैठक संपण्यापूर्वीं अध्यक्ष सर लॅन्सेलाट हेअर (ले. गव्हर्नर पूर्व बंगाल) यांनीं बारिसाल, फारेदपूर व मैमनसिंग या तीन जिल्ह्यांना सभाप्रतिबंधक कायदा कां लागू केला त्याचा खुलासा केला. ते म्हणाले—बहिष्कारामुळें बरेच अनर्थ ओढावले व अत्याचार घडले आहेत. आज पांच वर्षें या अस्वस्थतेनें प्रांताच्या प्रगतीस अडथळा आणिला आहे. सभा भरवून व संभाषणद्वारां चळवळे लोक राजद्रोहाचे एकसारखें व्यवस्थित शिक्षण लोकांना देऊन सरकाराविषयीं लोकांच्या मनांत द्वेष व अप्रीति उत्पन्न करीत आहेत. शाळांतून देखील तरुण विद्यार्थ्यांना असलेंच शिक्षण देण्याची खटपट चालू आहे. विद्यार्थी तर इतके बिघडून गेले आहेत कीं, त्यांच्या भावि स्थितीसंबंधानें फार भीति वाटत आहे. या सर्व अस्वस्थतेस व अराजक प्रवृत्तीस आळा घालण्याच्या हेतूनें वरील कायद्याचा अवलंब करणें सरकारास भाग पडलें.

रा. रा. गणेश बळवंत मोडक बी. ए. वर्तमानपत्र एजन्सीचे व्यवस्थापक यास कोल्हापुर स्टेशनवर कोल्हापूर दरबारच्या पोलिसांनीं गेल्या सोमवारीं सायंकाळीं पकडलें आहे. कोणत्या आरोपावरून पकडण्यांत आलें तें अद्याप बाहेर आलें नाहीं. रा. बाळाराम तुकाराम भोंजकर यांसही अटक करण्यांत आली आहे असें 'प्रगती' वरून समजतें.

अमृतसर येथें भरलेल्या शिक्षणपरिषदेंत मुख्य चर्चेचा विषय हटला ह्मणजे उर्दू भाषेंतून शिक्षण देण्याचा प्रघात बंद करून तें पंजाबी भाषेंतून देण्यास सुरुवात करावी हाच होता. परिषदेंत पास झालेल्या २२ ठरावांपैकीं ७ ठराव तर याच विषया-संबंधानें होते. पंजाब इलाख्याची जी मातृभाषा तींतून निदान प्राथमिक शिक्षण देण्यास तरी तूर्त सुरुवात करावी अशी सरकारास विनंती करणें; संयुक्त प्रांताचें दफ्तर हल्लीं जसें हिंदी भाषेंत ठेवण्यांत आलें आहे. तद्वत पंजाब प्रांताचें सरकारी दफ्तर पंजाबी भाषेंत असावें; ट्रेनिंग कॉलेजांतून पंजाबी भाषेंतून शिक्षण देण्याची व्यवस्था करण्याविषयीं विद्याखात्याचे डायरेक्टर यांनीं विनंती करावी; पंजाब युनिव्हर्सिटी-च्या प्रवेश परीक्षेंत संस्कृत, आरबी, पर्शियन, वगैरे भाषेप्रमाणेंच, पंजाबी, हिंदी व उर्दू या भाषा ऐच्छिक समजण्यांत याव्यात; इत्यादि आशयाचे ते ठराव होते.

बिस्तुपूरनजीक भयंकर दंगा झाल्याची बातमी आली आहे. पब्लिक वर्क्स खात्या-कडील सर्व्हेचें काम करणाऱ्या लोकांवर हल्ला करून त्यांच्या होडींतील सामान गांवकऱ्यांनीं लुटलें अशी वर्दी ता. १२ रोजीं अलीपूर पोलीसांस लागली. बिस्तुपूर पोलीस स्टेशनपासून आठ मैलांवर असलेल्या का-लागचा येथील ड्रेनेजच्या योजनेसाठीं पहा-णी करण्याचें काम पब्लिक वर्क्स ओव्हर-सिअर मि० विधुभूषण बानर्जी यांचेकडे सोंपविलेलें होतें. हाताखालील लोकांसह मि० बानर्जी हे तारीख १० रोजीं सकाळीं सरकारी होडींतून कालागचा येथें गेले. पहाणीचें काम चालूं असतां कालव्याचें पाणी आसपासच्या शेतांत शिरलें. पाणी शेतांत शिरलेलें पोहतांच ३०० शेतकरी काठ्या व हत्यारें घेऊन आले व सर्व्हे करणाऱ्या लोकांस आपल्या गांवांतून तावडतोब निघून जाण्यास त्यांनीं सांगितलें. सर्व्हेकामगार आपलें ऐकत नाहीं असें पाह-तांच लोकांनीं त्यांस बेदम मारलें व त्यामुळें ओव्हरसिअर मि. बानर्जी व आणखी कांहीं इसम बेशुद्ध झाले. डिव्हिजनल इन्स्पेक्टर मि. फर्डिनंड यांस दंग्याची खबर लागतांच त्यांनीं दंग्याच्या ठिकाणीं जाऊन ९० पुंडांस कैद केलें. जास्त चौकशी चालूं आहे.

चोरीचा माल बाळगल्याच्या संशयाव-रून तारीख १२ रोजीं पोलिसांनीं एका घराची झडती घेतली. या झडतींत 'गंगा-गोविंदसिंह, नांवाचें चोपडें, नव्या नमुन्याची एक बंदूक, दारूगोळा, ९९ काडतुसें व गुन्ह्याशीं संबंध जोडणाऱ्या आणखी कित्येक वस्तु सांपडल्या. या संबंधांत उदिया वेवा नांवाची स्त्री व तिचा मुलगा यांस पकडण्यांत आलें आहे. या दोघांवर हत्या-रांच्या कायद्याखालीं खटला करण्यांत येणार आहे.

हलद्वारी येथील राजकीय दरोड्याचा खटला कलकत्ता हायकोर्टाच्या ट्रिब्यूनलपुढें चालला आहे. न्या. सर लॉरेन्स जेंकिन्स, दास व टेनन ह्या न्यायाधीशांपुढें चौकशी चालूं आहे. या खटल्यांतील साक्षीदार त्रिपुरशंकर सरकार यानें आरोपी विभिभूषण यानें चोरीस गेलेला माल दडवून ठेवलेली जागा आपण पाहिली आहे वगैरे जबाब मॅजिस्ट्रेट पुढें दिला होता. परंतु आतां त्यानें आपला जबाब मागें घेतला असून आपण मे. सु. शमसुल ऑलम यांच्या शिकवणीनें सदरचा जबाब मॅजिस्ट्रेट पुढें दिला होता असें तो आतां हायकोर्टापुढें सांगत आहे.

ता. ३१ मार्चअखेर इंडिया आफि-सांत ७० लक्ष पौंडांचें सोनें शिल्लक होतें. ही रक्कम उत्तरोत्तर वाढतच आहे. गेल्या आठवड्यांत ९ लक्ष पौंडांचें सोनें खजि-न्यांत आलें.

तिबेटांत पुढें कांहीं कमजास्त झाल्या बद्दल सरकारच्या परराष्ट्रीय खात्याकडे कांहीं बातमी आलेली नाहीं. लामास राहण्यासाठीं दार्जीलिंग येथें एक बंगला सरकारांतून देण्यांत आला आहे.

(ता. ११) सायंकाळीं दिनेश बाबू नांवाच्या एका जमिनदाराच्या वाड्यांत मि. ब्रुक्स यांचे 'थिऑसफी' या विष-यावर रायबहादुर कालीप्रसन्न घोष यांच्या अध्यक्षतेखालीं व्याख्यान झालें. त्यांत ते ह्मणाले:--उपनिषद व गीता हीं पुस्तकें हिंदूंचीं किंवा पाश्चात्यांचींही नव्हत. तीं अखिल मानवी जातीचे मौल्यवान दस्तै-वज होत. हीं पुस्तकें ह्मणजे मोठ-मोठ्या माणसांनीं आपल्या जातभाईसाठीं राखून ठेविलेलें पितृधन आहे.

पतियाळा संस्थानाच्या महाराजांनीं आपल्या संस्थानच्या बजेटांत काटकसरीचें धोरण सुरू केलें आहे. प्रत्येक खात्याच्या मुख्य अधिकाऱ्याशीं यासंबंधांत ते वाटा-घाट करीत आहेत. पोलिसखात्याचा खर्च सव्वा लाखानें कमी केला. मि. वॉ-र्बर्टन यांचें मूळचें पोलिसखात्याचें बजेट ७ लक्षांचें होतें. तें आतां ३ लक्षांवर आलें आहे.

हकीम व वैद्य यांना रोग्यापासून काय-देशीरपणें फी वसूल करितां येऊं नये किंवा यांचे आजारी--सर्टिफिकिट पुराव्यांत ग्राह्य धरूं नये अशा अर्थाचा जो अर्ज मुं बईच्या डाक्टरांनीं सरकाराकडे केला आहे, त्याचा निषेध करून त्याविरुद्ध दुसरा एक अर्ज मुंबई सरकाराकडे करण्यासाठीं दिल्ली येथें हकीम व वैद्य यांची जाहिर सभा भरली होती.

मि. लाइड जार्ज यांनीं आयरिश पक्षास देऊं केलेल्या सवलतीचें महत्व फुगवून सांगून मि. लाइड जार्ज हे प्र संगाप्रमाणें वागणारे आहेत असें मि. ओ-ब्रायन दाखवूं पहात आहेत असें लिबरल वर्तमानपत्रांचें ह्मणणें आहे. आयर्लंडास देऊं केलेल्या सवलती ह्मणजे व्हिस्कीवरील कर कमी करणें, जमिनीवरील कराचा बोजा जी कुळें जमिनी विकत घेतील त्यावर न पडणें व आयर्लंडमधील जमिनीची किंमत न करणें ह्या होत असें डेली क्रॉनिकलचें ह्मणणें आहे. आयरिश पक्षास सवलतींनी लालूच दाखविणें सर्वस्वी अश्लाघ्य आहे असें युनियनिस्ट वर्तमानपत्रांचें मत आहे. प्रसिद्ध झालेल्या बातम्या खोट्या असतील तर खरी हकीकत तावडतोब प्रसिद्ध करण्यांत यावी, टिपुरेरी येथील मि. रेडमंड यांच्या भाषणानें प्रसिद्ध झालेल्या बात-म्यांस बळकटी येत आहे असें युनिअनि-स्ट पत्राचें ह्मणणें आहे.

एम. ब्रियांड हे सेंटचॅमंड येथील मेज-वानीच्या वेळीं भाषण करीत असतां समा-जसत्तावादी लोकांनीं त्या इमारतीवर दगड फेंकिले, मंडळी बाहेर पडतांना त्यांच्यावर दगडांचा वर्षाव केला. एम. ब्रियांड हे अगदीं शांत होते. त्यांना दगड वगैरे कांहीं लागलें नाहीं.

मद्रास हायकोर्टांतील वकील देवराजलू नायडू यांनीं आपल्या अशिलाच्या पैशा-संबंधीं अफरातफर केली अशा आरोपा-वरून हायकोर्टांत काम चाललें होतें. न्या. मू. कृष्णस्वामी अय्यर व ज. मिलर यांनीं सर्व पारिस्थितीचा विचार करून मि. नायडू यांची सनद रद्द न करितां फक्त त्यांच्या वर्तनाचा निषेध करून त्यांस दोष दिला. अशिलाचे पैसे बुडविण्याचा विचार वकि-लाचा नव्हता. अडचणीसाठीं त्यानें आपल्या खासगी कामाकडे ते पैसे लाविले. तथापि असें करणें गैर आहे असें जज्जांनीं आपलें मत दिलें.

ता. १ रोजीं रात्रीं चापहट्टी (ई. बं. स्टे. रेल्वे) स्टेशना नजीकच्या एका खेड्यांत मोठा दरवडा पडल्याचें वर्तमान अलीपूर डि. मॅजिस्ट्रेटकडे आलें आहे. २९ हत्यारबंद दरोडेखोरांची एक टोळी मौ-दल बाबू यांच्या वाड्यांत दरवाजा फोडून घुसली. मौदल बाबू हे तांदुळाचे व्यापारी असून मोठे श्रीमान आहेत. बाबू मजकूर भिऊन पळून गेले. दरवडेखारांनीं त्यांच्या बायकामुलांस खांबाला बांधून घालून व त्यांचीं अंगें मशालीनें पोळून घरांतील पैसाअडका व दागदागिने कोठें आहेत तें विचारून घेतलें. सर्व वाडा धुंडाळून त्यांतील बहुतेक चीजवस्त घेऊन दरवडेखोर निघून गेले.

नशीपूरच्या महाराजांनीं बंगाली भाषेंत एक विनंतिपत्र प्रसिद्ध केलें आहे. त्यांत पुढील आशयाचा मजकूर आहे:—

अलीकडे माजलेल्या अराजकतेंत व घडून आलेल्या अत्याचारांत कांहीं चांगल्या हिंदु लोकांचा संबंध असल्याचें दिसून आलें आहे ही गोष्ट एकंदरींत अत्यंत निंद्य होय. दोनचार अंमलदारांना ठार केलें ह्मणजे ब्रिटिश साम्राज्यास धोका येईल असें थोडेंच आहे. सद्यःस्थिति चां-गल्या प्रकारें लौकर सुधारली नाहीं तर सरकारास अत्यंत कडक कायदे करून फार जालीम उपाय योजावे लागतील. व त्यामुळें वाईटाबरोबर चांगल्यनांही त्रास सोसावा लागेल ही गोष्ट ध्यानांत घेऊन जे बेजबाबदार व देशद्रोही पुढारी अप-रिपक्क मुलांच्या डोक्यांत नासके व सडके विचार कोंबण्याच्या उद्योगास लागले आहेत त्यांनीं वेळींच सावध होऊन योग्य प्रकारें वागावें हें इष्ट आहे.

वऱ्हाडसमाचार.

चैत्र शु॥ ९ शके १८३२ दुर्मतिनामसंवत्सरे

वाल्मीकिविजय.

—:०:*:०:—

चैत्र शुद्ध ९ हा दिवस अखिल भरतखंडवासीयांस अत्यंत मंगल आणि पवित्र वाटतो. कारण त्या मुमुहूर्तावर परमेश्वरानें मनुष्यावतार धारण करून आ-दर्श पुरुषरूपानें जगाला चारित्र्य करून दाखविलें. दशरथपत्नि कौसल्येच्या उदरीं परमात्म्यानें मनुष्यदेह धारण केला आणि दुष्टांचा संहार व सुष्टांचा संतोष केला या पुण्यमय कथेचीं पारायणें भारतवर्षांत आजपर्यंत किती झालीं असतील याची गणना नाहीं. दुसरी कोणतीही अवतारसंबंधीं कथा भरतवासी जनांच्या अंतःकरण्यास रामकथे इतकी चटका लावून राहिलेली नाहीं. श्रीरामचंद्रानें आसेतुहिमाचल आपल्या चारित्र्याचें वैभव दाखविलें. तितक्या प्रदे-शांत ठिकठिकाणीं कमीअधिक कालपर्यंत वास्तव्य करून आपल्या संसर्गानें तीं तीं ठिकाणें पुनित केलीं. या मुळें श्रीराम-चंद्राच्या पवित्र कथेविषयीं उत्कंठित नाहीं असा जनसमूह भरतखंडांत सांपडत नाहीं. आपआपल्या बुद्धिप्रमाणें, श्रद्धेप्रमाणें, प्रतिभे-प्रमाणें आणि कल्पनेप्रमाणें रामकथा अनेक कविवरांनीं गाइली आहे. श्रीवाल्मी-कीच्या सुप्रसिद्ध आर्षमहाकाव्यापासून श्रीधरवाल्मींच्या सुबोध मराठी भाषेंतील रामविजयापर्यंत मध्यंतरी अनेक रम्य व मनोहर कविकृतींचे टप्पे आहेत. संस्कृत भाषाजननीच्या मराठी खेरीज इतर कन्या देखील रामकथेचें मंगल लेणें ल्याल्या आहेत. हिंदी भाषेंत श्रीतुलसी-दासांनीं रचलेल्या रामायणाची सर कोण-त्याहि बाबतींत करण्याला इतर प्राकृत भाषेंतले रामकथापर काव्यग्रंथ समर्थ होणार नाहींत. एक वाल्मीकीरामायण कीं दुसरें तुलसीरामायण ! अन्य ग्रंथांनीं यांची बरोबरी करूं नये. वाल्मीकींच्यापेक्षां काव्यचमत्कृति करण्यांत जास्त कुशल असे कालिदासादिक महाकवि होऊन गेले. त्यांचीं काव्यें रसिक वाचकांचें मनोरंजन करतात. त्यांच्या शब्दरचनाप्रवाहाबरोबर वाचकांचीं मनें वाहत सुटतात, गूढार्थाच्या भोंवऱ्यांत गटंगळ्या खातात, उत्कट वर्णनांनीं मनें थरारून जातात, पदलालित्य पाहून आनं-दानें नाचूं लागतात, अर्थगांभीर्यानें क्षणभर शून्य होतात, सारांश काव्य या संज्ञेला साजेसे मनोविकार यथायोग्य वेळीं वाचकांचे मनांत उत्पन्न होतात. पण वाल्मिकीरामा-यणाच्या किंवा तुलसीरामायणाच्या वाचनानें जो एक प्रकारचा सानुकंप गहिंवर उत्पन्न होतो त्याचें वर्णन करणें अशक्य आहे. तो गहिंवर व त्याचें स्वरूप हीं शब्दातीत आहेत. प्रत्यक्ष अनुभवाची ती वस्तु आहे.

पण येवढें मात्र सत्य आहे कीं तो गाहिंवर दुसऱ्या कोणत्याहि मनोवृत्तींहून अगदीं निराळा आहे. आणि त्याचें कारणहि तसेंच अलौकिक आहे. वाल्मीकिरामायणाची उत्पत्ति अंतःकरणांतील कळवळ्यापासून झालेली असल्यामुळें तें काव्य श्रोत्यांच्या मनांत आपल्या मातृपितृस्थानचाच प्रपंच निर्माण करतें. वाल्मीकींचा हा कळवळा हेंच रामायणाचें मूळ आहे किंबहुना तोच काव्याचा उगम आहे. काव्याच्या या जन्मभूमीचें संशोधन अनेक शोधकांनीं आपआपल्या परीनें केलें

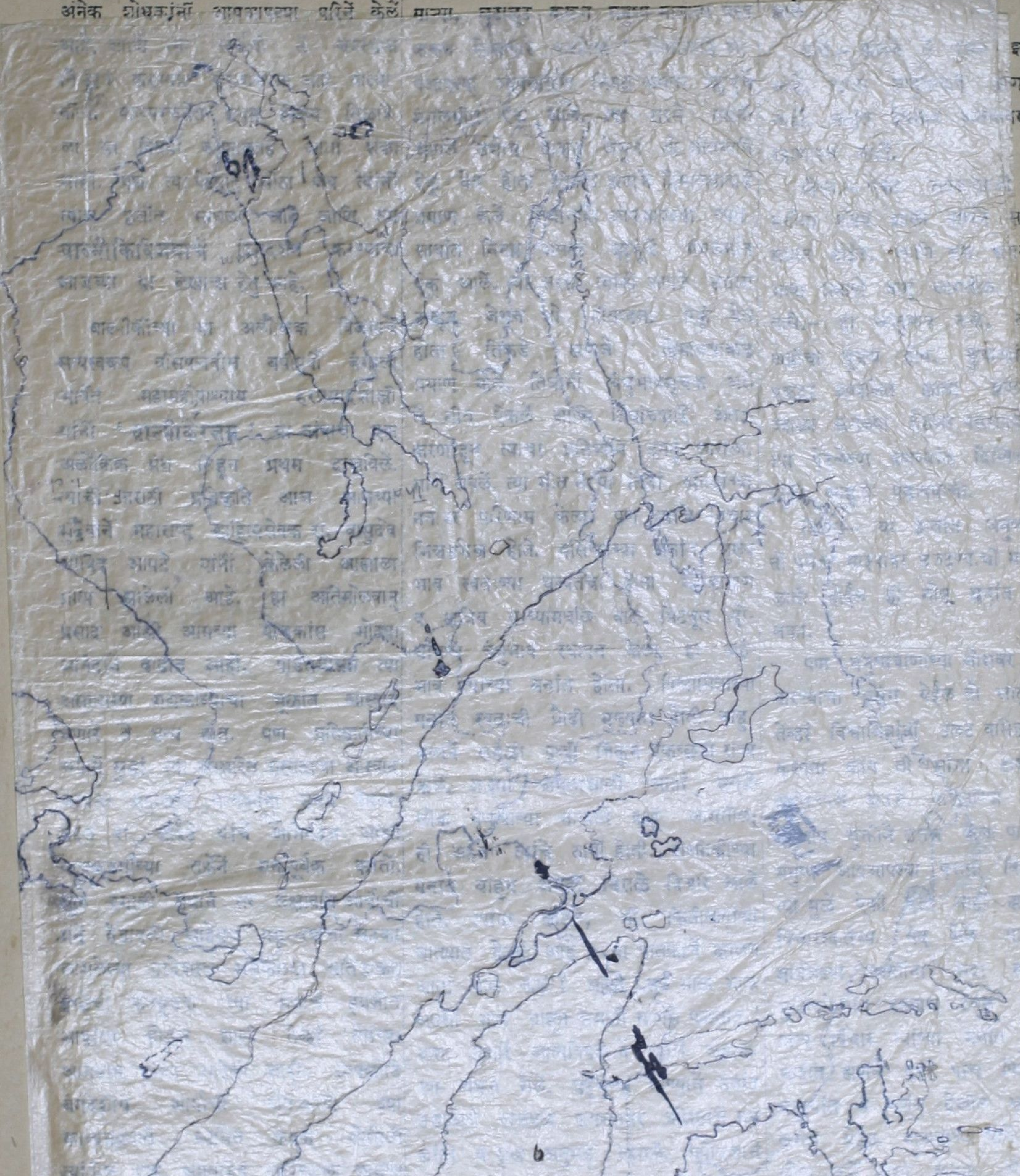

...अनुभवलेल्या प्रमाणें होईल. सत्य आणि ... या युगांच्या संधीचा हा काल आहे. भारतीयांच्या पुण्याचरणाचा पूरक व संरक्षक हिमाचल आपल्या गगनचुंबित हिमधवल शिखरांनीं सर्व जगाला चरित्र्याची उच्चता सूचित करीत आहे. या उत्तुंग शिखरावर आरोहण करून ऋभुगणांनीं (आजन्म सत्कार्य करून देवतापद पावलेल्या महात्म्यांनीं) बंधुभावाचें गीत गाइलें. प्राणिमात्राविषयीं अनुकंपा, मनुष्यमात्राविषयीं बंधुभाव हा त्या गीतांतील तात्पर्यार्थ होता. हें बंधुभावाचें गीत पुण्यश्लोक ऋभुगण वारंवार

गात असतात. पण तें ऐकण्याचें ज्यांच्या नशीबीं असतें—नव्हे तें ऐकण्यांचा ज्यांचा अधिकार असतो त्यांनाच तें ऐकूं येतें, आणि त्यांनाच त्याचा अर्थ उमगतो. या प्रसंगीं हें ऋभूंचे परममंगल गीत ऐकण्याला कोण कोण हजर होते पहा. पहिले वसिष्ठ ऋषि. ब्राह्मणाच्या वर्णाश्रमधर्माच्या पालनाची सीमा दाखविणारे महातपोनिष्ठ, ज्ञानी आणि कर्तृत्ववान् असे हे महामुनी. दुसरे चतुःसमुद्रवलयांकित पृथ्वींत दिग्विजय केलेले महाक्षात्रिय विश्वामित्र आणि तिसरे चोऱ्या-

...जग जिंकलेंच आहे. राहिलेलें जिंकून सर्वत्र बंधुत्वाचा भाव स्थापित करीन अशी भयंकर घमेंड विश्वामित्रांच्या मनांत उत्पन्न झाली होती.

वाल्मीकिंच्या अंतःकरणाला मात्र दारुण अनुतापाच्या इंगळ्या लागल्या होत्या. त्यांनीं आपल्या सार्थदारांना सोडून शांति प्राप्तिसाठीं एकांतस्थानाकडे गमन केलें.

ऋभूंचें गीत ऐकल्यावर वर सांगितलेल्या प्रकारची मनःस्थिति असतां वसिष्ठविश्वामित्रांची गांठ पडली. तेव्हां त्या दोघांत दोघांच्या कर्तृत्वाविषयीं वाद सुरू झाला.

दिग्विजय हा जगांत बंधुभाव स्थापित करण्याचा विश्वामित्रांचा मार्ग सर्व लोक एका सत्तेखालीं आले ह्मणजे बंधु झालेच. पण हा त्यांचा भ्रम वसिष्ठांनीं त्यांचे नजरेस आणून दिला. आणि त्यानंतर त्यांचें असें संभाषण झालें:—

वसि.—दिग्विजयानें आपण माणसांच्या शरीराचे स्वामी होतां. पण त्यांच्या मनावर आपलें प्रभुत्व होतें असें थोडेंच आहे!

विश्वा.— त्यांच्या मनांत कांहींही असो, तें बाहेर प्रकट होऊं दिलें नाहीं ह्मणजे

... झालें, पालन ... गतां येणार ... र भ्रातृभाव

... रहाण्याची ... र्वांची स्थिति ... ळेच भावा-

... तर प्रच्छन्न ... तला अग्नी ... ने त्याच्या ... च्या आणि ... य करणा-

... बाण आहे ... ध्या प्रजेची ... खील आणूं

... यांचें रक्षण ... भावच नव्हे ... ना आपली ... मोठ्या ... ल्पनेप्रमाणें ... जे. प्रत्येक ... र करतो ... न अगोदर ... जे. नीच ... फक्त ... वांचून ... ऊं दिले ... च्या आंत ... भाव उत्पन्न ... त्य नैमि- ... लावून ... हि एक ... तां येऊं ... रकारमार ... कल्प- ... ध्यानांत आला आणि आपण तो कधींही सिद्धीस जाऊं देणार नाहीं असें त्यांनीं वसिष्ठांना निक्षून सांगितलें.

या संभाषणानंतर वसिष्ठांच्या आश्रमांतील पाहुणचारानें विस्मित होत्साता विश्वामित्रांनीं त्या पाहुणचाराचें मुख्य साधन जी नंदिनी ती आपल्याला अर्पण करावी ह्मणून त्यांनीं वसिष्ठांची प्रार्थना केली वसिष्ठांना अर्थात् ती त्यांना देणें शक्य नव्हतें. विश्वामित्रांनीं शेवटीं बलात्कारानें तिचें हरण करण्याचा प्रयत्न केला असतां तिच्या पासून पारद, पारस, चीन, शान, मानप्रभृति वीर उत्पन्न होऊन त्यांनीं

विश्वामित्रांच्या सैन्याचा पराभव केला. ब्राह्मणस्य बलं क्षमा! ह्मणून वसिष्ठांनीं स्वतः युद्ध केलें नाहीं किंवा आपल्या शिष्यांसहि करूं दिलें नाहीं. शेवटीं नंदिनी आपल्याला घेऊन जातां येत नाहीं तर तिला ठार करा ह्मणून त्यांनीं शिपायांस हुकूम केला. परंतु ब्राह्मणाची विद्यारूपी सरस्वती ती! तिचा नाश त्यांच्या हातून थोडाच होणार आहे. तिनें आपलें स्वरूप प्रकट करून आपली सुटका करून घेतली आणि विश्वामित्रांना बजावून सांगितलें, 'रे मूर्खा, मला हरण करण्याची तुझी काय शक्ति आहे. मी पिढ्यानपिढ्या ब्राह्मणकुलांत रहात आलें आहे. आणि पुढेंही राहीन, या पराभवानें विश्वामित्रांना बाहुबलानें जगांत एकी करण्याची कल्पना व्यर्थ आहे हें दिसून आलें. ते 'धिक् बलं क्षत्रिय बलं ब्रह्मतेजोबलं' असें ह्मणून ब्राह्मणत्व मिळविण्यासाठीं तपश्चर्या करण्यासाठीं निघून गेले.

विश्वामित्रांनीं अत्युग्र तप आचरलें. अनेक निरर्थक सिद्धींनीं त्यांना वारंवार मोह घालण्याचा प्रयत्न केला. ब्राह्मणांबरोबर वाद करण्याचें सामर्थ्य, नंदिनीला मारण्याचें सामर्थ्य, विद्येचा उच्छेद करण्याचें सामर्थ्य देण्याला या सिद्धी तयार झाल्या. पण सरस्वतीचें कांहींही वांकडें करण्याचें सामर्थ्य त्यांना देतां येईना. तेव्हां त्या निरुपयोगी ह्मणून विश्वामित्रांनीं सोडून दिल्या आणि पुनः ध्यानस्थ बसले. आतां त्यांना गायत्रीमंत्रदर्शन झालें. त्यानें समाधान पावून ते आपल्याशींच ह्मणाले, 'ब्राह्मणत्व प्राप्त झालें नाहीं तर नाहीं पण मंत्रदर्शनाचा अधिकार ब्राह्मणांनीं स्वतःकडेच फक्त ठेविला होता. तो तर भंग पावला. पुरे!' असें ह्मणून ते पुनः ध्यानस्थ बसले.

विश्वामित्रांच्या तपश्चर्येनें ब्रह्मर्षी मंडळांत मोठी गडबड उडून गेली. विश्वामित्र ब्राह्मण होऊं ह्मणणार याची त्यांना मोठी काळजी पडली. शेवटीं त्यांची समजूत काढण्याचें ब्रह्मदेवांनीं पतकरलें. त्यांनीं प्रथम विश्वामित्रांची स्तुति करून ब्राह्मणत्व आचरावयास फार कष्टाचें आहे सबब तें सोडून आपण राजर्षिपद स्वीकारावें ह्मणून विनंति केली पण या वंचनेनें विश्वामित्र न फसतां उलट दुराग्रहाला पेटले. नवी सृष्टी निर्माण करून आपली मनःकामना पूर्ण करण्याचा त्यांनीं संकल्प केला. आणि मोठ्या तपःसामर्थ्यानें तारकापुंजांचा संघ बनवून अभिनव सृष्टि निर्माण केली.

आणि वाल्मीकि! अहाहा! त्या महात्म्याच्या अंतःकरणांतून ऋभूंच्या गीताचा ध्वनि अव्याहत निघत होता. व्याधानें मारून पाडलेल्या क्रौंचपक्षाला पाहून त्यांना कळवळा आला आणि त्यांच्या मुखांतून न कळत आदिछंद निघाला. त्या सरसें जवळच्या जवळ प्रवाहांतून ब्राह्मणांच्या कुळदेवतेनें—सरस्वतीनें—प्रकट होऊन वाल्मीकींच्या हातीं विणा दिला आणि ह्मटलें, 'ब्राह्मणांत कोणाचेंहि हृदय तुझ्या इतकें कोमल पाहिलें नाहीं ह्मणून हा वीणा मी तुला देतें. दुसऱ्यांच्या कल्याणाच्या कामींच याचा उपयोग तुझी केला पाहिजे.' वा-

पण येवढें मात्र सत्य आहे कीं तो गाहिंवर दुसऱ्या कोणत्याहि मनोवृत्तींहून अगदीं निराळा आहे. आणि त्याचें कारणहि तसेंच अलौकिक आहे. वाल्मी-[illegible]

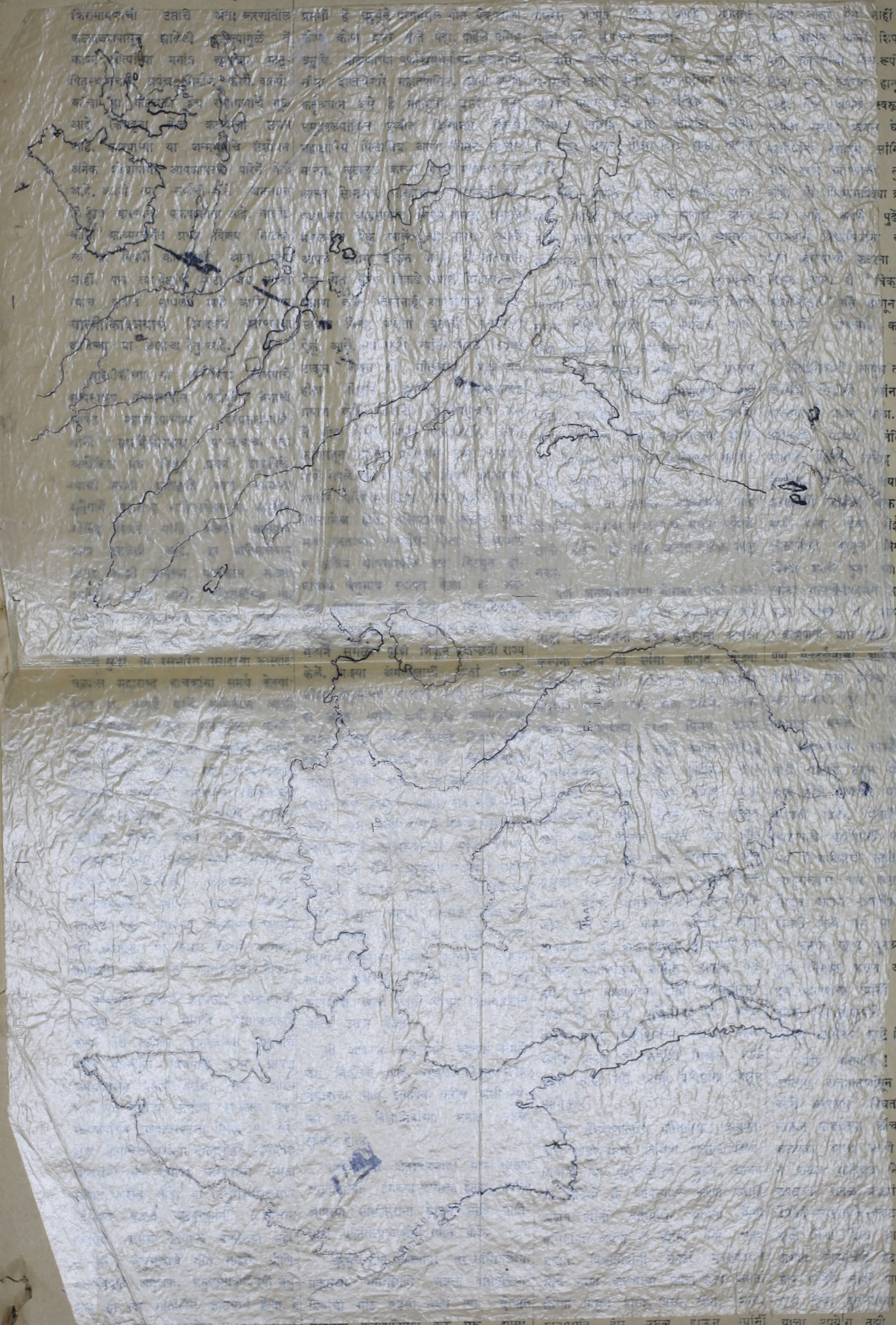

[illegible] बंधुभावाचे गीत पुण्यश्लोक ऋषुगण वारंवार

गात असतात. पण तें ऐकण्याचें ज्यांच्या नशीबीं असतें—नव्हे तें ऐकण्यांचा ज्यांचा अधिकार असतो त्यांनाच तें ऐकूं येतें, आणि त्यांनाच त्याचा अर्थ उमगतो. या [illegible] दोघांच्या कर्तृत्वाविषयी वाद सुरू झाला.

दिग्विजय हा जगांत बंधुभाव स्थापित करण्याचा विश्वामित्रांचा मार्ग सर्व लोक एका सत्तेखालीं आले ह्मणजे बंधु झालेच. पण हा त्यांचा भ्रम वसिष्ठांनीं त्यांचे [illegible] मानप्रभृति वीर उत्पन्न होऊन त्यांनीं

विश्वामित्रांच्या सैन्याचा परभाव केला. ब्राह्मणस्य बलं क्षमा ! ह्मणून वसिष्ठांनीं स्वतः युद्ध केलें नाहीं किंवा आपल्या शिष्यांसाहि करूं दिलें नाहीं. शेवटीं नंदिनी आपल्याला [illegible] नाहीं तर तिला ठार [illegible] शिपायांस हुकूम केला. [illegible] रूपी सरस्वती ती ! [illegible] हातून थोडाच होणार [illegible] स्वरूप प्रकट करून [illegible] घेतली आणि वि-[illegible] सांगितलें, ' रे मूर्खा, [illegible] तुझी काय शक्ति [illegible] ब्राह्मणकुलांत रहात [illegible] पुढेंही राहीन, या [illegible] बाहुबलानें जगांत [illegible] व्यर्थ आहे हें [illegible] धिक् बलं क्षत्रिय बलं [illegible] ह्मणून ब्राह्मणत्व मिळवि-[illegible] करण्यासाठीं निघून [illegible]

[illegible] तप आचरलें. अनेक [illegible] यांना वारंवार मोह [illegible]. ब्राह्मणांबरोबर वाद [illegible] नंदिनीला मारण्याचें [illegible] करण्याचें सामर्थ्य [illegible] यार झाल्या. पण [illegible] कडें करण्याचें सा-[illegible] होईना. तेव्हां त्या [illegible] विश्वामित्रांनीं सोडून [illegible] ध्यानस्थ बसले. आतां [illegible] झालें. त्यानें समा-[illegible] स्पर्शींच ह्मणाले, [illegible] नाहीं तर नाहीं [illegible] ब्राह्मणांनीं स्व-[illegible] होता. तो तर [illegible] ह्मणून ते पुनः [illegible]

[illegible] ब्रह्मर्षी मंडळांत [illegible]. विश्वामित्र ब्रा-[illegible] त्यांना मोठी [illegible] त्यांची समजूत [illegible] करलें. त्यांनीं प्र-[illegible] करून ब्राह्मणत्व [illegible] आहे सबब तें [illegible] स्वीकारावें ह्मणून [illegible] वंचनेनें विश्वामित्र [illegible] ग्रहाला पेटले. नवी [illegible] आपली मनःकामना [illegible] संकल्प केला. आणि [illegible] तारकापुंजांचा संघ [illegible] निर्माण केली.

[illegible] ! अहाहा ! त्या महा-[illegible] ऋभूच्या गीतीचा [illegible] चित होता. व्याधानें [illegible] क्रौंचपक्षाला पाहून त्यांना [illegible] त्यांच्या मुखांतून [illegible] निघाला. त्या सरसें [illegible] तून ब्राह्मणांच्या कुळ-[illegible] होऊन वाल्मीकींच्या [illegible] आणि ह्मटलें, ' ब्रा-[illegible] तुझ्या इतकें को-[illegible] ह्मणून हा वीणा मी [illegible] कल्याणाच्या कामींच [illegible] याचा उपयोग तुह्मी केला पाहिजे.' वा-

पण येवढें मात्र सत्य आहे कीं तो गाहिंवर दुसऱ्या कोणत्याहि मनोवृत्तींहून अगदीं निराळा आहे. आणि त्याचें कारणाहि तसेंच अलौकिक आहे. वाल्मीकिरामायणाची उत्पत्ति अंतः करणांतील कळवळ्यापासून झालेली असल्यामुळें तें काव्य श्रोत्यांच्या मनांत आपल्या मातृपितृस्थानचाच प्रपंच निर्माण करतें. वाल्मीकींचा हा कळवळा हेंच रामायणाचें मूळ आहे किंबहुना तोच काव्याचा उगम आहे. काव्याच्या या जन्मभूमीचें संशोधन अनेक शोधकांनीं आपआपल्या परीनें केलें आहे. आणी त्या सर्वांची तें जनस्थान निश्चित करण्यांत एकवाक्यता आहे. वाल्मीकींनीं काव्यरचनेंत प्रथम विजय मिळविला या विषयीं कोणालाहि आतां शंका नाहीं. पण त्यापेक्षांहि मोठा जय त्यांनीं त्याच कृतींत साधला आहे आणि त्या वाल्मीकिविजयाचें दिग्दर्शन करण्याचा आजच्या या लेखाचा हेतु आहे.

वाल्मीकींच्या या अलौकिक विजयाचें सत्यस्वरूप वीसपञ्चवीस वर्षांपूर्वीं बंगाली भाषेंत महामहोपाध्याय हरप्रसादशास्त्री यांनीं 'वाल्मीकिरजय' या नांवाचा एक अलौकिक ग्रंथ लिहून प्रथम दाखविलें. त्याची मराठी प्रतिकृति आज आमच्या सुदैवानें महाराष्ट्र साहित्यसेवक रा. वासुदेव गोविंद आपटे यांनीं केलेली आह्मांला प्राप्त झालेली आहे. हा अतिमोलवान् प्रसाद आह्मी आमच्या वाचकांस मोठ्या आनंदानें वाढीत आहों. पंडितजींच्या त्या असाधारण गद्यकाव्याचा मूळांत आस्वाद घेणारे ते धन्य होत. पण प्रतिकृर्तीच्या रूपानें सुद्धां त्या रसभरित प्रसादाचा आस्वाद घेण्यास महाराष्ट्र वाचकांना समर्थ केल्याबद्दल रा. आपटे यांचें अभिनंदन आह्मी वाचकवर्गाच्या तर्फेनें मनःपूर्वक करतों. मूळ बंगाली ग्रंथानें तर लक्षावधि आर्यांचीं मनें वेडावलीं आहेतच मग त्याचा चटका लागलेल्या परदेशस्थ रसिकांच्या अतिउत्कठ इच्छेची फलद्रुमता त्या ग्रंथाचें इंग्रजींत भाषांतर होऊन झाली तेव्हां त्यांच्या आनंदास सीमा राहिली नाहीं. सप्तकोटि बंगदेशीय आर्यांचीं अंतःकरणें ज्या काव्यप्रबंधानें व्यथित करून सोडिलीं त्यांतील एक अमृतबिंदु आपल्याला लाभला असें आमच्या या नीरस लेखानें आमच्या वाचकांस वाटेल तरी आह्मी कृतार्थ होऊं.

वाचकहो चला! हरप्रसाद शास्त्रीजींनीं दाखवून दिलेल्या मार्गानें हिमाचलाकडे चला. तेथें तुह्मांला रामकथेच्या उगमाचें आणि वाल्मीकि विजयाचें ज्ञान प्रत्यक्ष अनुभवलेल्या प्रमाणें होईल. सत्य आणि त्रेता या युगांच्या संधीचा हा काल आहे. भारतीयांच्या पुण्याचरणाचा पूरक व संरक्षक हिमाचल आपल्या गगनचुंबित हिमधवल शिखरांनीं सर्व जगाला चरित्र्याची उच्चता सूचित करीत आहे. या उत्तुंग शिखरावर आरोहण करून ऋभुगणांनीं (आजन्म सत्कार्य करून देवतापद पावलेल्या महात्म्यांनीं) बंधुभावाचें गीत गाइलें. प्राणिमात्राविषयीं अनुकंपा, मनुष्यमात्राविषयीं बंधुभाव हा त्या गीतांतील तात्पर्यार्थ होता. हें बंधुभावाचें गीत पुण्यश्लोक ऋभुगण वारंवार गात असतात. पण तें ऐकण्याचें ज्यांच्या नशीबीं असतें–नव्हे तें ऐकण्यांचा ज्यांचा अधिकार असतो त्यांनाच तें ऐकूं येतें, आणि त्यांनाच त्याचा अर्थ उमजतो. या प्रसंगीं हें ऋभूंचे परममंगल गीत ऐकण्याला कोण कोण हजर होते पहा. पहिले वसिष्ट ऋषि. ब्राह्मणाच्या वर्णाश्रमधर्माच्या पालनाची सीमा दाखविणारे महातपोनिष्ट, ज्ञानी आणि कर्तृत्ववान् असे हे महामुनी. दुसरे चतुः समुद्रवलयांकित पृथ्वींत दिग्विजय केलेले महाक्षात्रिय विश्वामित्र आणि तिसरे चोऱ्यामाऱ्या, लुटालूट करून मनुष्य मात्राला त्रस्त करून सोडणारे वाल्होबा! तिघांनाहि आपआपल्या व्यवसायांत निमग्न असतां ऋभूचें मंगलगीत ऐकूं आलें. त्या सरसे त्यांनीं आपलें उद्योग टाकून जेथून तो गीतध्वनि ऐकूं येत होता तिकडे ह्मणजे हिमालयाकडे प्रयाण केलें. तिघांनाही आपआपल्या व्यवसायांत निमग्न असतां ऋभूंचें मंगलगीत ऐकूं आलें. त्या सरसें त्यांनीं आपले उद्योग टाकून जेथून तो गीतध्वनी ऐकूं येत होता तिकडे ह्मणजे हिमालयाकडे प्रयाण केलें. तिघानीं बंधुभावसूचक असें तें गीत ऐकलें आणि तिघांच्याहि अंतःकरणांतून त्याचा प्रतिध्वनि उमटूं लागला. गाणें संपलें. त्या गीतानें या तिघां श्रोत्यांच्या मनावर परिणाम केला. पण त्यांचे विचार भिन्नाभिन्न होते. वसिष्ठांच्या मनांत मुख्य भाव स्वतःच्या धन्यतेचा होता. मीं ब्राह्मण व क्षत्रिय यांच्यामधलि वाद मिटवून दोघांमध्यें बंधुभाव स्थापन केला हा अहंभाव त्यांच्या मनांत होता. विश्वामित्रांच्या मनांत स्वतःची प्रौढी मुख्यतः होती. बाहुबलानें सगळी पृथ्वी जिंकून एकच्छत्री राज्य केलें. माझ्या अंमलाखालीं आतां सगळे लोक बंधुत्वाच्या नात्यानें वागूं लागतील; ही अहंता त्यांचे ठायीं होती. वाल्मीकींच्या मनांत यांहून अगदीं निराळे विचार आले होते. त्यांना वाटलें, मीं कितीजणांचा घातपात केला आहे! या पातकाचें क्षालन आतां कसें करूं? आह्मी सर्व भाऊ भाऊ असतां मला पाहून सगळीं माणसें पळतात! अशा प्रकारें आत्मविषादानें त्यांचें अंतःकरण भरून गेलें. ऋभूंच्या गाण्यानें मनांत उद्भालेली खळबळ शमल्यावर वसिष्ठांचें मन शांति व सुख अनुभवूं लागलें. तपोबलानें प्राप्त झालेली बुद्धि, विद्या व शक्ति यांच्या सहायानें पृथ्वीवर सर्वत्र भ्रातृभाव आपण स्थापित करूं ही प्रतिज्ञा व ती पूर्ण करण्याची खात्री यांनीं त्यांच्या अंतःकरणांत अहंता उत्पन्न केली.

मी आपल्या बाहुबलानें बहुतेक सगळें जग जिंकलेंच आहे. राहिलेलें जिंकून सर्वत्र बंधुत्वाचा भाव स्थापित करीन अशी भयंकर घमेंड विश्वामित्रांच्या मनांत उत्पन्न झाली होती.

वाल्मीकिंच्या अंतःकरणाला मात्र दारुण अनुतापाच्या इंगळ्या लागल्या होत्या. त्यांनीं आपल्या साथीदारांना सोडून शांति प्राप्तिसाठीं एकांतस्थानाकडे गमन केलें.

ऋभूंचें गीत ऐकल्यावर वर सांगितलेल्या प्रकारची मनःस्थिति असतां वसिष्ठविश्वामित्रांची गांठ पडली. तेव्हां त्या दोघांत दोघांच्या कर्तृत्वाविषयीं वाद सुरू झाला. दिग्विजय हा जगांत बंधुभाव स्थापित करण्याचा विश्वामित्रांचा मार्ग सर्व लोक एका सत्तेखालीं आले ह्मणजे बंधु झालेच. पण हा त्यांचा भ्रम वसिष्ठांनीं त्यांचे नजरेस आणून दिला. आणि त्यानंतर त्यांचें असें संभाषण झालें:–

वसि.–दिग्विजयानें आपण माणसांच्या शरीराचे स्वामी होता. पण त्यांच्या मनावर आपलें प्रभुत्व होतें असें थोडेंच आहे!

विश्वा.– त्यांच्या मनांत कांहींही असो, तें बाहेर प्रकट होऊं दिलें नाहीं ह्मणजे झालें.

वसि.– ह्मणजे तें दमन झालें, पालन नव्हे. त्याला भ्रातृभावहि ह्मणतां येणार नाहीं. मनांत द्वेषभाव आल्यावर भ्रातृभाव रहाणारच नाहीं.

विश्वा.– एका अमलाखालीं रहाण्याची सर्वांना संवय झाली ह्मणजे सर्वांची स्थिति समान होईल, आणि मग सगळेच भावाभावा प्रमाणें वागूं लागतील.

वसि.– हा भ्रातृभाव नव्हे, तर प्रच्छन्न अग्नीचा धूम्रच होय. कुपाळ्यांतला अग्नी एकदां प्रज्वलित झाला ह्मणजे त्याच्या ज्वाळा सगळ्या देशभर पसरावयाच्या आणि त्या पेटलेल्या वणव्यांत दिग्विजय करणाराची आहुती पडावयाची.

विश्वा.– या हातांत धनुष्यबाण आहे तों पर्यंत माझ्यावर उठण्याची माझ्या प्रजेची छाती होईल ही गोष्ट मनांत देखील आणूं नका.

पण धनुष्यबाणाच्या जोरावर ज्याचें रक्षण करण्याचा प्रसंग येईल तो भ्रातृभावच नव्हे तेव्हां विश्वामित्रांनीं उलट वसिष्ठांना आपली कल्पना काय ती सांगा ह्मणून मोठ्या कुत्सितपणें ह्मटलें. वसिष्ठांच्या कल्पनेप्रमाणें बंधुभाव युक्तीनें उत्पन्न केला पाहिजे. प्रत्येक मनुष्य आपआपल्या पुरता विचार करतो त्या मुळें ऐकी होत नाहीं ह्मणून अगोदर विचारस्वातंत्र्य बंद केलें पाहिजे. नीच मानलेल्या जातींना सदा सर्वदां फक्त सुखोपभोगांत रममाण ठेवून त्या वांचून अन्य विचार त्यांच्या मनांत येऊं दिले नाहींत ह्मणजे दहा पांच पिढ्यांच्या आंत मनुष्यांत व पशूंत देखील भ्रातृभाव उत्पन्न करतां येईल. माणसाच्या मागें नित्य नैमित्तिक कर्में अशा कडक रीतीनें लावून द्यावयाचीं कीं ब्राह्मणावांचून कोणालाहि एक पाऊल स्वातंत्र्याच्या मार्गांत टाकतां येऊं नये. पुनः ब्राह्मणाच्या हातीं राज्यकारभार नाहीं तो नाहींच वसिष्ठांच्या या कल्पनेंतील कावा विश्वामित्रांच्या ध्यानांत आला आणि आपण तो कधींही सिद्धीस जाऊं देणार नाहीं असें त्यांनीं वसिष्ठांना निक्षून सांगितलें.

या संभाषणानंतर वसिष्ठांच्या आश्रमांतील पाहुणचारानें विस्मित होत्सातां विश्वामित्रांनीं त्या पाहुणचाराचें मुख्य साधन जी नंदिनी ती आपल्याला अर्पण करावी ह्मणून त्यांनीं वसिष्टांची प्रार्थना केली वसिष्टांना अर्थात् ती त्यांना देणें शक्य नव्हतें. विश्वामित्रांनीं शेवटीं बलात्कारानें तिचें हरण करण्याचा प्रयत्न केला असतां तिच्या पासून पारद, पारस, चीन, शान, मानप्रभृति वीर उत्पन्न होऊन त्यांनीं विश्वामित्रांच्या सैन्याचा परभाव केला. ब्राह्मणस्य बलं क्षमा! ह्मणून वसिष्ठांनीं स्वतः युद्ध केलें नाहीं किंवा आपल्या शिष्यांसाहि करूं दिलें नाहीं. शेवटीं नंदिनी आपल्याला देऊन जातां येत नाहीं तर तिला ठार करा ह्मणून त्यांनीं शिपायांस हुकूम केला. परंतु ब्राह्मणाची विद्यारूपी सरस्वती ती! तिचा नाश त्यांच्या हातून थोडाच होणार आहे. तिनें आपलें स्वरूप प्रकट करून आपली सुटका करून घेतली आणि विश्वामित्रांना बजावून सांगितलें, 'रे मूर्खा, मला हरण करण्याची तुझी काय शक्ति आहे. मी पिढ्यानपिढ्या ब्राह्मणकुलांत रहात आलें आहे. आणि पुढेंही राहीन, या पराभवानें विश्वामित्रांना बाहुबलानें जगांत एकी करण्याची कल्पना व्यर्थ आहे हें दिसून आलें. ते 'धिक् बलं क्षात्रिय बलं ब्रह्मतेजोबलं' असें ह्मणून ब्राह्मणत्व मिळविण्यासाठीं तपश्चर्या करण्यासाठीं निघून गेले.

विश्वामित्रांनीं अत्युग्र तप आचरलें. अनेक निरर्थक सिद्धींनीं त्यांना वारंवार मोह घालण्याचा प्रयत्न केला. ब्राह्मणांबरोबर वाद करण्याचें सामर्थ्य, नंदिनीला मारण्याचें सामर्थ्य, विद्येचा उच्छेद करण्याचें सामर्थ्य देण्याला या सिद्धी तयार झाल्या. पण सरस्वतीचें कांहींही वांकडें करण्याचें सामर्थ्य त्यांना देतां येईना. तेव्हां त्या निरुपयोगी ह्मणून विश्वामित्रांनीं सोडून दिल्या आणि पुनः ध्यानस्थ बसले. आतां त्यांना गायत्रीमंत्रदर्शन झालें. त्यानें समाधान पावून ते आपल्याशींच ह्मणाले, 'ब्राह्मणत्व प्राप्त झालें नाहीं तर नाहीं पण मंत्रदर्शनाचा अधिकार ब्राह्मणांनीं स्वतःकडेच फक्त ठेविला होता. तो तर भंग पावला. पुरे!' असें ह्मणून ते पुनः ध्यानस्थ बसले.

विश्वामित्रांच्या तपश्चर्येनें ब्रह्मर्षी मंडळांत मोठी गडबड उडून गेली. विश्वामित्र ब्राह्मण होऊं ह्मणणार याची त्यांना मोठी काळजी पडली. शेवटीं त्यांची समजूत काढण्याचें ब्रह्मदेवांनीं पतकरलें. त्यांनीं प्रथम विश्वामित्रांची स्तुति करून ब्राह्मणत्व आचरावयास फार कष्टाचें आहे सबब तें सोडून आपण राजर्षिपद स्वीकारावें ह्मणून विनंति केली पण या वंचनेनें विश्वामित्र न फसतां उलट दुराग्रहाला पेटले. नवी सृष्टी निर्माण करून आपली मनःकामना पूर्ण करण्याचा त्यांनीं संकल्प केला. आणि मोठ्या तपःसामर्थ्यानें तारकापुंजांचा संघ बनवून अभिनव सृष्टि निर्माण केली.

आणि वाल्मीकि! अहाहा! त्या महात्म्याच्या अंतःकरणांतून ऋभूंच्या गीताचा ध्वनि अव्याहत निघत होता. व्याधानें मारून पाडलेल्या क्रौंचपक्षाला पाहून त्यांना कळवळा आला आणि त्यांच्या मुखांतून न कळत आदिछंद निघाला. त्या सरसें जवळच्या जवळ प्रवाहांतून ब्राह्मणांच्या कुळदेवतेनें–सरस्वतीनें–प्रकट होऊन वाल्मीकींच्या हातीं वीणा दिला आणि ह्मटलें, 'ब्राह्मणांत कोणाचेंहि हृदय तुझ्या इतकें कोमल पाहिलें नाहीं ह्मणून हा वीणा मी तुला देतें. दुसऱ्यांच्या कल्याणाच्या कामीच याचा उपयोग तुह्मी केला पाहिजे.' वा-

ल्मीकींनीं सरस्वतीचा आज्ञा शिरसावंद्य केली.

त्या सृष्टींत केवढा गोंधळ माजून राहिला होता! व ब्राह्मण क्षत्रियांचें द्वैत परमावधीला गेलें होतें. जिकडे तिकडे अराजकता माजली होती. क्षत्रिय आर्य ब्राह्मणांच्या यज्ञयागांचा विध्वंस करण्यास अनार्य राक्षसांची मदत घेण्यास चुकत नसत. परशुरामानें निःक्षत्रिय पृथ्वी करण्याचें कंकणच हातीं बांधलें होतें. या प्रमाणें चोहोंकडे घातपात, मनुष्यवध, लुटालूट आणि बंडाळी यांची समृद्धि झाली होती. अशा दुःसह अवस्थेंत सर्व प्रजाजन असलेले पाहून वाल्मीकींचें अंतःकरण कळवळूं लागे. त्यानें भडभडून येई. आपली दैवी वीणा वाजवीत आणि बंधुत्वाचें, समानतेचें गीत गात ते सर्वत्र संचार करीत. आणि त्यांच्या काकुलतवाण्या विनवण्यांचा पाषाणहृदयी दरवडेखोरांवरहि परिणाम होत असे. वाल्मीकींनीं म्हटलें म्हणजे ते आपले क्रूर व्यवसाय सोडून त्यांच्याबरोबर बंधुत्वाचें गायन गाऊं लागत. दुसऱ्यासाठीं कळवळण्याचा परिणाम झालाच पाहिजे! वाल्मीकींच्या गायनाचा अर्थ असा होता.—'बाबानो, सर्वांना भावासारखे समजा. आपण सगळे मनुष्यप्राणी सारखे आहों. एकच पृथ्वी तुम्हा सर्वांना रहाण्यास जागा देते. एकच सूर्य सर्वांना प्रकाश देतो. एकच चंद्र सर्वांच्या अंतरात्म्याला सुख देतो. मग भिन्नता ती कोठें राहिली." वाल्मीकींच्या त्या प्रासादिक गाण्यांत किती उदात्त अर्थ होता तें या क्षुद्र लेखकाच्यानें काय सांगवणार आहे? अशा रीतीनें वाल्मीकींच्या विजयास सुरवात झाली.

आपण निर्माण केलेल्या नवीन सृष्टींत आपलें कान्यकुब्ज नगर घेऊन यावें अशी इच्छा विश्वामित्रांना झाली. पण या सृष्टींतील प्राणी तेथें निश्चिंत रहाणें शक्य नव्हतें. त्यामुळें ते मोठ्या विवंचनेंत पडले. पण त्यांचा निरुपाय झाला. त्यांचें तपःसामर्थ्य तें दुष्कर कर्म करण्यास समर्थ नव्हतें. ब्रह्मदेवानें ती गोष्ट त्यांच्या नजरेस आणतांच ते रागानें वेडावून त्यांच्या अंगावर धावून गेले. पण त्यांचा शक्तिपात झालेला होता. ते अधःपतन पावूं लागले,

कौशांबीच्या राजाचा महायज्ञ सुरू होणार होता. त्या महायज्ञांत सर्वत्र वैर व द्वेष दिसून येत होत होता त्या मुळें प्रलयकाळ संनिध येऊन ठेपला असें सर्वांना वाटूं लागलें. व दीर्घ द्वेषानें भ्रष्ट बुद्ध झालेल्या ब्राह्मण व क्षत्रिय वर्गांची एकमेकांचा नाश करण्याची तयारी कडेकोट झाली होती. कौशांबीच्या राजानें वसिष्ठांना आपले पुरोहित नेमलें होते. उभयपक्षांतील दारुण युद्ध प्रसंग टळावा व समेट व्हावा म्हणून वाल्मीकींच्या अनुयायांपैकीं शांतिराज्याचा स्वामी गुहक हाही आपली सेना घेऊन हजर होता.

वाल्मीकींची तर समेटाविषयीं पराकाष्ठा चालू होती. पण त्यांच्या आक्रोशा कडे उभयपक्षांतील आत्माभिमानी व दीर्घ द्वेषी लोक लक्ष देईनात. आपण राजनीतिज्ञ, आपण उच्चवर्णीचे, आपण सुधारलेले असा ज्यांना अभिमान वाटत असतो, जे आपला आविष्कार गाजविण्याकरितां प्रत्यक्ष आपल्या पत्नीच्या किंवा पुत्राच्या मानेवर सुरी ठेवण्यास मागें पुढें पहात नाहींत, माणसें म्हणजे ज्यांच्या हातचीं खेळणीं होत, आपल्या मतलबाच्या सिद्धीसाठीं लक्षावधि माणसांच्या संहार करतांना ज्यांना संकोच वाटत नाहीं त्यांना आक्रोशानें काय पाझर फुटणार! पण वाल्मीकींचा प्रयत्न चालूं होता.

यज्ञाग्नि प्रदीप्त झाल्याबरोबर रक्तपाताला सुरवात व्हावयाची हें ठरलेलेंच होतें. उभयपक्ष सरसावून तयार झाले. वाल्मीकींनीं यज्ञाग्नि ब्राह्मणांच्या हातून हिसकावून घेऊन आपण स्वतः कुंडांत जाऊन बसले. पण ब्राह्मणांनीं त्यांना दूर लोटून दिलें. तों वरून ब्राह्मणांच्या अंगावर पाण्याचे थेंब येऊन पडले. ब्राह्मण या अपवित्र जलाचा स्पर्श झाला म्हणून उठून स्नानाला गेले.

हें जल अधःपात पावलेल्या विश्वामित्राचे शोकाश्रु होते. त्यांना ऋभूंचें गायन आठवलें. दुसऱ्यावर अधिकार गाजविण्याची इच्छा आपण धरली नसती, राजा म्हणून आपलें कर्तव्य केलें असतें तर जगांत बंधुभाव स्थापन केला असता असें त्यांना वाटूं लागलें. पुनः गिरक्या घेत घेत स्वारी यज्ञकुंडांत येऊन आदळली.

वाल्मीकींनीं तें पहातांच ते धांवत कुंडा पाशीं गेले. त्यांना सर्व प्रकार कळून आला या आकस्मित चमत्कारानें स्तंभित झालेल्या लोकांना उद्देशून त्यांनीं आपलें गायन सुरू केलें. ते म्हणाले, 'क्षुद्र प्राण्यांनो! तुम्ही तर यःकश्चित मानव आहां पण प्रतिसृष्टि करणारा हा प्रतापि विश्वामित्र यांची दैवगतीमुळें काय अवस्था झाली आहे पहा! विश्वामित्रासारख्याची ही दशा तर तुमची काय होणार याचा विचार करा आपआपसांतील भांडणें टाकून द्या. शांत व्हा. हें आयुष्य क्षणभंगुर आहे.'

अहाहा! त्या गायनाचा प्रभाव काय वर्णावा. सर्वांचीं अंतःकरणें विदीर्ण झालीं. आणि त्यांना पश्चात्ताप झाला. त्याबरोबर सर्वांनीं कठोर भाषणाचा त्याग केला आणि क्रमानें त्यांच्या वृत्तींत पालट झाला. पूर्ण पश्चात्ताप पावलेल्या विश्वामित्राला खुद्द ब्रह्मदेवांनीं ब्रह्मर्षी म्हटलें. वसिष्ठांनीं स्वतः त्यांना यज्ञोपवीत दिलें आणि ब्राह्मण-क्षत्रियांमधील व तदनुषंगानें एकंदर समाजांतील द्वैत नाहींसें झालें. हा वाल्मीकि महामुनींच्या करुणवाणीचा प्रभाव! हाच वाल्मीकि विजय!

अराजकतेचा बीमोड.

—::*—:*:*—

अराजकतेचा बीमोड करण्याचे उद्देशानें बंगाल्यातील पुढाऱ्यांनीं एक संस्था काढली आहे. या समतीचे अध्यक्ष बाबू सुरेंद्रनाथ बानर्जी असून बाबू सत्यानंद बोस व बाबू पृथ्वीशचंद्रराय हे तिचे सेक्रेटरी आहेत. या संस्थेच्या हेतूंचें व कार्यक्रमाचें जें पत्रक प्रसिद्ध झालें आहे त्यावरून असें वाटतें कीं अनियंत्रित साम्राज्यवादी मंडळींच्या किंवा तशाच कल्पनेच्या दुसऱ्या लोकांच्या प्रयत्नांपेक्षां अराजकतेचा नायनाट करण्याच्या कामीं या संस्थेचा उपयोग जास्त होईल. अशा प्रकारच्या संस्थांनीं करावयाच्या प्रयत्नांचा परिणाम मध्यम स्थितींतल्या सर्व तरुण मंडळींवर झाला पाहिजे आणि त्यांच्यांत मिळून मिसळून वागून इच्छित कार्य घडवून आणलें पाहिजे. बाबू सुरेंद्रनाथ यांनीं व त्यांच्या संस्थेच्या चिटणिसांनीं काढलेल्या पत्रकांत मुख्यत्वेंकरून दोन हेतु डोळ्यापुढें ठेवलेले दिसतात. समाजाच्या बचावाला अराजक प्रकारांना प्रतिबंध करविण्याकडे लक्ष करावयाचा आणि त्या पंथांत नवीन लोक शिरणार नाहींत अशी खबरदारी घ्यावयाची. पहिला हेतु वादविवादसभा काढून राजकीय विषयांचा अभ्यास वाढविल्यानें सिद्धीस जाईल. देशाच्या हिताचें हवें तेवढें काम करण्यासारखें आहे तें करावयास तयार अशा तरुण आणि उत्साही लोकांचीच वाण आहे. पण असें काम करावयास न मिळाल्यानें तरुण मंडळी भलत्याच मार्गाला शिरलेली अढळून आली आहेत. सामाजिक व धार्मिक बाबतींत त्यांच्या परिश्रमांचा उपयोग उत्तम करून घेतां येण्यासारखा आहे. बहुजन समाजाच्या शिक्षणाचें काम त्यांना सहज करतां येण्यासारखें आहे. खेड्यापाड्यांतील स्थिति काय आहे या बद्दलची माहिती त्यांच्या कडून मिळवितां येईल. ऐतिहासिक, वाङ्मयात्मक व पुराणवस्तुसंशोधनात्मक विषयांत सुद्धां त्यांची बहुतेक मदत होण्यासारखी आहे. देशांतील उद्योगधंद्यांना उर्जितावस्था आणण्याच्या व लोकांचें आरोग्य सुधारण्याच्या कामांतहि त्यांचें साहाय्य फार फायद्याचें होणार आहे. बंगाल्यांतील संस्थेच्या हस्तपत्रकाच्या शेवटीं म्हटलें आहे कीं अराजक विचारांच्या विरुद्ध नुसता उपदेश केल्यानें इष्ट तितकें यश येणार नाहीं. कदाचित् हा उद्योग केवळ स्वसंरक्षणार्थ अंगावर पांघरलेलें खोटें कातडें आहे असाहि त्याचा विपरीत अर्थ होण्याची भीती आहे. ही भीती अगदीं खरी आहे आणि येवढ्याचसाठीं जेथें जेथें अशा प्रकारचे प्रयत्न सुरू होणार असतील तेथें तेथें त्यांच्या प्रवर्तकांना अधिकाऱ्यांचें साहाय्य—प्रत्यक्ष सहकारितेचें साहाय्य मिळणें आवश्यक आहे. त्या वांचून लोकांचे प्रयत्न यशस्वी होणार नाहींत. अस्पृश्य मानलेल्या जातींच्या उद्धारार्थ भरविलेल्या सभांत देखील राजद्रोहाचा वास येऊं लागला तर मग अराजकतेच्या विरुद्ध उपदेश करण्यासाठीं भरविलेल्या सभेविषयीं देखील संशय येणार नाहीं म्हणून कशावरून? अराजकतेच्या बीमोडा करतां कडक उपायांची जरूर असते खरी पण कांहीं काळापूर्वी आमच्या प्रांतांत झालेल्या स्थितीसारखी स्थिती अराजकतेचा बीमोड करण्याचे कामीं किती जड येते याचा अधिकाऱ्यांनीं शांतपणें विचार करावा अशी त्यांस आमची नम्रपणें विनंति आहे.

हें अर्थशास्त्र कोठचें?

प्रांतावरच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्या सारख्या बड्या राजपुरुषांनीं आपल्या ताब्यांतील प्रांताच्या स्थितीविषयीं नेहमीं यथार्थ ज्ञान करून घेत असावें व लोकांच्या बऱ्याची नेहमीं काळजी वहावी हा मार्ग उत्तम खरा. पण त्यांनीं लोकांच्या विचारांना दिशा लावून देतांना जास्त खोल पाण्यांत शिरूं नये हें बरें. पूर्व बंगालचे ले. गव्हर्नर सर लॅन्सिलाट हेअर यांनीं हें ध्यानांत ठेवल्यामुळें त्यांना नुकताच टीकेचा भडिमार सहन करावा लागला आहे. पूर्व-बंगाल्यांत कांहीं दिवसांपूर्वीं स्वदेशी चळवळीच्या नांवाखालीं राजसत्तेच्या विरुद्ध असें विचार उत्पन्न करण्याचा प्रयत्न झाला त्याबद्दल तेथील लोकांची कानउघाडणी करतांना बहिष्कारावर त्यांनीं एक व्याख्यान झोडलें. स्वदेशी चळवळ ही देशाच्या हिताची असल्यामुळें ती कोणा अधिकाऱ्याच्या लहरीमुळें निंद्य किंवा त्याज्य ठरेल आणि लोक ती सोडून देतील ही कल्पना व्यर्थ आहे. ती चळवळ या देशांतील लोकांच्या बऱ्याची असल्यामुळें स्थापित सत्तेच्या कायद्याच्या मर्यादेच्या आंत शक्य तितक्या सीमेपर्यंत चालू ठेवणें हें प्रत्येकाचें कर्तव्य आहे. अर्थात् त्या चळवळीच्या प्रसाराचा हेतु राजकीय नसल्यामुळें राजकारणाचा संबंध शक्य तों पर्यंत टाळलाच पाहिजे. असा बादरायण संबंध जोडून न्याय्य चळवळीवर सरकारचा रोष ओढून घेणारे ते दोषी होत. येथपर्यंत सर हेअर यांच्याशीं कोणाचा वाद नाहीं. पण बहिष्काराची कल्पना कोणत्याहि मार्गानें सदोष आहे असें सिद्ध करतां येत असलें तरी सर साहेबांनीं पूर्वबंगालकरांस ती ज्या मार्गानें सदोष आहे असें भासविलें तो मार्ग अगदीं भ्रामक अतएव त्याज्य होता असें स्पष्ट म्हटलें पाहिजे. सर हेअर साहेबांनीं सांगितलें कीं व्यापार हा विनिमय आहे. बंगालनें जर मँचेस्टरच्या कपड्यावर बहिष्कार घातला तर त्यांचा ताग कसा खपावा? कापडाच्या आयातीचा मोबदला म्हणून ताग परदेशचे व्यापारी घेतात. सर साहेबांचें हें म्हणणें किती हास्यास्पद आहे हें कोणासच सांगण्याची जरूर नाहीं असें आम्हाला वाटते. तागाची उत्पत्ति फक्त पूर्व बंगालमध्यें होते, इतरत्र होत नाहीं आणि त्या मालाचा उपयोग फार होऊं लागला आहे. अशा स्थितींत परदेशच्या व्यापाऱ्यांच्या पूर्व बंगाल्यापासून ताग विकत घेण्यावांचून सोयच नाहीं. हा विनिमयच नव्हे. तेव्हां त्याचे अर्थशास्त्रीय नियम येथें लागूं पडत नाहीं. शिवाय पूर्वबंगाल्यांतील बहुतेक तागाचा धंदा परदेशस्थ लोकांच्या हातीं आहे. त्यांची विक्री झाली काय किंवा न झाली काय. त्यापासून लोकांना नफा तोट्या मजुरी शिवाय कांहींच नाहीं. तेव्हां असल्या पोकळ फायद्याच्या खातर लोकांनीं परदेशाचा कपडा घेत राहून देशांतील गिरण्या बंद पाडाव्या हें अर्थशास्त्र कोठचें! सर लॅन्सिलॉट हेअर यांना या पेक्षां जास्त जबरदस्त प्रमाण सांपडत नव्हतें तर त्यांनीं स्वस्थ रहावयाचें होतें. असा अव्यापारेषु व्यापार करून त्यांनीं निष्कारण आपली अप्रतिष्ठा मात्र करून घेतली आहे.

सुधारलेले लोखंडी नांगर

लांकडी नांगर जाऊन त्यांच्या जागीं हळू हळू लोखंडी नांगर प्रचारांत येऊं लागले आणि हल्लीं हंगामाच्या दिवसांत तर त्यांची जरूरी फारच भासणार हें म्हणून आह्मी तुमच्या करितां मोठ्या मेहनतीनें हल्लीं सुधारलेले लोखंडी नांगर आमच्या कारखान्यांत तयार करून ठेविले आहेत. व हे नांगर सर्वत्र पसंत असल्याचें तुमच्या वाचण्यांत अगर ऐकण्यांत आलें असेलच, शिवाय आमचे नांगर परदेशी नांगरापेक्षां प्रत्येक बाबतींत फारच मजबूत असून किंमतीत स्वस्त आहेत, ह्मणून जास्त माहितीच्या हस्तपत्रका करितां आजचे आज लिहा.

किर्लोस्कर बंधु, बेळगांव.

नो. नं. ट ७२

सत्रा वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला.

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी) दमा, खोकला, कफ, पोटशूल, अतिसार, संग्रहणी, जुलाब, अतिनिद्रा वातजन्यरोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत ॥. एका डझनास रुपये ५ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत ४३ आणे व डझनास ।. आणे. एकदम ६ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सरटिफिकीट पाहण्याकरितां क्याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत. नियम मागवून पहा.

मिळण्याचा पत्ता

सुख संचारक कंपनी,

नो. नं. ब. ९२ मथुरा.

नोटीस

नोटिस घेणारी मर्द गोविंदा राखोंडे माळी हल्लीं राहणार निजामपूर परगणें अडगांव तालुके आकोट जि० अकोलें हिस:....

नोटीस देणार इष्णाजी वा बेंद्राजी राखोंडे माळी राहणार अडगांव ता० अकोट जि० आकोला नोटीस देण्यांत येतें कीं माझा मयत बंधु गोविंदा वा रामजी माळी राखोंडे राहणार अडगांव हा अजमासें दीड महिना झाला मयत झाला आहे मरण समयीं त्याजकडे कोणाचें कांहीं देणें नसून शिवाय जमा आहे व गाडे व बैलाची जोडी शिवाय सामान आहे. या नोटिशीनें कळविण्यांत येतें कीं तुझे गंधर्व होण्यापूर्वींच तुझे नांवानें मयतांनीं तुजला जमीन खाण्या करितां दिली आहे व त्याजबद्दल पंचा समक्ष दस्तैवज करून दिला आहे. तर आतां त्या शिवाय जमीन व इतर इस्टेट जे आहे त्याजवर तुझी मालकी नाहीं. त्याची पोरगी नामें मनी मर्द सरावण इची आहे. करितां त्या जिनगीची अफरातफरा तूं करूं नये व त्या इस्टेटीवर कर्ज काढूं नये. काढल्यास जिनगी जबाबदार नाहीं. तुजला त्यानें खाण्यास जी जमीन दिली आहे त्याजवर खाण्या पूरती मालकी आहे. कळावें तारिख ८।४।१९१० इ०

सही

विष्णु बेंद्राजी राखोंडे माळी

नो. नं. ठ १६ द० खु०

जाहिर नोटीस

तमाम शेट सावकार व इतर ग्रामस्थ यांसः—

मी राघोजी वल्द माहादाजी जोंजाय जात कुणबी रा० टुणकी जहागीर ता० जळगांव (वऱ्हाड) या नोटीशीनें कळवितों कीं, मला लिहिणें वाचणें बिलकूल येत नसल्यामुळें माझे कांहीं वैरी गांवांत आहेत ते याचा फायदा घेऊन माझी इस्टेट, शेतीभाती, घरदार वगैरे मला न समजतां कोणास पट्ट्यानें, गहाण, खरेदी वगैरे माझ्या सल्लुचा शिवाय करून देतील तर अगर यापूर्वीं २।४ महिन्यांत करून दिले असल्यास मला कबूल नसून यापुढेंही मान्य होणार नाहीं. तरी सर्वत्र लोकांनीं माझ्या मालमत्ते संबंधीं व्यवहार करणें असल्यास प्रत्यक्ष माझ्याशीं करावा. मजवांचून झालेला सर्व व्यवहार रद्द समजला जाईल. गेल्या २।४ महिन्यांत अशा प्रकारचा कांहीं करार मदार झाला असल्यास माझ्याशीं त्याची रुजुवात १५ दिवसांत करून घ्यावी. असें न केल्यास तो मला मान्य होणार नाहीं व त्याजबद्दल मी किंवा माझी मालमत्ता जबाबदार होणार नाहीं. कळावें तारीख १२।४। १०

सही

राघोजी महादाजी नि० खु० आंगठा.

नो० नं० ठ. १६

नोटीस

रा० मारोती पाडोळे जात कुणबी रा० गायगांव (रेलवे) ता० बाळापूर यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं माझी मुलगी हरीबाई [सासरचें नांव लक्ष्मी] ही तुमची लग्नाची बायको असून अजमासें ९ वर्षें झालीं तुह्मी तिला टाकून दिलें आहे. तेव्हां पासून ती मजपाशींच आहे. ती शहाणी होऊनहि ५।६ वर्षें झालीं आहेत. तुह्मी तिला या मुदतींत कधींच नेलें नाहीं. तिला म्यां आपल्या घरीं पोहोंचविलें असतां तुह्मी तिला मारठोक करून फारच फार जाचणुक करितात. तुह्मी सयां गंधर्वाची बायको केली असल्यानें लक्ष्मीचें नांव न घेतां पाटाचे औरतेचे नांदानें माझ्या मुलीस नांदूं इच्छित नाहीं. तरी आतां या नोटीसीनें कळवितों कीं तुह्मी तिला तिचा पांच वर्षांचा खावटीचा वगैरे बद्दल दरमहा पांच रुपये प्रमाणें झालेला खर्च देऊन तिला गंधर्वाचे बायको पासून अलग ठेवण्याची तजविज करून घेऊन जावें. असें न केल्यास तुमचेवर या सर्व खर्चाचा दावा केला जाईल व मुलीस ८ दिवसांत न नेल्यास हीच फारकत समजली जाईल. कळावें. ता० ११।४।१९१०

सही

पांडु राणू पोवार रा० अकोट कवडू भाईचा फैल नि० खु० आंगठा.

नो० नं० ठ. १७

नोटीस

नोटीस घेणारी बळीराम वल्द महादाजी सोनार राहणार मौजे मोठगांव प्र० रिसोड ता० वाशीम जि० आकोला यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुमची लग्नाची बायको आहे. लग्न झाल्यास वीस वर्षें होत आलीं आहेत. परंतु तुह्मी मला लग्न झाल्यापासून वागवीत नाहीं, मारहाण करता व लग्न झाल्या बरोबर तुह्मी घातलेले माझे अंगावरचे डागीने तुह्मी तेव्हांच काढून घेतले व लग्न झाल्या नंतर एक वर्षानें मी तुमचे घरीं आले होते. त्या वेळेस माझे कपडे व अंगावरील माझे माहेरा कडील डागिने हिसकून घेऊन घरांतून मजला घालवून दिले. व पुनः माझे घरीं येशील तर तुझे जिवास धोका करीन असा धाक घातला. या संबंधीं पंचासही माहीत आहे. दहा वर्षें मी माझे बापाचे मार्फत कर्ज काढून खाल्लें. तें कर्ज दोनशें २०० रुपये झालें आहे व दहा वर्षांनीं माझा बाप मरण पावला. नंतर मी माझे मामाचे आश्रयास राहिले. तेव्हां पासून आजपर्यंत मी मामाचे मार्फत कर्ज काढून खात आहे. मामाचेंही कर्ज आजपर्यंत तीनशें ३०० रुपये झाले आहे. एकूण कर्ज पांचशें रुपये झालें आहे व आतां कर्ज ही कोणी देत नाहीं. करितां नोटीस देणें भाग झालें. या नोटिशीनें तुह्मास कळविण्यांत येते कीं माझे पोट खर्चाचें झालेलें कर्ज रुपये पांचशें व माझे माहेराकडील हिसकून घेतलेले डागिने मला द्यावे व माझे प्राणास तुमचेकडून कांहीं धोका होणार नाहीं याजबद्दल योग्य जामीन देऊन मला घेऊन जावें वर लिहिलेला पोट खर्च रुपये पांचशें तुह्मी खुशीनें न द्याल तर तुमचेवर दिवाणींत दावा करावा लागेल व कोर्ट खर्चाचा बोजा तुमचेवर बसेल. याप्रमाणें ही नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांत तुमचे कडून न झाल्यास हीच फारकत समजून मी दुसरा घरठाव करीन. मग तुमचा माझेवर नवरेपणाचा कोणत्याही प्रकारचा हक्क राहणार नाहीं. या नोटिशीचा खर्च तुमचेवर आहे. कळावें ता. ९।४।१९१०

सही

क्षिप्राबाई मर्द बळीराम सोनार मुक्काम कवठखुर्द ता० वाशीम जि० आकोला इची नि० खुद्द हातची बांगडी

नो. नं. ठ १८

जाहिरात.

रा० तोताराम वल्द पांडुजी पाटील मुक्काम नांदुराबुजरूक तालुके मलकापूर यांसः—

खालीं सही करणार याचे कडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मांला आह्मी तारीख २९।६।०८ इ० पासून कुलमुखत्यार नेमलें होतें. तें आज रोजीं या नोटिशीनें रद्द केलें आहे. आतां तुह्मांला आमचे दुकानचा-- आमचे आसामीचा व देशावरी संबंधानें कोणतेच प्रकारें देवघेव करण्याचा मुळींच अधिकार ठेविला नाहीं व तुह्मी करूं नये अगर केल्यास त्याची जबाबदारी तुमचे शिरावर राहील. आमचे दुकान वगैरेचा हिशेब आमचे मुखत्यार अबदुल वाहादखा वल्द बिसमिल्लाखा यास समजून द्यावा. ही नोटीस पोहचल्या पासून दोन दिवसांचे आंत वर लिहिलेले मुखत्यार यांस हिशेब समजून द्यावा. असें न केल्यास रीतीप्रमाणें तजवीज केली जाईल. सदर्हू नोटिशीनें तुह्मास आमचे मुखत्यारीचा अधिकार ठेविला नसून नोकरी वरून दूर केलें आहे. तारीख २८-३-१० इ०

सही

शेख उमर वल्द जानमहंमद जमादार द० खु०

दस्तुर रामचंद्र नमुसा गुमास्ते. नांदुरा बुजरूख.

नो० नं० ट. १९

नोटीस.

तमाम शेट सावकार, सरकारी ब्यांकेचे एजंट व ट्रेझरी ऑफिसरांस कळविण्यांत येतें कीं खालीं सही करणाऱ्याच्या यांत दाखल केलेल्या नंबरच्या करंसी नोटा गेल्या शुक्रवारीं ता० ८।४।१० इ० रोजीं तो मेसर्स रायली ब्रदर्स शेगांव यांचे कंपौंडांतील विहिरीवर संध्याकाळीं पाणी पिण्यास गेला असतां विस्मृतीनें तेथेंच राहिल्या. तरी ज्या कोणास सांपडल्या असतील त्यांनीं आमचेपाशीं हजर केल्यास त्यांस शेंकडा ५ रुपये प्रमाणें इनाम लगेच देण्यांत येईल. आकार रुपये

करंसी नोट १ नं. ३०८६९ रुपये ५०० ची करंसी नोटा २ प्रत्येकीं १००।१०० रुपयांची अशा एकंदर ३ तीन नोटा आकार रुपये ७०० ज्या कोणाच्या देवदेवींत व कोर्टेंहि बटवड्यांत आल्यास त्यांनीं मला पोस्टांतून अगर स्वतः आणून दिल्यास त्यास झालेल्या खर्चासह इनामाचे रुपये तात्काळ देण्यांत येतील हें पक्कें समजावें. कळावें. तारीख ११।४।१०

सदर्हू नोटांवर पमडुमा रामासा बनिआ पुरवाड राहणार खांडवा याची सही ता. ४-४-१० ची आहे.

सही (हिंदींत)

हारि वल्द देवचंद तेली राहणार मळगांव तहशिल खांडवा, पोष्ट छेगांव माखन जि० नेमाड. आज मु० आकोला द. खु.

नो. नं. ठ. २०

आर्यवनौषधालय मुर्डी

हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन माजी अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनी आमची औषधें बारिक रीतीनें तपासून वर्तमानपत्रांतून ज्या काहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्या पाहून आमची औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिले आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधाचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्याचें आरोग्यार्थ आणखी एखादे औषध घावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुवर्धक, आपेत कामोत्तेजक, व पौष्टिक, वीर्य स्तंभक,
रक्तशोधक; मनोरंजक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण वालीक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शारीरिक सुखाचें राजा मी धातु ती शुद्ध असल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें. तो दोषी असेल तर शरीरांत नाना कारचे रोगकोरी होऊ उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्याचा या गुटिका प्रत्येक अशी पाहिजे या दिवसात एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेववें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वमकृत्य इतर धातुंत उष्णतेनें इंद्रियशिथिलता, कमजोरी. गर्मी संबंधी सुरलेले विकार सोबित, धातुचा पातळपणा, क्रियाची धुपणी, छातीतील रोग, सठ पाय जागण. व मेत याचा दाह, क्षय, पंडुरोग, मुळाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य वातशूळ, मुळव्याधी, वातरोग, निद्रानाश पित्तविर. रक्तरोग, घूमदेह घुमाड परमा, मुळोनेधून ते आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें दूर होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त याची शुद्धी वृद्धि वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दीपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व मलाइ प लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत. करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका उपयोगी आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर किंमतीची घेणारास खराक खर्च माफ आहे ४ रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ९ आणे पडेल अनुपान बाटली सोबत किंवा रही. पीमें खालील पत्यावर मिळतील.

दर.–एकदम ३१ गो० १ रु० ७९ गो० २ रु. ११९ गो १ रु १२९ गो. ४ रु. २७९ गो० ६ रु. ११० गो० रु.

१ अपूर्व नेत्रांजन:–यानें धुंद, साहर, फुल, खुपऱ्या, बिंदु, काच इत्यादि डोळ्याचे सर्व विकार त्वरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरे रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु.

२ परम्यावर अपूर्व मिश्रण:---कोणताही नवा जुना परमा व उष्णतेने दाह लिंगीक मुत्राची जळी, संकोच पुयस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसत चार दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें नसत नाहीं. वा० किं० १ १। मार बाटलीस रु. २

३ दंतवलवर्धक पूड:–दंतसंबंधी सर्व विकार उत्तम बरे.

५ विंचूचें विष:–औषध लावताच उतरतें मुळीं ३ तो. ८ आणे

६ गजकर्ण:–खरूज, मारटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात रु. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वर:–औषध घेताच कशाही प्रकारचें ज्वर असले तरी तें औषध घेताच जाऊन पुन: उलटत नाहीत. १२ पुड्या १ रु.

८ प्लेगावर रामबाण औषध:–आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारों लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनी संग्रह तापावर गोळ्या गाठीस लेप, पात घडू नये ह्मणून वाताबर मात्रा याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं. २ आणे ख. सो.

९ सामानाचा मोठा वगाटलाग मागव तो फकट पाठवूं आषधांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषधें ग्रंथोक्त रसायने भस्म चाटण, गुटिका, आसव, तेलें, सुगंधी अत्तर, माफक दरानें मिळतात. अनुपान बाटली सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं हकिचे प्राप्त कळविल्यास रोगाचें निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमानपत्रांतून औषधाच्या अनेक जाहिराती पुष्कळ असून प्रत्येक आपला समज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा सुरू केला त्याचेच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावे आमचे जाहिरातीस कोंकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ० प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजर्लें वगैरे गावांतून तो पुणावर्स्येत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक याची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली पोट भरण्याचा ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेंच कीं उपयुक्त कारखाना आज सतत १५।२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून उपयुक्त औषध। थोडे डाक्टरांनी सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधींनें कित्येक ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचीच औषध नेहमीं उपयोगात आणणें अत्यंत हितकारक आहे यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां अशाच रीतीन कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्य बंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीच सर्वांनी वापरावा, एकवार अनुभवानंतर खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषध मागणें तीं खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरी गुणकारक औषधें मिळून झटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDSEXCEED THREE CRORES AND THIRTY LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Comhany's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, though decease of assured eives, and endowment policies matured.

Government Officer, professional men, Tradesmen and others employing a portion of their annual income or profits in effecting life policies create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and an yfurther information can be obtained on aphlication–

M. DESOUZA.
CHIEF AGENT.
Nagpur.

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

BERARSAMACHAR

पर्व [४४ आकोला, वऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख २५ माहे एप्रील सन १९१० [अंक १४

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील पुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ट शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ } G. A. Phillips. एजंट

नं ७३

नाशिकचा शुद्ध व घाटदार सोन्या चांदीचा माल.

सोन्याच्या दुशा, वज्रटीका, अम्रफुलें फिरकीचीं व गुलाबाचीं फुलें, नाग, मुद्र डोईचेनग, पुतळ्या, गोल व अष्टपैलु मणी इ०

चांदीचीं भांडीं, उपकर्णी, गडवे, पेले, फुलपात्रें, पातेल्या, गडव्या, झाऱ्या, पळ्या, ताटे, तबके, अत्तरदाण्या, गुलाबदाण्या, वाट्या, करंडे, कुयऱ्या, मासोळ्या, व सर्व प्रकारचे दागीने मिळतील.

विशेष माहितीकारितां क्याटलाग पाठवूं मालाचे खरेपणाबद्दल जोखीमदार आहे.

लक्ष्मण आत्माराम अंबेकर
नाशीक.

नो. नं. ह ७६

नोटीस.

मी खालीं सही करणार

मि० आनेकर वकील व यशवंतराव हरदास उमरतां राहणार खामगांव पेठ यांसः—

नोटीस देतों कीं, मी मि० आनेकर साहेब यांजवर एका फौजदारी मुकदम्यांत बारा महिन्यापूर्वी जो पुरावा दिला होता त्यामुळें त्यांचा माझा बेबनाव झाला आणि त्यांनीं हल्लीं सदरहू हरदास बोवा ह्यांस गमदर चार हजार रुपयांच्या बाबतींत धनको बनविणाचा प्रयत्न चालविला आहे. परंतु तुह्मां उभयतांस मी ह्या नोटीशीनें कळवीत आहे कीं, सदरहू रुपयांची रसीद मजजवळ सतरा वर्षांपासून खऱ्या मालकापासून पैसे देवून आली आहे; आपण सावकार लोकांत विनाकारण माझी बेअब्रू केली तरी दहा दिवसांचे आंत आपणांस कळवितों कीं, आपलें व हरदास बोवा ह्यांचें आमच्याशीं काय ह्मणणें आहे तें कळविण्याची कृपा करणें. कारण पुढें आह्मी सदरहू मुदती नंतर आपणावर आमची बेइज्जत केल्यामुळें फौजदारींत काम चालविणार आहों. कळावें. ता० १८-४-१९१०

सही

सै. नाद शा सै. उमर रा० माटरगांव तर्फे आमदअली

नो. नं. ठ २९ मास्तर द० खु०

नोटीस

रा. रा. सय्यद कासम वल्लद सय्यद जमाल व सखाराम वल्लद गणु पाटील राहणार नांदुरा बु॥ यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुह्मी माझे जवळून २०० रुपयांचा कर्जरोखा लिहून घेतला व रुपये उद्यां देतों ह्मणून सांगितलें परंतु रुपये दिले नाहीं. करितां तुह्मास नोटीस देण्यांत येतें कीं तुमचे जवळ असलेला कर्जरोखा तुह्मी कोर्टांत फिर्याद केल्यास रद्द होईल. कळावें. तारीख २० माहे एप्रील सन १९१० इ.

सही

शिवलाल नारायणदास मारवाडी
तर्फे मुखत्यार वामन गणेश
कुळकर्णी राहणार

नो० नं० ठ. ३० हल्लीं नांदुरें

नोटीस

रा. रा. शेक अजीज वल्लद शेक कालू राहणार कोळंबा हल्लीं मुक्काम नांदुरा बु॥ यासः....

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी माझे जवळून २०० रुपयांचा कर्जरोखा लिहून घेतला व रुपये दिले नाहींत. दोन दिवसांनीं रुपये देण्याचें कबूल केलें. करितां तुह्मी फिर्याद केल्यास तुमचे जवळ असलेला कर्जरोखा रद्द झाला आहे. कळावें. तारीख २०।४।१० इ०

सही

शिवलाल नारायणदास मारवाडी
तर्फे मुखत्यार वामन गणेश
कुळकर्णी राहणार
हल्लीं नांदुरे.

नो० नं० ठ. ३१

नोटीस

रा. रा. दगडु गंभीर ठाकरे बडनेर ता० मलकापूर यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुमचेकडे दुकानचें सालबंदी गहाणखत ९०० रुपयांचें आहे. करितां तुह्मी आमचे दुकानावर येऊन रुपये हिशेब करून द्यावे अगर तुह्मी माझे शिवाय दुसऱ्यास रुपये दिल्यास तुमचे जवळून कोर्ट मार्फत रुपये घेतले जातील. करितां आठ दिवसांत दुकानावर रुपये घेऊन यावें. कळावें. ता. १७।४।१० इ.

सही

शिवलाल नारायणदास मारवाडी
तर्फे मुखत्यार वामन गणेश
कुळकर्णी राहणार
हल्लीं नांदुरा.

नो. नं. ठ ३२

नोटीस

रा. रा. रूपचंद उदेभान पाटील रा० वाकूड परगणें पिंपळगांवराजा ता० मलकापूर यासः—

नोटीस देण्यांत येते कीं तुमचेकडे ९०० रुपयांची सालबंदी गहाणखताचे व तुमचे भावाकडे २२९ रुपये असे ७२९ रुपये आहेत. करितां तुह्मी आठ दिवसांचे आंत रुपये न दिल्यास फिर्याद केली जाईल. माझे शिवाय दुसऱ्यास रुपये दिल्यास तुह्मी फसाल. कळावें. तारीख १७।४।१० इ० सही

शिवलाल नारायणदास मारवाडी तर्फे
मुखत्यार वामन गणेश
कुळकर्णी राहणार

नो. नं. ठ.३३ हल्लीं नांदुरा.

नोटीस

रा. रा. मारोती तोताराम नाफडे पाटील राहणार नांदुरा बु॥ यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुमचे जवळ आमचा कंठा सोन्याचा ८ तोळ्यांचा ८७ रुपयांवर गहाण ठेविला होता व तुह्मी लग्नाकारितां आमचे येथून एक जाजम व फोनोग्राफ मागून नेला तो तुह्मास मागितले असतां तुह्मी दिला नाहीं व तुह्मी मजजवळून ४०० रुपयांचा कर्जरोखा लिहून घेतला दुकानावर रुपये देतों ह्मणून ह्मटलें ८ महिना झाला अद्याप रुपये दिले नाहीं. करितां तुह्मी आठ दिवसांचे आंत तुम ८७ रुपये घेऊन माझा कंठा व जाजम व फोनोग्राफ आणून द्यावा व तुमचेजव असलेला कर्जरोखा रद्द झाला आहे. तुह्मी आठ दिवसांत तुमचे रुपये ८७ घेऊ माझें सामान मला परत न दिल्या तुमचेवर विश्वासघाता बद्दल फिर्याद केली जाईल. कळावें. तारीख १७ माहे एप्रील सन १९१० इ. सही

शिवलाल नारायणदास मारवाडी
तर्फे मुखत्यार वामन गणेश
कुळकर्णी राहणार

नो. नं. ट ३५ हल्लीं नांदुरा.

नोटीस

रा रा. १, राजाराम व २ रामचंद्र वल्लद सीताराम ठोकळ रा० मौजे पळसोखुर्द परगणें मूर्तीजापूर ता० अकोला यांसः

नारायण वल्लद हरी बोर्डे रा० मौजे पळसोखुर्द परगणें मूर्तिजापूर ता० अकोला नोटीस देतों कीं तुमचा बाप सीताराम कवडाजी ठोकळ हा माझा मावस बंधु असल्यामुळें माझा बाप हरी वल्लद रामजी बोर्डे यानें त्याच्या नांवानें मौजे पळसो खुर्द येथील सर्वे नं० ४१ एकर २३ गुंठे ३० आकार रुपये ५७-२-३ यांतील अर्धा हिस्सा कर्जाचे भयानें रु० ४२ ला पोकळ खरेदी करून दिला. परंतु तो अर्धा भाग तो जिवंत असतांनाही मजकडेसच वाहण्यास होता व हल्लींही आहे. त्याची माझी कधीं तक्रार झाली नाहीं. मरण समयीं चार मनुष्यां समक्ष सीताराम यानें हें शेत (नारायणाच्या हिश्यानें आह्मी एकमेकास मदत करून वाहत होतों. त्यावर माझा किंवा आपला कांहीं हक्कसंबंध नाहीं. तें शेत म्यां त्यास दिलें आहे. माझ्या मागें तुह्मी त्याच्याशीं झगडूं नका असें स्पष्ट सांगितलें आहे. तें तुह्मांस माहीत आहे. हल्लीं तुमची नियत बदली असून तुह्मी माझ्याशीं तंटाबखेडा करूं पहाता तरी या नोटिशीनें कळवितों कीं तुमचा दोघांचा सदरहू शेतावर हक्कसंबंध कोणत्याही प्रकारें नाहीं व तें तुह्मी कोणास माझ्या सल्ला शिवाय गहाण खरेदी पट्यानें वगैरे देऊं नये व तसें करण्याचा तुह्मांस अधिकार नाहीं. माझ्यावरील शेताबद्दल तह्मी कोणताही व्यवहार केला तर तो मला मान्य होणार नाहीं. त्याची जबाबदारी माझ्या वरील शेतावर अगर माझ्यावर कोणत्याही प्रकारची राहणार नाहीं. कळावें. ता० १७-४-१० इ० सही

नारायण वल्लद हरी द० खु०

नो. नं. ठ ३६

वर्तमानसार.

वऱ्हाडसमाचार.

चैत्र वद्य १ शके १८३२ दुर्मतिनामसंवत्सरे

व्हाइसरॉयांनीं कौन्सिलचा निरोप घेतला.

हिंदुस्थान सरकारच्या कायदे कौन्सिलमध्यें जमाखर्चाचा खर्डा मंजूर होऊन कौन्सिलचें सेशन संपलें. लॉर्ड मिंटो यांच्या कारकीर्दितलें हें शेवटचेंच महत्वाचें सेशन असल्यामुळें त्यांनीं याच वेळीं एकंदर कौन्सिलचा निरोप घेतला. या समयीं लोकनियुक्त सभासदांनीं त्यांच्या प्रगतिपर राजकीय धोरणाबद्दल त्यांची वाखाणणी करून त्यांच्या हिंदुस्थानविषयींच्या प्रेमाबद्दल त्यांचे आभार मानले. हा सर्व प्रकार औपचारिक तर खराच पण निवळ फोल नव्हता हें कोणालाहि कबूल करावें लागेल. लॉर्ड रिपन यांचें नांव सोडून दिलें तरी प्रगतिपर राजकीय धोरणाबद्दल ज्यांची प्रसिद्धि आहे अशा व्हाइसरॉयांच्या मालिकेंत लॉर्ड मिंटो यांचें नांव झळकेल यांत शंका नाहीं. राज्यकारभारांत लोकमताचा प्रवेश जास्त केल्याच्या यशाचा वांटा लॉर्ड मिंटो आणि लॉर्ड मोर्ले यांच्यापैकीं कोणाकडे जास्त येतो हें ठरविणें कठिण आहे. तथापि अनुकूल परिस्थितीचा फायदा घेऊन आपलें राजकीय उदारमत अमलांत आणण्यांत लॉर्ड मिंटो यांनीं दाखविलेली तत्परता प्रशंसनीय आहे या विषयीं कोठेंच मतभेद नाहीं. या नव्या धनूची प्राणप्रतिष्ठा होतांना अनेक अडचणींच्या बाबती उपस्थित झाल्या व त्या सर्वांचा समाधानकारक असा निकाल अद्यापि लागलेला नाहीं आणि तो कधीं लागेल कीं नाहीं याचा संशयच आहे, हें जरी खरें आहे तरी हंसक्षीर न्यायानें चांगलें तेवढें घेण्याच्या हिंदी प्रवृत्तीला अनुसरून कौन्सिलच्या सर्व लोकनियुक्त सभासदांनीं लॉर्ड मिंटो यांच्या प्रगमनशील धोरणाबद्दल त्यांचे धन्यवाद गाइले. कौन्सिलची पुनर्रचना झाल्यानंतर तेथें झालेल्या कामकाजाचें पर्यालोचन स्थलसंकोचास्तव आज येथें करतां येत नाहीं, तथापि लोकमताचा प्रवेश जास्त करण्याला नाखूष असणाऱ्यांच्या सर्व कुशंका झाडून टाकण्या इतकी कर्तबगारी लोकनियुक्त सभासदांनीं दाखविलेली आहे हें नव्या कौन्सिलांचें जनक लॉर्ड मिंटो यांना आणि हिंदी राष्ट्राला सारखेंच संतोषकारक झालें आहे. लोकनियुक्त सभासदांची प्रांतवार पहाणी केली असतां लोकस्थितीचें व त्यांच्या गरजांचें ज्ञान व सुधारणेचें व्यवहार्य सुचविण्याची कल्पकता या बाबतींत मध्यप्रांतातर्फेचे तिन्ही प्रतिनिधी निःसंशय वरच्या दर्जाचा मान मिळवितील. पण अशा लोकहितैक दक्ष गृहस्थांना व त्यांचा पाठपुरावा करणाऱ्या त्यांच्या लोकहितवादी मदतगारांना आपल्या प्रांतापुरत्या कारभारासंबंधानें प्रांतिक अधिकाऱ्यांशीं जाहिरपणें सल्लामसलत करतां येऊं नये हें किती खेदजनक आहे! कांहीं कायदेशीर हरकतीमुळें वऱ्हाडाला प्रतिनिधी निवडून देण्याचामुद्धां हक्क असूं नये आणि त्याचा ज्यांत अंतर्भाव होतो त्या मध्यप्रांताला मागासलेला प्रांत म्हणून कौन्सिल असूं नये या दोन अत्यंत महत्वाच्या उणीवा लॉर्ड मिंटो हिंदुस्थानच्या अखेरचा निरोप घेण्यापूर्वी भरून काढण्याची खटपट करतील तर मध्यप्रांत व वऱ्हाडकडून त्यांना अत्यंत अंतःकरणपूर्वक दुव्याचा लाभ होईल.

कल्याणदृष्टी.

हल्लीं राजकीय वातावरणांत मोठा धूमकेतु ठळक रितीनें दृष्टीस पडतो. सरकाराला जे लोक, पुस्तकें व वर्तमानपत्रें महाल वाटतात त्यांची जणूं काय शिकार चालली आहे. इंडियन राष्ट्रांतील अराजक विचार अशा उपायांनीं नष्ट होतील असें आह्मांस वाटत नाहीं पण उलटें प्रस्तुतच्या शिकारीनें लोकांचीं मनें सरकारापासून दूर दूर पळूं लागलीं आहेत. एकलक्षी गीते बद्दल धुळ्याला पुण्याचे वेदशास्त्र संपन्न राजश्री दामले व धुळ्याचे राजश्री शंकरराव देव यांस पकडण्यांत आलें आहे. कोठें वर्तमानपत्रांवरील बहिष्कार व कोठें पुस्तकांवरील बहिष्कार नित्यशः कानावर येतात आणि अशा गोष्टी कोणत्या थरावर पोचतील याचा नेमच राहिला नाहीं. सभेच्या 'इंडिया' पत्रावर नुकतांच बहिष्कार पडला. तरुण पिढीची नीति सुधारण्या संबंधानें स्थानिक सरकारें व्याख्यानें झोडीत आहेत आणि तरुण विद्यार्थ्यांचा राजनिष्ठ नागरिक बनविण्याची कला यंत्राने सांगत सुटले आहेत. सर्व प्रकार असा दिसतो कीं जणूं काय इंडियन राष्ट्रांतील बेबंदपणा शुद्धीवर आणण्याचा अट्टहास चालूं आहे.

आमच्या मतें सरकार खुळें नाहीं व प्रजाही खुळी नाहीं. दोघे आपापल्या कल्याणाकडे दृष्टी देऊन पाण्यांतील माशा प्रमाणें जीवनयात्रा चालवीत आहेत. राजनिष्ठा शब्दांमध्यें दिसली, बाह्य कृतींत देखील कायद्यानें उतरून आणिली तरी ती राजनिष्ठा नाहीं. अंतःकरणाची ही गोष्ट आहे आणि उभयतांच्या अंतःकरणांपासून राजनिष्ठेचे जावजराब निघाले पाहिजेत. इंग्रजी राज्य कितीही उत्तम असलें तरी सध्यां राजा व प्रजा यांच्यामध्यें परस्परांचे हिशोब चालूं आहेत. या हिशोबांत राज्यकर्त्यांनीं आपल्या चूका कबूल कराव्या व प्रजाजनांनीं आपल्या चुका कबूल कराव्या ह्मणजे सर्व ताळेबंद नीट बरोबर होईल. इंडियन प्रजेला इंग्रजी बादशाही पाहिजे पण ती इंग्रजी सावकारी व खिल्लेदारी नको. इंडिया विषयीं राज्यकर्ते दयादृष्टी पाहिजेत प्रजा असंतुष्ट आहे पण ती कशा करितां आहे याचा विचार बाजूला टाकून निव्वळ जे असंतोष दाखवितात त्यांच्या मागें बडगा घेऊन लागण्याचा क्रम सुरू आहे. अशानें असंतोष वाढतो. असंतोष प्रेमानें, ममत्वानें व अंतःकरणाच्या जिव्हाळ्यानेंच घालविला पाहिजे. त्याला दुसरा मार्ग नाहीं. इंडियन लोकांस जवळ करण्याचे मार्ग ह्मणजे त्यांच्या विषयीं कल्याणदृष्टी जेथें तेथें संचरूं लागली पाहिजे. ही गोष्ट शेंकडो कायद्यांनीं होणार नाहीं पण ती इंडियन व इंग्लिशमन हा भेदभाव काढून टाकल्यानेंच साध्य होईल. प्रजावात्सल्य व राजनिष्ठा हीं दोन्ही फार उंच कल्याणदृष्टीच्या मनोऱ्यावर बसविलीं पाहिजेत. व्यक्तिशः दोष पाहण्याचे विचार अगदीं बंद झाले पाहिजेत आणि एकंदर समाजाच्या किंवा राष्ट्राच्या कल्याणाकडे सर्व दृष्टी वळली पाहिजे. इंडियाची राजनिष्ठा ह्मणजे ब्रिटिश राष्ट्राचा कल्पवृक्ष होय. पण सध्यां त्याच्याच खालीं सध्यां राजनिष्ठेच्या भिक्षेची झोळी टांगलेली दिसते.

महारांची संस्था.

समाजाचा घटकावयव जसा महार तसा वऱ्हाडांतील राज्यकारभाराचा अंशाधिकारी महार हा आहे. वऱ्हाडांतील महारांची संस्था अगदीं वर्णनीय आहे. तो सारा सरकारी तिजोरींत पोचवितो, पोस्टाचें काम करितो, शहरसफाई ठेवितो, बिगार नेतो, दिवटी कंदील धरितो, मेलेलीं ढोरें ओढतो. ढोरांचें काम करितो. आणि जीं जीं कामें होऊं शकतील तीं तीं तो सर्व करितो. इतका उपयोगी महार आहे महाराची जात इमानी व प्रामाणिक दिसते. आजपर्यंत सरकारी सारा महारानें लांबविला असें कधींच ऐकण्यांत नाहीं. महार ह्मणजे सर्वकामी माणूस होय. अद्याप महार हा पिढीजाद चाकर आहे. महारांच्या वेतनासंबंधानें जुने भीकपायलीचे नियम अजून चालूं आहेत पण कालमाना प्रमाणें ते बदलावयाला पाहिजेत. जसे इतर अधिकारी पगार घेतात तसा महारांस देखील दरमहाचा दरमहा पगार मिळण्याचा प्रघात पडला पाहिजे. पूर्वीच्या पद्धतीनें त्यांचा चरितार्थ नीट चालत नाहीं. त्यांचा सेवाधर्म वर्णिला जातो पण त्यांस मेहनताना बरोबर मिळत नाहीं. आह्मी असें सूचवितों कीं त्यांच्या वेतना संबंधानें नवीन नियम करण्याचें सरकारांनीं मनावर घ्यावें.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—उन्हाळ्याचें मान पालटलें आहे. दिवसा उन्हाचा कडकपणा कमी झाला आहे आणि रात्रीं तर गुलाबी थंडी वाजते. वारा चांगला जोराचा सुटतो व हवेंत थंडपणा आहे. सार्वजनिक आरोग्य अधिकाधिक सुधरत असून प्लेग अगदीं नामशेष होत चालला आहे.

रा. रा. ए. म्यॅकडोनाल्ड आसि. कमि० उमरावती यांची बदली यवतमाळास झाली.

रा. रा. रतनजी आर्देसर चिनाय बी. ए. एक्स्ट्रा आसि. कमिशनर यवतमाळ हे प्रकृतीच्या अस्वास्थ्यामुळें रजेवर माथेरानास गेले आहेत.

तसेंच खानबहादूर आरदेसर दिनसाजी चिनाय आडिशिनल डिस्ट्रीक्ट जज, आकोला, हे १० दिवसांच्या किरकोळ रजेवर गेले आहेत.

धूमकेतुदर्शन—हॅलेचा धूमकेतु गेल्या दोन दिवसापासून दिसूं लागला आहे. पहाटेस चार पासून ५ वाजे पर्यंत हा अगदीं स्पष्ट दिसतो. तिसऱ्या प्रतीच्या नक्षत्राच्या आकाराचा दिसतो. शुक्राच्या तेजःपुंज चांदणीच्या उत्तर बाजूला-किंचित ईशान्य कोपऱ्याला आहे. सप्तर्षीच्या तोंड मधील पहिला तारा शेवटील ताऱ्यापासून जेवढ्या अंतरावर आहे सरासरीनें तेवढेंच अंतर शुक्रापासून धूमकेतूचें आहे.

ध्वजारोपण—गेल्या सोमवारीं निजाम सरकारच्या वाढदिवसा निमित्त उमरावतीच कमिशनर कचेरीवर. बावटा उभा केला होता आणि २१ तोफांची सलामी झाली. वऱ्हाड प्रांत निजामशाहीचा आहे हें सांगण्याला या पेक्षां अधिक संस्मरणीय गोष्ट कशाला पाहिजे!

नामदार रावबहादूर रंगनाथ नरसिंह मुधोळकर हे वकिलीच्या कामानिमित्त आकोल्यास या आठवड्यांत आले होते तेव्हां येथें त्यांचा सन्मान सार्वजनिक रीतीनें करण्याचा विचार होता पण तो त्यांच्या मुळें रहित झाला आणि खुद्द त्याचीही अशा प्रदर्शना संबंधानें नापसंती आहे.

पुरवणी—मुंबईचे डॉक्टर डी. डी. रायटर यांनीं आपल्या कारखान्यांत तयार केलेल्या औषधांची जाहिरात आमच्या अंका बरोबर वाटली जात आहे.

जाहीर नोटीस

स. स. नं. ४/१०

वि० स० ज० सा० बा० कोर्ट आकोला यांचे कोर्टांतून.

सर्वत्र लोकांस या नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं अर्जदार बेनीमाधव हनुमान बकरा रा. आकोला यानें स. स. मिळण्याबद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टांत ता. १२-५-१० रोजीं नेमला आहे. त्या तारखेस ज्याची कांहीं तक्रार असेल त्यानें सकाळीं दाहा वाजतां आमचे कोर्टांत हाजर व्हावें हाजर न झाल्यास पुढें कोणतेच प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं कळावें ता. १६-४-१०

आमचे सहीनिशीं कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिली असे. ता. १६-४-१०

सही

V. M. Khar-.

स. ज. कोर्ट आकोला.

नो० नं० ठ. ३४

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी १००८=॥

मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास

		२४०=
चांदी		७४
जवस		१७९
जवारी नवी	६७	७२॥
गहूं काटे		११०
गहूं खांडवा पीवळा		१२७
गहूं बनशी		१२९॥
चणे	४	४।
तुरी		३।
उडीद		४
मुंग		४॥
टोळी मोहाचे बीज		३।
तेल		७
सरकी		१०-११
तुप		१२
कापूस	६४	७४
रुई आकोला जीन		८९

सुधारलेले लोखंडी नांगर

लाकडी नांगर जाऊन त्यांच्या जागीं हळू हळू लोखंडी नांगर प्रचारांत येऊं लागले आणि हल्लीं हंगामाच्या दिवसांत तर त्यांची जरूरी फारच भासणार हें जाणून आह्मी तुमच्या करितां मोठ्या मेहनतीनें हल्लीं सुधारलेले लोखंडी नांगर आमच्या कारखान्यांत तयार करून ठेविले आहेत. व हे नांगर सर्वत्र पसंत असल्याचें तुमच्या वाचण्यांत अगर ऐकण्यांत आलें असेलच, शिवाय आमचे नांगर परदेशी नांगराक्षां प्रत्येक बाबतींत फारच मजबूत असून किंमतींत स्वस्त आहेत, ह्मणून जास्त माहितीच्या हस्तपत्रका करितां आमचे आज लिहा.

किर्लोस्कर बंधु, बेळगांव.

नो. नं. ठ ७२

[illegible] वर्षांपासून परीक्षित व सरकाराकडून रजिष्टर केलेला.

सुधासिन्धु

कालरा, (पटकी) दमा, खोकला, कफ पोटशूळ, अतिसार, संग्रहणी, जुलाब, अतिनिद्रा वातमन्यरोग, व मुलांचे रोग या सर्वांवर एकच स्वादिष्ट व रामबाण औषध. प्रत्येक शिशीची किंमत ।॥. एका डझनास रुपये ९ टपाल हांशील १ पासून ४ पर्यंत [illegible] आणे व डझनास ।. आणे. एकदम १ घेणारास १ फुकट. पूर्ण माहिती व सर्टिफिकीट पाहण्याकरितां क्याटलाग फुकट पाठवूं. प्रत्येक ठिकाणीं एजंट पाहिजेत. नियम मागवून पहा.

मिळण्याचा पत्ता

सुख संचारक कंपनी,

नो. नं. घ. ९३ मथुरा.

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस या नोटिसीनें जाहिर करण्यांत येतें कीं या पूर्वी मी व कुटुंबानीं मिळून ताजना पेठेंतील काळ्या महजतीच्या नांवें ता० १९-२-१९०८ इ० रोजीं सदर्हू महजतीचे म्यां ठरविलेले वहिवाटदार (१) आमानखां वल्लद सीलीमखा, (२) हाजी याकूबखां वल्लद अहमदखां, (३) उमरखां वल्लद लालखां आणि (४) बुढनखा वल्लद हयातखां राहणार आकोला (ताजनापेठ) यांना बक्षीसपत्राचा लेख लिहून दिला. तो आह्मी कांहीं कारणांनीं आज तारखेपासून रद्द केला आहे. त्यांतील मजकूर मृत्युपत्राप्रमाणें आहे. वरील बक्षीसपत्राअन्वयें सदर्हू पंचांस प्राप्त झालेले अधिकार दुसऱ्या लेखावरून रद्द केले आहेत. त्याच प्रमाणें कागदपत्र जे तुह्मांपाशीं आहेत व असतील ते आह्मी उभयतां हयात आहों तों पावेतों किंवा गुजरून गेल्यावरही रद्दबातल आहेत. त्या प्रमाणें कोणतेही प्रकारनी वहिवाट करतां कामा नये. सबब ही जाहिर नोटीस तुह्मांस व इतरांस कळण्यासाठीं दिली आहे. कळावें तारीख ९-४-१० इ. सही

चिरामखा हयातखा नि० आंगठा

सकीयाबी मर्द चिरामखा

नि० बांगडी

राहणार अकोला ताजनापेठ (काळाचबुत्रा)

[illegible] २३

नोटीस

नोटीस बेशमी बापुना वल्लद परशराम वणजारी रा० बऱ्हाळीजळके ता० आकोट यांस:—

नोटीस देणार काशी मर्द बापुना वणजारी हल्लीं वस्ती दनोड ता० आकोला जि० आकोला नोटीस देतें ऐसाजे कीं, तुह्मी माझें लग्नाचे नवरे असून आज सुमारे २॥ वर्षें झालीं मी न्हातीधुती होऊन शहाणी झाली ते वेळीं मी तुमचे घरीं तुमचे जवळ होते. परंतु शहाणी झाल्या पासून ७।८ महिने जवळ असतानांहि तुमचे पासून तुह्मी माणसांत नसल्यामुळें माझा संसार होणें शक्य दिसत नाहीं व त्यांत आणखी तुह्मी माणसांत नसल्यामुळें वाईट कृत्य करण्यास लावण्याचा तुमचा विचार १।२ वेळां दिसला. त्या मुळें मी अजुन भिऊन आज १॥ पाऊणेदोन वर्षें झालीं माझा बाप मारुती वल्लद गणपती वणजारी रा० दनोड यांचे येथें जाऊन राहिले आहे. तुमचे कणगींत दाणे नसल्या मुळें माझा संसार वाया जातो ह्मणून तुह्मास फारकती मी बरेच वेळां मागितली; परंतु तुह्मी मला फारकती देत नाहीं व फारकती न मिळाल्या मुळें मला माझें आयुष्य व्यर्थ घालावें लागत आहे. करितां तुह्मास नोटीसीनें कळविते कीं तुह्मी मजला चार पंचांसमक्ष फारकती देऊन मला मोकळें करावें. असें न केल्यास व ही नोटीस पावल्या पासून तसें करण्या विषयीं तुह्मी तयार आहात अशा बद्दल तुमचा जबाब १५ पंधरा दिवसांत न आल्यास ही नोटीस पावल्या पासून पंधरा दिवसांनीं हीच फारकती समजून मी दुसरा घरठाव करीन. मग तुमचा माझेवर कोणतेच प्रकारचा नवरेपणाचा हक्क राहणार नाहीं. ही नोटीस दिली आहे. सही ता० २०।४।१०

सही

काशी मर्द बापुना वणजारी रा० बऱ्हाळीजळके हल्लीं वस्ती दनोड ता० आकोला नि० खु० बांगडी

नो० नं० ठ. २४

जाहिर नोटीस.

रा० रा० सर्वत्र साहु, सावकार लोकांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, माझा बाप सीताराम बिन दाजी भट जोशी यांचें वय सरासरी ६५ वर्षांनें झालें, त्या योगानें त्यांची बुद्धी कायम न राहून त्यांचा व माझा बेबनाव झाला आहे. पुर्वी ते आणि मी एके ठिकाणींच होतों त्या वेळेस दोघांच्या कष्टार्जितानें संपादन केलेल्या इस्टेटीवर बेबनावामुळें ते एकटे आपला हक्क दर्शवितात व मजला भिकारी करण्याच्या हेतूनें इस्टेटीची वाताहत करणार. ही नोटीस देण्यापूर्वी कोणी त्यांच्या पासून गहाण घेतलें असल्यास त्याच्या आदाईचे रकमेचा बोजा मजवर न येतां आणि जिनगी कायम राहून ती रक्कम मालकाकडून वसूल करून घेतली जाईल. या करितां या नोटीसीनें सर्वत्र लोकांस जाहिर करण्यांत येतें कीं, जो कोणी माझ्या संमती वांचून त्यांस पैसे देऊन गहाण किंवा खरेदी घेईल त्यास त्या पैशाची आदाई न होतां गहाणखत व खरेदीखत रद्द समजलें जाईल. आणि वहिती करणें असल्यास माझ्या संमती शिवाय कोणी वहिती करूं नये. कळावें. ता० ११।३।१०

सही

बापू सीताराम जोशी रा० शेलगांव देशमुख द० खु०

नो० नं० ठ. २५

नोटीस

नोटीस बेशमी — बाळाजी पांडूजी सुतार राहणार मौजे आमानी ता० वाशीम जि० अकोला यांस:—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून तुमचे येथें असतांना ऋतुस्नात झाली आहे व तुमचा व माझा कांहीं दिवस संसारहि झाला आहे. मध्यंतरी मी शहाणी झाल्या नंतर माझा कांहीं अपराध नसतांना तुह्मी दुसरी बायको गंधर्वानें केली व हल्लीं तिजबरोबर संसारही करीत आहा. तिचा व माझा थोडा बेबनाव झाल्यामुळें गेल्या सालचे रथसप्तमीस तुह्मी आपले भावास माझे [illegible] देऊन तूं थोडे दिवसां करितां आपले माहेरीं जा असें सांगून माझा विश्वासघात केला व मजला माझे माहेरीं आसेगावांस पोहचविलें व लवकरच मी तुला घरीं परत आणीन ह्मणून कबूल केलें होतें त्या गोष्टीस सुमारें वर्ष सवावर्ष झालें आहे. अद्याप तुह्मी मजला घरीं आमानीस परत नेलें नाहीं. मी आपले बापाचे घरीं राहून बर्वीही संसारास योग्य ठरणार नाहीं व आपण मजला न वागविल्यानें माझी जवानी व्यर्थ जात आहे तरी मीं आपले आईबापांचे घरीं किती दिवस व काय ह्मणून राहावें? याबद्दल मीं आपणांस पुष्कळ निरोप व माझे बापानें टपाल मार्गानें पत्रही पाठविलें आहे. व एक वेळ पोष्ट मार्फत नोटीसही दिली आहे. परंतु आपण निरोप, पत्र अगर दिलेली नोटीस या पैकीं एकाचेंही उत्तर दिलें नाहीं व मी आपले बापाचे घरीं त्याचेच खर्चानें खात आहे तरी मीं त्याचे घरीं कां खावें याचे कारण मजला समजत नाहीं. आपण मजला कां नेत नाहीं अगर माझे कडून काय अपराध झाला तेही तुह्मी सांगत नाहीं व चार पंचांत बोलाविलें असतां पंचां समोरही येत नाहीं तरी आतां या नोटिसीनें कळविण्यांत येतें कीं ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत आपण मजला अमानीस घरीं नांदण्यास न्यावें अगर मनांतून न्यावयाचें नसल्यास मजला जनरीतिप्रमाणें व्यवस्थेस लावावें. कारण मी तरुण असल्यामुळें अन्नवस्त्रावर मजला राहतां येत नाहीं तरी वर दिलेल्या मुदतीचे आंत आपण मजला अमानीस नांदण्यास न्यावें अगर न्यावयाचें नसल्यास मजला फारकती करून द्यावी. या प्रमाणें न केल्यास आपणास ही दिलेली नोटीस मुदत संपल्यानंतर अगर ही नोटीस तुह्मास पोंचून मुदतीचे आंत माझी कांहींच योग्य व्यवस्था न केल्यास अगर ही नोटीस तुह्मी घेत नाहीं ह्मणून परत केल्यास सदर्हू दिलेली नोटीस हीच तुमची फारकत आहे असें समजून जातीरिवाजाप्रमाणें व धर्मशास्त्राप्रमाणें मी दुसरा गांधर्वविवाह करीन. नंतर मग आपण जी कांहीं तक्रार कराल ती पंच मंडळी अगर सरकार कबूल करणार नाहींत व माझे वर आपला लग्नसंबंधीं हक्क मुळींच राहणार नाहीं तरी आपण मुळींच पंचाचे खोटे व सरकारचे गुन्हेगार होऊं नये. ही नोटीस दिली तारीख २।४।१९१० इ.

सही

अंबु मर्द बाळाजी सुतार राहणार अमानी ता. वाशीम ह. वस्ती असेगांव ता. मंगरुळपीर नि० खुद बांगडी.

नो. नं. ठ २६

नोटीस

मी खालीं सही करणार सदरहू नोटिशीनें अमृतराव उतमराव देशमुख रा० माटरगांव यांस:—

कळवितों कीं, मी माझी अनामत रक्कम रुपये ४०० नथु माळ्याजवळ ठेविली होती तींतून तुह्मी माझ्या नांवानें विश्वासघात करून रुपये शंभर १०० नेले तरी तुह्मी सदरहू रक्कम दहा दिवसांचे आंत मला आणून द्यावी हें मी तुह्मांस मित्रत्वामुळें समजून देत आहे. आपण दूरवर विचार करून जर सदरहू विनंती अमान्य कराल तर विनाकारण आपल्या इज्जतीस कलंक लावून अपकीर्ती करून घ्याल. कारण सदरहू मुदती नंतर विश्वासघाताबद्दल मी आपणावर फौजदारींत काम चालवून खर्चा सुद्धां रुपये भरून घेईन. ता० १८-४-१९१०

सही

सै० नादु वा सै० उमर रा० माटरगांव तर्फे आमदअली मास्तर द. खु.

नो. नं. ठ २७

नोटीस.

मी खालीं सही करणार

सै० मनवर राहणार चांदुर बडनेर यांस सदरहू नोटिशीनें कळवितों कीं, हल्लीं मजवर सावकार लोकांचें सहा हजार रुपये देणें निघालें आहे. तह्मांस जर इस्टेट पाहिजे आहे तर दहा दिवसांत येऊन अर्धे कर्ज लावून घ्यावें सदरहू मुदतींत येऊन जर तुह्मी तडजोड करणार नाहीं तर पुढें आपलें ह्मणणें मुळींच ऐकणार नाहीं तुह्मी मला आजपर्यंत अशा रीतीनें छळलें कीं, मला लिहिण्यास लाज वाटते. तरी तुह्मांस हेंही कळवितों कीं, तुमच्या या घातकी वर्तनामुळें तुह्मांस पुत्रत्वापासून वेगळें कां करूं नये हें ही कळविणें. कळावें तारिख १८-४-१९१० इ०

सही

सै० नादु सै० उमर राहणार माटरगांव तर्फे आमदअली द. खु.

नो. नं. ठ. २८

आर्यवनौषधालय मुर्डी

हाईनेस व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन रा० ब० अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनी आमची औषधें बारिक रीतीनें तपासून त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टीफिकेट आह्मास दिले आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधाचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्याचें आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध द्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुवर्धक. अत्यंत कामोत्तेजक, वपुष्टीकर, वीर्य स्तंभक,

रक्तशोधक; मनोल्हादक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक

मौक्तिक वगैरे व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शारीरिक मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असल्या तरच शरिर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होते ती दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रु उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ केव्हांही मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्याकरितां य गुटका प्रत्येक घरीं पाहिजे या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरिर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नमेह इतर धातुगत उन्हाळे इंद्रियशिथलता, कडकी. गर्मी संबंधी मुलांचे विकार संकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, मंद पाय जागरण. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग, मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मूत्रव्याधी, वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. बालंतरोग, भूकेप गुनाह परमा, मुष्टिमैथुनाने आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनते. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती वाढवून धातु रक्त यांची शुद्धी वृद्धि वीर्यस्तंभ व भरपूर कामेंद्रिक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व आहार पथ्य लागते त्यांत उपयुक्त प्रमाणानें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल अनेक सर्टिफिकिटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका कपाळी आंत मिळणार नाहींत. एकदम ४ रुपयाच्यावर किंतीही घेणारास डाक खर्च माफ आहे ४ रुपयाचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुमान खर्डा सोबत किंवा व्ही. पीनें खालील पत्यावर मिळतील.

दर:-एकदम ३१ गो० १ रु० ७५ गो० २ रु. १५ गो ३ रु २२५ गो. ४ रु. २७५ गो० ६ रु. ५५० गो० रु.

२ अपूर्व नेत्रांजनः—यानें वरण, साहर, फुल, खुपऱ्या, बिंदु, कांच इत्यादि नेत्राचे सर्व विकार त्वरीत बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरे रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु.

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः—कोणताही नवा जुना परमा व उष्णता दाह रितीक मूत्राची लाली, संकोच पुयस्राव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसत सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ १। भार बाटलीस रु. २.

४ दंतबलवर्धक पूडः—दंतसंबंधी सर्व विकार उत्तम बरे.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें पुडी २ तो. ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात रु. ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेताच कशाही प्रकारचें ज्वर असले तरी तें औषध घेताच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु.

८ प्लेगावर रामबाण औषधः—आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारों लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांनीं संग्रह तापावर गोळ्या गाठीस लावण, वात चढू नये ह्मणून वातावर मात्रा याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं. २ आणे ख. सो

९ सामानाचा मोठा कॅटलाग मागव तो फकट पाठवूं आयुर्वेदांत अपाय-कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीची असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकिटें आहेत. शास्त्रोक्त मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषधें ग्रंथोक्त रसायने भस्म पाक. गुटिका, आसव, तेलें, सुगंधी अत्तर, माफक दरानें मिळतात. अनुभव पहा सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल लिहिलें किंवा व्ही. पा. नें पाठवूं प्रकृतिचें मान कळविल्यास रोगाचे निदान चिकित्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतुन औषधाच्या अनेक जाहिराती सुरू असून प्रत्येक स मज [illegible] आळशी बनल्यामुळें ज्यांनीं जो धंदा सुरु केला त्यांचेच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून पाहिजे त्यानें करावे आमचे जाहिरातीस कोंकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ० प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आजूबाजू वगैरे गावांतून तो पुण्यापर्यंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरु होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांशी आह्मास [illegible] किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपापली दौलत राखण्याचा ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेंच कीं ज्यांच्या कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधास घोले डाक्टरांनी सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधीनें कित्येक ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचीच औषधें नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अद्याप रितीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीस यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आर्य बंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तीच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानें खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषध मागवें तीं खालील पत्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरी गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT
LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND THIRTY LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Comhany's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, though decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officer, professional men, Tradesmen and others employing a portion of their annual income or profits in effecting life policies create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and anyfurther information can be obtained on application-

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur.

हे पत्र आकोला येथे कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत